

ZARÁNDOKKÖNYV

ZARÁNDOKKÖNYV

ZARÁNDOKKÖNYV

Lelkiolvasmányok, imák, énekek

Bécs, OMC, 1988

Egyházi jóváhagyással

Szerkesztette: Kozma György

Copyright 1988 by Opus Mystici Corporis Verlag
(in Verbindung mit dem Österreichischen Pastoralinstitut)

Satz: Eigenbetrieb des Verlages

Druck: Eisenstädter Graphische Druckerei

Megrendelhető:

OMC Könyvkiadó, A-1090 Wien
Boltzmanngasse 14.

A KIADÓ ELŐSZAVA

Az 1988-as esztendő különösen sok alkalmat nyújt a zarándoklásra, búcsújárásra. Erre az esztendőre hirdette meg II. János Pál pápa Mária évét; ebben az évben ünnepeljük szent István királyt, halálának 950. évfordulóján; és ebben az évben emlékezünk az 1938-ban, Budapesten megtartott Eucharisztikus Világkongresszusra.

II. János Pál pápa a magyarországi katolikusokhoz intézett levelében különösen ajánlja a zarándoklatot, amely nemcsak ősi hagyomány a magyar kultúra történetében, hanem alkalmas eszköz a hit felfrissítésére, megújítására. Amikor egy keresztény hívő elhagyja megszokott környezetét, otthonát, hogy ismeretlen eseményeket is vállalva Istennel találkozassék, az emberi lét legmélyebb titkainak egyikét éli meg: Isten kezében élő lényként viselkedik, aki teljes bizalommal hagyatkozik az Istenre, aki életútja végén várja.

A hetvenes évek német nyelvű lelkiségi és lelkipásztori irodalma behatóan foglalkozott ezzel a hasonlattal: a földi lét olyan, mint a pályaudvaron-tartózkodás: a már nem itt és még nem ott tartózkodó ember átmeneti állapota, amely számtalan lehetőséget kínál, amely az eltévedés veszélyét is mindig magában hordja, amely a találkozások színhelye, amely átmeneti, apró öröмок fészke, amely az elválás szomorúságának, de ugyanakkor a célbaérés reményének is színtere. Az Istenre vakon hagyatkozó ember, aki egész jelenlegi

---

létét átmeneti állapotnak, a biztos cél felé tartó zárándokútnak tartja, valóban megéli mindazt, ami az üdösség ára és előfeltétele.

Könyvünk ehhez az alapálláshoz ad gondolatokat a lelkiolvasmányos részben, a különböző lelkiiségi szinten állók számára. Ez a rész egyúttal gondolatokat is közöl az idei évfordulókhoz. Az imádságos rész miseszövegeket és énekeket közöl, amelyek egy-egy zárándoklat során elimádkozásra kerülnek. A szentgyónás szerves és jelentős része minden zárándoklatnak. Ezért külön rész foglalkozik jelen kiadványunkban a gyónás előtti, alatti és utáni teendőkkel. Végül a külföldi zárándokhelyekre látogatók számára közlünk rövid ismertetést azokról a kegyhelyekről, amelyeket ebben a zárándokévben feltehetőleg felkeresnek.

Reméljük, hogy kiadványunk hozzájárul a zárándoklét élményszerű megéléséhez és így Olvasóinkat lélekben közelebb segíti az Atyai Házhoz.

I. RÉSZ
LELKIOLVASMÁNYOK

Card. Basil Hume OSB:

A VÁNDOR ÚTJA

Egy vándor gondolatai

Vannak szavak, amiket nagyon kifejezőnek tartok arra, hogy az életről gondolkodjam. Az egyik ilyen szó a *vándorlás*, a másik pedig a *keresés* vagy kutatás.

Úgy gondolok magamra, mint aki vándorol az életem át. A semmiből jöttem. Itt leszek hatvan, esetleg több évig is, és aztán nem leszek itt többé. Itt-tartózkodásomnak biztos kezdete és határozott vége van. Világos és egyre világosabbá lesz, hogy nem tartozom ehhez a világhoz, legalábbis nem állandó jelleggel. Kétségtelen, hogy amíg itt vagyok, fontos, hogy mi vagyok és mit teszek, de nem maradok itt. Elköltözöm: zárándok vagyok. Csakugyan az vagyok? Tegyük fel, hogy az élet befejeztével nincs más, csak a teljes megsemmisülés. Mondhatom-e akkor, hogy zárándok, vándor vagyok? A zárándokok úton vannak egy bizonyos hely felé, valahová el kell jutniuk. Nagyon nehezen tudom elfogadni, hogy életem befejeztével a földön nem lesz többé egy „én”, ami rám vonatkozna, nem lesz egy „te” és semmi rád vonatkozó. Ez értelmetlenné tenné az életet és a halált.

És mi történik azokkal a reményekkel és elvárásokkal, amelyeket az élettel szemben táplálok? Semmi sincs, ami megvalósulna belőlük? Mi történik azokkal az

emberekkel, gyakorlatilag az emberiség óriási többségével, akik számára az élet rendkívül nehéz, mert betegek, éheznek, elvették szabadságukat. Ez minden, amit az élet fel tud ajánlani? Nem! Bennem minden az után kiált, hogy lennie kell egy rendeltetési helynek, ahol nem lesz több könny vagy fájdalom és ahol legmélyebb igényeim végleges és teljes kielégítést nyernek. Csak az a gondolat készítet a továbbhaladásra, hogy egyszer majd elérkezem arra a helyre, ahol mindezt megtalálom és ahol Valaki mindent rendbehoz. Minden zárándok könnyű szívvel, vidáman megy tovább, ha kényelmetlen is az út, mert tudja, hogy van valami, ami vár rá megérkezésekor. Meg fogom találni, amit kerestem.

Itt van ez a szó: „keresés”. Nagyon szerzetesi szó, de arra emlékeztet, hogy minden monasztikus hivatás lényege: Isten keresése. Ahogy Szent Benedek Regulája mondja: mindig keresek. Próbálom megérteni életem végső célját, értelmét, mindennek és mindenki másnak az értelmét. Tudni akarom, miért vagyok itt és mi a rendeltetésem. Nehéz lenne ezeket a kérdéseket közvéleménykutatással megválaszolni. Mi, akárcsak a társadalom, zavartak, érdektelenek vagyunk, vagyis elveszettek. Talán segít megválaszolni ezeket a kérdéseket, ha kikapcsoljuk az Isten-keresés gondolatát és helyette arra összpontosítunk, hogy Isten az, aki közénk jön, hogy megtaláljon minket. Mert végülis ez történik. Mi vagyunk az elveszettek,, és Isten az, aki keres bennünket. Melegen és bensőségesen akar minket még akkor is, ha úgy érezzük: nincs Rá szükségünk.

A zarándok életútját gyakran bicegve, néha ijedten, időnként csaknem teljesen elveszve járja végig. A vándor gyakran szinte tudat alatt keres, hogy valami vagy valaki értelmet adjon az életnek, de mindenekelőtt a halálnak. Rájöhet arra, hogy Isten sokféle módon szólt, de legérthetőbben Fia által, akit látni annyi, mint az Atyát látni. Szükségem van arra, hogy visszaidézzem tapasztalataimat, amelyek elvezethetnek arra, hogy egy pillantást vessek Istenre. Ezek a megtapasztalások előízét adják annak a valaminek, ami egy napon az enyém lesz. A valóság célzásai ezek, amelyeket érzékeimmel fel nem foghatok, de amelyek mégis valódiak.

Először is induljunk ki a szépségből. Ha valami igazán szépet látok, vagy valami nagyon szépet hallok, értelmem lánggra lobban, és felmelegszik a szívem. Meg akarok maradni a pillanatban, meg akarom menteni, meg akarom tartani, ki akarom sajátítani. Néha szeretnék felkiáltani a csodálattól és a gyönyörűségtől, tapsolni vagy éljenezni szeretnék, esetleg énekelni. Azután elmúlik a pillanat, és gyászolom az élmény eltűnését. Várom a másikat. Eltőprengek: ha valami még sokkal szebbet látnék vagy hallanék, ez újabb örömet okozna; és micsoda élmény lenne az, ha tudnám, hogy a legszebb dolgok között melyik is volt a legislegszebb. Ez lenne az öröm megélésének legmagasabb foka, a tökéletes beteljesedés. Én minden dolog legeslegszebbjét Istennek hívom. Ennél a pontnál meg kellene próbálnom tudományosan megmagyarázni, vajon miért hiszem azt, hogy ez a legeslegszebb dolog

vagy személy csakugyan tetszik nekem. Nem vagyok egészen biztos benne, meg tudom-e tenni, mert ennek legalább annyi köze van az ösztönhöz, mint az észhez.

Másodszor a szeretet élményéből bizonyítok. Ha a szeretetről szólok, ezen valami nagyon nemeset, nagyon mélyet és nagyon tisztát értek. Ha szeretek valakit, és nagyon szeretem, ragaszkodom hozzá. Nem akarom elveszíteni sem azt, aki szeret, sem azt, akit szeretek. Azt akarom, hogy ez mindörökre így maradjon és olyan boldogságban részesítsen, ami teljes és aminek soha nem lesz vége. De ez soha nem sikerül. Elmúlik, és ráébredek arra, hogy a szeretet legnagyobb élménye nem most, ebben az életben lesz, hanem később. Addig tovább keresek és vágyódom arra, ami minden között a szeretetre legméltóbb. A szeretetre legméltóbbat hívom én Istennek.

Hát itt vagyok, az élet zarándoka, nyugtalanul figyelve, keresve állandóan azt, ami igazán és teljesen önmagammá tesz. Ez természetes, miközben felfedezem, hogy csak akkor, ha gyönyörűséget lelek abban, ami a legszebb, amiben a jóság teljessége van, és csak ha egyesülök azzal, aki a szeretetre legméltóbb. Ekkor leszek majd teljesen önmagam és igazán emberi.

Arra születtem, hogy örömmel énekeljem meg a legszebbet és szeressem a szeretere legméltóbbat. Isten számára vagyok teremtvé. Őt látni annyi, mint elmélkedni a legszebbéről, akit szeretni annyi, mint szeretni a szeretetre legméltóbbat. Igen, Isten számára a természetben csakugyan oktalan vagyok, ha ezt nem értem.

Kötelességem — erre gyakorlattal s kitartással kell készülnöm — dicsérnem Őt és szolgálnom Neki.

A vándor útja gyakran rögös és nehezen járható, de a zarándokoknak eltökélten és bátran kell folytatni útjukat. Elvesznek, ha megállnak, hogy keresgéljék a helyes utat. De van; aki figyel bennünket: Isten Fia, aki az Út, az Igazság és az Élet.

Felkapaszkodva a hegyre

A Királyok könyvében van egy nagyon kedves történet. Illés prófétáról szól. Tudomásom szerint a történet nem nagyon ismert.

Rosszul mentek Illés dolgai. Veszélyben volt az élete. Félt. Menekült üldözői elől. Nagyon elfáradt. Nemcsak testileg fáradt el, hanem általában ránehezedett az élet terhe. Kinyújtózott egy borókafenyő alatt. „Uram, elég volt!” — mondta. „Vedd el az életem. Én sem vagyok jobb, mint őseim.” Azután elaludt. Míg aludt, egy angyal megérintette és szólította, hogy keljen fel s egyen a számára odakészített ételből, a forró kővön sültöt lepényből és igyon a korsó vízből. Illés evett, majd újra elaludt, de időről időre felkelt, evett és ivott, s annyira megerősödött az ételtől, hogy negyven napon és éjszakán át ment, míg elért a Hóreb-ig, az Isten hegyéig. Ott a hegyen tapasztalta meg Isten jelenlétét.

Hatalmas szélvihar kerekedett, olyan erős, hogy

tépte a hegyet és rázta a sziklákat, de Isten nem volt jelen a szélviharban. A szélvihart földrengés követte és a földrengést tűz, de Isten nem volt jelen a tűzben. A szélvész után gyenge fuvalom suttogása hallatszott. Az enyhe fuvallat adta tudtára Illésnek Isten jelenlétét; tudta, hogy Isten ott van, szólt hozzá, beszélt arról, amit a szíve mélyén őrzött és megerősítette elhatározását, hogy Istent dicsőíti és Neki szolgál.

Megtörténik néha, hogy Isten drámaian, viharként, váratlanul és bejelentés nélkül lép be valaki életébe, és szétzúzza a nyugalom csendjét. Vagy hatalmas szélviharként érkezik, amely fákat csavar ki tövestől, felkorbácsolja a tengert és elsüllyeszti a hajókat. Ez történt Szent Pállal a damaszkuszi úton. De gyakrabban, valójában a legtöbb esetben Isten jövetele csendesebb és talán kevésbé észrevehető. Olyan, mint a tikkasztó nap után az esti fuvallat. Az egyházzal ugyanaz történik, mint az egyénnel. Nagy események rázhatják meg, ezek közül sok romboló erejűnek látszik, régi szokások úgy dőlnek meg, mint a vén fák. Péter bárkáját viharok váltakozása fenyegeti. Ilyen például egy-egy zsinat. De az egyház mindennapi életében a dolgok másképpen vannak. A Lélek indítása sokkal enyhébb; inkább fuvalat, mint szélvihar. Nem ragyogás, hanem gyenge világosság. Biztos, hogy minden másképp volt, amikor a Szentlélek szállt az apostolokra. Nagy szél támadt, lángnyelvek jelentek meg és Isten megdöbbenő jelenlétére utalt minden. Ők pedig azonnal megváltoztak. A bátoratlan és bizalmatlan embereket bátorrá és bizakodóvá változtatta át. Ami minket illet, rendes

körülmények között nem ez a helyzet: inkább a lágy fuvallat, a gyenge fény és a parázs melege bátorít.

Néha mi is úgy érzünk, mint Illés próféta: „Uram, elég volt, vedd el az életemet, nem vagyok jobb, mint őseim.” Feltámad a kísértés, hogy lefeküdjünk és aludjunk, mert az alvás megóv attól, hogy túlságosan belebonyolódjunk az egyház életébe, vagy hogy annyira lehangolódjunk és túlterheltek legyünk az élet nehézségeitől, hogy nem tudunk továbbmenni. De mindig velünk van Isten küldötte, egy angyal, aki biztat: „egyél és igyál”. Vedd Krisztus Testét és Véréát az Eucharishtiában, mert abban találod meg az életető erőt, amely segít, hogy negyven napot, éjszakát vagy még többet is gyalogolj Isten hegyéig. Ez a napi fejadag a napi gyaloglásra zarándokutunkon.

Amikor azonban felkapaszkodunk a hegy tetejére, Isten teljes látására, időről időre meg kell állnunk, hogy pihenjünk és érezzük az enyhe fuvallatot, ami Isten Lelke, a Szentlélek. A Végtelen Szeretet velünk van a Szentlélekben, akit a keresztségben és különösképpen a bérálásban megkaptunk.

Meg kell állnunk, hallgatnunk és figyelünk kell. Ez a hallgatás és figyelés az ima.

Két személy

Bizonyos értelemben mindannyiunkban két személy lakik. Természetesen ez csak képletes beszéd.

Az egyik *külső* személy, az az énünk, aki a folyosón megy, találkozik másokkal, aki a munkahelyen vagy szórakozás közben látható. Ezenkívül van egy *belső* személy is, valódi énünk, akit már nem olyan könnyű megismerni. Ismerőseink többé-kevésbé igaz elképzeléseket alkothatnak mirőlünk. Barátaink és rokonaink már valamivel jobban ismerhetnek bennünket, egyesek talán nagyon is jól. Valójában azonban csak mi magunk ismerjük ezt a belső személyt, igazi énünket. Még akkor is, ha nem értjük magunkat teljesen.

Lehet, hogy nem merjük ezt a belső személyt túl közelről figyelni, mert akkor láthatóvá válik rossz oldalunk, gyenge pontunk, a bizonytalanság, a bizalom hiánya, a csalódások, mindenféle szomorúság, a belső sebek. Ez az a terület, ahol a fájdalom és szenvedés honol. De ugyanitt vannak otthon bennünk a fénypontok, jó tulajdonságaink, magasztos törekvéseink, igyekvésünk, hogy létezzünk és eredményt érjünk el. Itt van számunkra az Éden kertje, ahol békében és biztonságban lehetünk.

Azt is megtapasztaljuk, hogy a jó és rossz (a világosság és sötétség) szemben áll egymással. Önmagunk fölé és mögé pillantunk, hogy megtaláljuk azt, ami teljes mértékben kielégít és amiről úgy érezzük, hogy méltóságot és nemességet ad. Ezzel túljutunk a rendes emberi tapasztalat határain és korlátain.

Az ilyen „túlnyúlás” sugallta azt, ami a legjobb a művészetekben és az irodalomban. Csakhogy a művész nem mindig tudja teljesen kifejezni azt, ami a mélyben

rejtőzik, és soha nem tudja létrehozni a szépségnek azt a tökéletes kifejezését, amely sokkal szebb, mint a szépség, amit felfogni képes, vagy sokkal szebb annál, amit alkotni tud. A művész tapasztalata bizonyos mértékben mindegyikünk tapasztalata. Mélyen benne él mindegyikünkben. Ez az igény arra, hogy megcsodáljuk, hogy ámulva csodálkozzunk, hogy vonzódjunk ahhoz, ami nagyobb és nemesebb nálunk. Más szóval: ez az imádás igénye. A nagyszerű gondolatok, amelyekkel el akarjuk érni Őt, aki a legjobb és legszebb, gyakran üresen csengenek fülünkben. Ennek oka a szenvedés, amit ismerek, vagy amit megismertem; vagy a rossz, amit teszek vagy gondolok jobbik énem becsületes ítélete ellenére. Egy másik világ ez, és ebben botladozom, menekülésre képtelenül.

A gyengeség mindenfajta megtapasztalása, belső sebek tudata, lelkünkkel ellentétes ítélkezés vajon mi más, mint annak bizonyossága, hogy nem az vagyok, akinek lennem kellene? Azt mutatják ezek a belső tapasztalatok, hogy gyógyításra, segítségre van szükségem. Nem vagyok önálló. Más kifejezéssel élve: szükségem van arra, hogy megváltsanak.

Két szükségletet találunk a vallás legmélyén, s ezek: az imádás és a megváltás tudata. Isten emberré lett, hogy mi is imádhassuk az Atyát lélekben és igazságban. Emberré lett, hogy begyógyítsa sebeinket. Ezenkívül a keresztény azt is felfedezi, amit Szent János mond: „Isten a szeretet”. A szerető személy feladata, hogy segítsen és gyógyítson, és a szeretett személyt válaszra készítse. Hasonlóképpen a keresztény ember

felfedezi, hogy az Úr parancsolja: „Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből és minden erődből”. Ez azonban nemcsak Urunk újszövetségi törvénye, hanem az emberi természet törvénye is. A második parancsolat az elsőből következik és azt kívánja, hogy szeressük felebarátainkat, mint önmagunkat. Ez is az Isten törvénye. Az emberi élet alapja.

Amikor tudatosodik bennem, hogy a legjobb és a legszebb sokkal mélyebben, sokkal alaposabban szeret, mint amire emberi lény képes lehet, megnyugszom, és lelkesedés ébred bennem. Ez hívás arra, hogy önmagamon túl, Feléje tartsak. Ez hozza meg nekem a békét és a boldogságot. Ezenfelül a belső személy sebei begyógyulnak és az ellentétek megoldódnak.

Lelki egészség

Orvosokkal és lelkészekkel folytatott beszélgetéseim tapasztalatai igazolják, hogy még sokan vagyunk megzavart emberek, akiket a fájdalom, a szenvedés és halál problémái folytonosan kísértenek. Szívbeli aggodalom, félelem a haláltól, belső üresség, fájó magányosság — ezek elvilágiasodott társadalmunk jellemzői. Azé a társadalomé, amely mint „nemkívánatos elemet”, vagy mint káros tényezőt kivetette magából az Istent, vagy legfeljebb vasárnapokra és magánhasználatra hagyta meg...

Mindig van valami jó, amit észre kell venni. Valójában bármilyen ellenkező tapasztalatot szereztünk is, mindenkiben megmarad a vallásnak legalább egy szikrája, amelyet fel lehet szítani.

Hogyan fedezzük fel magunkban ezt a szikrát? Úgy gondolom, a lelkünk mélyén élő vágyak révén. Vágyódunk a jó megismerésére és birtoklására. Végül felfedezzük, hogy az igazságra és jóra való törekvés rávezet az abszolút igazságra és jóságra. Ez az abszolút igazság és jóság az Isten.

Roger testvér — Teréz anya:

**MÁRIA,
A KIENGESZTELŐDÉS ANYJA**

Életre szóló igen

Az angyali üdvözlétből már kihallható a teljességre, a szív egyetemességére szólító hívás: „Örvendezz, kegyelemmel teljes!” Egyetemes meghívás ez, valamenynyire keresztényre vonatkozik: „Örvendezz lelkem, kegyelemmel teljes!” „Örvendezz egyház, kegyelemmel teljes!” Az Istenbe vetett bizalom mindenki számára lehetővé teszi, hogy elinduljon a derűs öröm felé.

Aki magáévá akarja tenni a választ, amit Mária az angyalnak adott, az idézze emlékezetébe, hogy a választott népnél jóval Krisztus jövelele előtt évszázadokon át létezett egy egészen egyszerű, alázatos hívő réteg. Hozzájuk tartozott Szűz Mária is. A szegényeknek ez a kis csoportja a beteljesülésre vágyakozott és hittel várta a Messiás eljövetelét. Ez az Istenben bízó várakozás egészen készségessé teszi az embert. Mária, az angyali üdvözletre adott igenlő válaszával, amely egész személyiségének beleegyezését hordozza, életre szóló hűségre kötelezi el magát. Isten így mentette át a történelem folyamán meghívásának szentségét, amellyel már Ábrahámhoz és népéhez is fordult.

Tekintettel arra az ismeretlenségre, arra az előre nem tudhatóra, aminek során az életre szóló elkötelezettség megvalósul, fölvetődhet a kérdés: Miként lehet ezt az IGEN-t megtartani, amikor emberileg nézve senki sincs teljes mértékben effajta önátadásra beállítva? Bárcsak elérkezne az az idő, amikor nehézség nélkül ki tudjuk mondani az IGEN-t. Ez lenne életünk ámuló csodálkozásának hajnali frissessége! Ekkor válik ugyanis világossá, hogy a Szentlélek szívünk mélyébe ültette IGEN-jét, s ha életünket erre az Istennek szóló IGEN-re építjük, akkor lassan-lassan átalakul s letisztul az is, ami emberi tévedésként tapadt hozzá.

Máriával imádkozni annyi, mint azt imádkozni, ami válaszként az angyal üdvözlétére Mária szívéből feltört: „Történjék velem akaratom szerinti!” Hogy akarata beteljesedjék, Isten nem kívánja sem emberi vágyaink lerombolását, sem azok fölmagasztalását, hanem azt szeretné, hogy a belső csendben egyetlen nagy vágyakozásba gyűljék össze minden: a Krisztus utáni szenvedélyes vágyakozásba. Vágyva vágyini Krisztusra, aki közösség, aki egyház. Az egyházban ölt testet nap mint nap Krisztus iránti szeretetünk, benne íródik istenszerezetünk költeménye.

A mai fiatalokra — ebben a vonatkozásban — a lelkes, de ugyanakkor hálásan komoly várakozás a jellemző. Ez a nagyonis valódi várakozás azután, ami nem igazodik a naponta változó divathoz, képessé teszi őket arra, hogy fölfedezzék Isten országának elérhető, sőt már látható valóságát.

Olyan út tárul fel előttük, amelyen az életet jelentő odaadás „jó íze” találkozik Isten országa *adományának* „jó ízével”. A fiatalok várákozását csak megerősíti, ha elkötelezett felnőttekkel is találkoznak ezen az úton. Nincs mitől félni. Az egyház élteni, s újra meg újra felfedezi ezeket az adományokat, amelyeket sohasem lehet elvenni tőle. Ott, ahol megvannak ezek, a Krisztusban már évszázadokkal ezelőtt kinyilatkoztatott, s hozzáférhetővé vált adományok, ott fölvirrad a tökéletes bizalom napja.

Ha van az evangéliumnak olyan ígéje, amely egészen Máriát tükrözi vissza, akkor a hatodik boldogság bizonyára az: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják Istent.” (Mt 5,8) Látni fogják, mint Mária, aki érzékeny figyelemmel „őrizte meg szívében a hallottakat”, belső látással látva az Istent.

Amikor Testvéreimmel a szerzetesi hivatásra válszolvá egész valónkat elkötelezzük a nőtlen életre mondott igen által, átjár bennünket a hatodik boldogság szelleme. A lét áttetszőségében, a test, a lélek, a szellem tisztaságában Isten kinyilatkoztatja magát nekünk; Ő a mi legalapvetőbb szeretetünk. Benne bontakozik ki és valósul meg az egység az emberi személyiség és a hit között. A házasság IGEN-jében pedig a szív tisztasága, áttetszősége az élő Istenre irányítja az ember tekintetét.

Mária IGEN-je segítségünkre lehet abban, hogy egy életen keresztül hűségesek tudjunk maradni. A Krisztusért és evangéliumáért vállalt életre szóló IGEN égető

tűz. Ez az IGEN kiszolgáltatottá tesz. Nem is lehet másképp. Ugyanakkor éberre tesz. Fokozatosan kibontakoztatja belső életünket s egyre tovább vezet, egészen az örökkévalóságig.

Ima

*Urunk, Jézus Krisztus!
Aki meghallja hívásodat,
amivel életre szóló IGEN-t kérsz,
abban vonakodás és félelem támadhat.
Te azonban már belénk rejtetted
ezt a választ,
a Máriát betöltő IGEN-t,
— jelen van öntudatlan mélyeinkben is.
Egy szép napon ámulva fedezzük föl,
hogy a te utadon járunk.
Ez az IGEN éberre tesz.
Hogyan is lankadhatnánk el,
amikor az egyház minden ízében
megrendült,
amikor a világot
megpróbáltatások szorongatják?
Ez az IGEN kiszolgáltatottá tesz.
Mindörökre szól.
Mégis elültetted mindnyájunk szívébe.*

Örvendezz, kegyelemmel teljes!

Gondolatok a rózsafüzérről

Amikor egyszer több szerzetes testvéremmel együtt azoknak a szegényeknek életkörülményeiben osztoztunk, akik dzsunkákban laknak a Kínai-tengeren, minden délután elbeszélgettünk több ázsiai ország fiataljaival. Közösén készítettük elő azt a levelet, amelyet hazatérésünk után nyilvánosságra hoztunk Európában. Ezek az ázsiai fiatalok azt javasolták, hogy minden beszélgetést a rózsafüzér elimádkozásával kezdjünk. Gyermekkoromtól kezdve hozzászoktattak ehhez az imához. Mindegyikünk az anyanyelvén imádkozta: kínaiul, bengáli, Fülöp-szigeti vagy thaiföldi nyelven, indonéz vagy valamely európai nyelven.

Imádságunk mindvégig egyszerű maradt, s szavakba alig foglalható. Megnyugtató, hogy még maga Pál apostol is bevallja: nem tudja, hogyan kell helyesen imádkozni. Szent Pál sem volt ezzel másképp, mint mi. De így folytatja vallomását: „A Szentlélek segítségünkre siet gyöngeségünkben és közbenjár értünk.” (Róm 8,26) Ne kínozzuk hát magunkat, Isten megért minket.

Ha az imádság — lényegét tekintve — az évszázadok során változatlan marad is, idők folyamán, például életünk változó adottságai közepett, különböző formákat ölthet.

Van olyan ember, aki teljesen szavak nélkül imádkozik, minden mély csöndben megy végbe.

Mások szóval élnek. A XVI. században egy bátor és józan nő, Avilai Teréz, a következőket írta: „Amikor az Úrral beszélek, gyakran azt sem tudom, hogy mit mondok. A szeretet szólal meg bennem. S közben annyira magán kívül van a lelkem, hogy már nem érzékelem a különbséget közötte és az Úr Isten között. A szeretet megfélelkezik magáról és bolondokat beszél.”

Ismét mások a liturgiában vagy a közös imádságban találják meg a mennyország örömet ezen a földön, ebben lelik meg a teljességet.

Akadnak olyanok is, akik néhány szót ismételtetnek szüntelen, s ez a dadogó imádság fogja egységbe személyiségük egészét. Lehetetlenség észre nem venni, hogy a néhány szót ismételtető személyes ima hasonlíthatatlan erőforrása a belső életnek. Emberemlékezet óta ez az egyik legbensőségesebb imamód. A keleti keresztények Jézus nevét ismételték szakadatlan, másutt az „Üdvözlégy Mária, kegyelemmel teljes” imádság volt ismerős. Ez az imamód látszólag nélkülöz minden spontaneitást. De hosszas gyakorlása után belső források fakadnak belőle. A Szentlélek az imádság sokféle útját nyitja meg az emberben. Vannak, akik csak egyetlen úton járnak, mások valamennyin. Némely pillanatban eltölt minket a bizonyosság: Krisztus itt van, szívünk mélyén megszólal a hangja. Léteznek azonban

másféle pillanatok is, amelyekben Isten hallgat, amelyekben Ő a nagy ismeretlen. Az imádságban nincsenek kivételezettek.

Akár a szemlélődés tiszta derűjében, akár belső harcok közepette élünk — az imádságban a maga helyére kerül bennünk minden, ha a gyermek egyszerűségével, Mária bizalmával bocsátkozunk bele. Az imádságból meríthetünk erőt egyéb harcainkhoz; ahhoz, hogy megteremtsük a mieinknek a létalapot, hogy megjavítsuk az életkörülményeket, hogy lakhatóvá tegyünk a földet...

A technikai civilizáció elszakítja egymástól az imádságot és a munkát. Ha azután e kettőt olyan élesen helyezi szembe egymással, mintha csak egyik ellenében választhatnánk a másikat, akkor a megosztottság az ember lelke mélyéig hatol.

Az imádság lendítőerő, átjárja és átalakítja az embert, nem engedi, hogy becsukja a szemét a rossz előtt, a háborúk és mindaz előtt, ami a föld elesettjeit fenyegeti. Aki Krisztus nyomában jár, az egyidejűleg van közel Istenhez és az emberekhez, az nem választja el egymástól az imádságot és a cselekvést.

A dicsőítés Lelke

Szűz Mária IGEN-je az önmagát ajándékozó odaadásban teljesedik be. A hívő egyszerű bizalmával adja Fiát a világnak ahelyett, hogy magának tartaná

meg Őt. Mi is szeretnénk kivirulni ebben a bizalomban s a dicsőítés Lelke által odaadni Istennek azt, amit tőle kaptunk.

De hogyan ajándékozhatnánk meg Istent bizalmunkkal, amikor annyi ember szívét kínozza állandóan a kérdés: Ha létezik Isten, miért tűri a háborúkat, az igazságtalanságot, a betegséget vagy akár csak egyetlen ember elnyomását? Ha Isten létezne, megakadályozná, hogy az ember gonoszságot kövessen el.

Az egyik kalkuttai lepratelepen láttam, amint egy beteg — magasba emelve karját, kezének még megmaradt csontjait — így énekelt: „Isten nem sújtott büntetéssel; dicsőítem Őt, mert betegségem az Ő látogatásának alkalmá lett.” A közelében fekvő leprások közül persze sokan nyögtek kínjukban vagy kétségbeesésükben. Ez az ember azonban megértette: a betegség nem Istentől származik, nem is valamely bukásunk következménye, Isten nem előidézője a szenvedésnek, Ő sohasem gyötri az ember lelkiismeretét.

Akadnak olyan keresztény gondolkodók is, akik úgy állítják be Istent, mintha az élet ellensége volna, mintha büntetne, hogy félelmet keltsen és tiszteletet csikarjon ki. Ezek a gondolkodók szakadékos mélység peremére sodornak. Szűz Mária azonban mindig tett róla, hogy feltöltse ezt a szakadékos űrt. Ő róla sohasem beszélt senki úgy, mintha fenyegetődzve és félelmet keltve akart volna érvényt szerezni magának. Ő az, aki megjeleníti az egyház anyai mivoltát.

A leprás énekében Jóbot véltem hallani, azt a hívőt, aki sok-sok évvel Krisztus előtt élt, s akit egyik megpróbáltatás a másik után ért. Jób tudta, hogy mérhetetlen szenvedése nem valamelyik hibájáért kijáró büntetés. Egy szép napon azután fölfedezte a dicsőítés lelkületét s képes volt kimondani azt, amit a kalkuttai leprás: megpróbáltatásaimban Isten látogatott meg; most már tudom, hogy Megváltóm él, utána vágyódik a szívem.

Miért nem akadályozza meg Isten, hogy rosszat tegyünk? Éppen azért, mert az embert nem automatának akarta, hanem saját képmásaként szabadnak teremtetten. Ha valakit minden porcikánkkal szeretünk, akkor arra vágyunk, hogy a szeretett lény egészen szabadon válaszolhasson vonzalmunkra.

Isten kimondhatatlan szeretetében hasonló szabadságot biztosít a gyökeres választáshoz: szabaddá tesz bennünket arra, hogy szeressünk vagy visszautasítsuk a szeretetet és Őt magát; lehetünk a kiengesztelődés kovásza a világban, de az igazságtalanság erjesztőjévé is válhatunk. Tovább sugározhatunk valamit a Krisztusban megvalósuló közösség gyönyörűségéből, de el is távolodhatunk Krisztustól annyira, hogy még másokban is elapasztathatjuk az élő Isten utáni szomjúságot.

Isten — jóllehet nem csorbítja emberi szabadságunkat — mégsem szemléli tétlenül életünket. Együtt szenved velünk Krisztusban, aki a földkerekség minden

---

emberéért vívja haláltusáját: bennünk működő Szentlelke által meglátogat minket, behatol szívünk sivatagába is.

Forduljunk Máriával a Föltámadott felé, várakozunk rá az éjszaka békéjében, a nappalok csöndes perceiben, a teremtség szépségeiben éppúgy, mint a nagy belső küzdelmek óráiban. Várjuk, hogy virágba borítsa sivatagjainkat.

ISTVÁN KIRÁLY INTELMEI

Erkölcstanító könyvecske

A mi Urunk Jézus Krisztus nevében.

Kezdődik Szent István király törvénye.

Mivel megértem s mélyen átérzem, hogy amit csak Isten akarata megteremtett s nyilvánvaló eleve elrendelése elrendezett mind a kiterjedt égboltozaton, mind az egybefüggő földi tájakon, azt törvény élteti s tartja fenn, s mivel látom, hogy mindazt, amit Isten kegyelme bőséggel adott az élet előnyére és méltóságára, tudniillik királyságokat, konzulságokat, hercegségeket, ispánságokat, főpapságokat s más méltóságokat, részben isteni parancsok és rendeletek, részben világiak, valamint a nemesek meg az élemedett korúak tanácsai és javaslati kormányozzák, védik, osztják fel és egyesítik, s mivel bizonyosan tudom, hogy minden renden valók a föld bármely részén, bármilyen méltóságokat viseljenek, nemcsak kíséretüknek, híveiknek, szolgálóknak parancsolnak, tanácsolnak, javasolnak, hanem fiaiknak is, úgy hát én sem restellem, szerelmetes fiam, hogy neked még életemben tanulságokat, parancsokat, tanácsokat, javaslatokat adjak, hogy velük mind a magad, mind

alattvalóid életmódját ékesítsd, ha majd a legfőbb hatalom engedélyével utánam uralkodni fogsz. Illik pedig, hogy odaadó figyelemmel hallgatván eszedbe vésd apád parancsait az isteni bölcsesség intelme szerint, mely Salamon szájából szól: „Hallgasd, fiam, a te atyádnak erkölcsi tanítását, és a te anyádnak el ne hagyd oktatását, így sokasulnak meg néked a te életednek esztendei.” Ebből a mondásból tehát észbe veheted, hogy ha azt, amit atyai gyöngédséggel parancsolok, megveted — távol legyen! —, nem szívelnek többé sem Isten, sem emberek. De halljad az engedetlen parancsszegők esetét és vesztét. Ádám ugyanis, kit az isteni Alkotó, valamennyi létező Teremtője a maga hasonlatosságára formált s minden méltóság örököségévé tett, széttörte a parancsok bilincset, s nyomban elvesztette a magas méltóságokat meg a paradicsombéli lakást. Isten régi, kiválasztott s kivált kedvelt népe is, amiért szétszaggatta a törvények-Isten ujjával kötözött kötelékét, különb-különbféleképpen pusztult el: részben ugyanis a föld nyelte el, részben tűz emésztette el, részint egymást koncolta fel. Salamon fia is, félretéve apja békéltető szavait, gögjén pöffeszkedve kardcsapásokkal fenyegette a népet apja ostorsuhintásai helyett, azért sok rosszat tűrt el országában, végül is kivetették onnan. Hogy ez véled ne történjék, fogadj szót, fiam; gyermek vagy, gazdagságban született kis cselédem, puha párnák lakója, minden gyönyörűségben dédelgetve és nevelve, nem tapasztaltad a hadjáratok fáradalmait s a különféle népek támadásait, melyekben én szinte egész életemet lemorzsoltam. Itt az idő, hogy többé ne puha kásával étessenek, az téged csak pu-

hánnyá s finnyássá tehet, ez pedig a férfiaság elvesztetése s a bűnök csiholója és a törvények megvetése; hanem itassanak meg olykor fanyar borral, mely értelmedet tanításomra figyelmessé teszi. Ezeket előre-bocsátván térjünk a tárgyra.

I. A katolikus hit megőrzéséről

Minthogy a királyi méltóság rangját csakis a hívők és a katolikus hitet vallók nyerhetik el, ezért parancsainkban a szent hitet tesszük az első helyre. Ha a királyi koronát meg akarod becsülni, legelőször azt hagyom meg, tanácsolom, illetve javaslom és sugallom, kedves fiam, hogy a katolikus és apostoli hitet akkora buzgalommal és éberséggel őrizd, hogy minden Istentől rendelt alattvalódnak példát mutass, s valamennyi egyházi személy méltán nevezzen igaz keresztény hitvallású férfinak; enélkül bizony, tudd meg, sem kereszténynek, sem az egyház fiának nem mondanak. Akik ugyanis hamisat hisznek, vagy a hitet jó cselekedetekkel teljessé nem teszik, fel nem ékesítik, minthogy a hit cselekedetek híján meghal, sem itt nem uralkodnak tisztességgel, sem az örök uradalomban vagy koronában nem lesz részük. Ám, ha a hitnek pajzsát tartod, rajtad az idvesség sisakja is. Mert e lelki fegyverekben szabályszerűen harcolhatsz láthatatlan és látható ellenségeid ellen. Hiszen az apostol ezt mondja: „Nem koronáztatik meg, csak aki szabályszerűen küzd.” A hit

tehát, melyről beszélek, a következő: higgy erősen a mindenható Atyaistenben, minden létező létrehozójában, és az ő egyszülött Fiában, a mi Urunkban, Jézus Krisztusban, kit az angyal meghirdetett, ki Szűz Máriától született, az egész világ üdvösségeért, a keresztfán szenvedett, és a Szentlélekben, ki a prófétákból s az apostolokból, valamint az evangélistákból szólott, mint egyetlen tökéletes, oszthatatlan, szeplőtelen istenségben, és kétely hozzád ne férjen. Ez a katolikus hit, melyben (miként Athanasius mondja) ha akárki híven és erősen nem hisz, semmiképp nem üdvözülni. Ha valamikor uralmad alatt akadnának olyanok — távol legyen! —, kik az így egységbe fűzött Szentháromságot megosztani vagy kisebbiteni vagy nagyobbítani próbálják, tudd meg: az eretnecség fejének szolgálói azok, és nem a szentegyház fiai. Az ilyeneket pedig ne gyámolítsd, ne védelmezd; hogy magad is ellenségnek és bosszulónak ne mutatkozz. Mert az efféle emberek a szentegyház népét nyomorultul megrontják és szét-szórják. Hogy ez ne történjék meg, különös gondod legyen.

II. Az egyházi rend becsben tartásáról

A királyi palotában a hit után az egyház foglalja el a második helyet, az egyház, melynek első ízben a mi fejünk, tudniillik Krisztus vetette el magát, majd az ő tagjai, vagyis az apostolok és szent atyák ültették át, meggyökereztettek erősen, s elterjesztették az egész

földkerekségen. És ámbár mindig hajt új sarjat, más helyeken mégis mintegy réginek tartják; itt viszont, kedves fiam, a mi birodalmunkban eddig még mint ifjú, friss hajtást prédikálják. Épp ezért kíván meg szemfülesebb és szembetűnőbb öröket, nehogy a jó, amivel az isteni kegyelem bennünket mérhetetlen irgalmában érdemtelenül elárasztott, tünyaságod és restséged, valamint hanyagságod miatt megromoljék s megsemmisüljön. Mert ha ki a szentegyház méltóságát csorbítja, azon munkál, hogy Krisztus testét csonkítsa. Hiszen maga az Úr mondta Péternek, akit a szentegyház őrzőjévé és felügyelőjévé emelt: „Te Péter vagy, és ezen a kősziklán építem fel az én anyaszentegyházamat.” Ő ugyanis önnön magát nevezte kősziklának, s nem ám fából avagy kőből épült egyházzal beszélt, hanem az újonnan nyert tömeget, a kiválasztott népet, Isten nyáját, mely hitben kioktattatott, keresztségben megmosatott, kenettel olajoztatott, hívta a saját magára épült szentegyháznak. Ha valaki lázában e szentegyház tagjait vagy kicsinyeit megbotránkoztatja, az evangélium tanítása szerint méltó arra, „hogy malomkővet kössenek a nyakára és a tenger mélységébe vessék”, azaz a hatalom méltóságából kivetik, és az igazak egyházán kívül marad a világi nyomorúságban, mint valami pogány és jövedelembérlő. Így hát, fiam, napról napra virágzó szorgalommal kell őrködnöd a szentegyházon, hogy inkább gyarapodjék, mintsem fogyatkozzék. Azért is nevezték az első királyokat nagyságosnak, mert az egyházat nagyobbították. Te is ezt tegyed, hogy koronád híresebb, életed boldogabb és hosszabb legyen.

III. A főpapoknak kijáró tiszteletről

A királyi trón ékessége a főpapoknak rendje, ezért a királyi méltóságban ők kerülnek a harmadik helyre, kedves fiam, ők legyenek főembereid, úgy vigyázz a főpapokra, mint a szemed világra. Ha ők jóindulatúak véled, ellenségtől nem kell félned. Hiszen ha ők megbecsülnek, bátran foghatsz mindenhez, imádságuk ajánl téged a mindenható Istennek. Őket állította ugyanis Isten őrrül az Isten népe fölé, és őket tette meg a lelkek felvigyázóivá, valamint az egész egyházi méltóság és isteni szentség részeseivé és osztóivá. Mert nélkülük királyok nem is állíthatnak, nem is országolnak. Az ő közbenjárásukra törlik el a vétkezők vétkeit. Ha irántuk az igazi szeretetet tanúsítod, magadat is kétségkívül megjobbítod, országodat is tisztességgel igazítod. Mert az ő kezükbe van lerakva a bűnből oldás és bűnbe kötés hatalma. Mert örök testámentumot hagyott nekik Isten, és elkülönítette őket az emberektől, a maga nevében és szentségében osztozott velük, és az istenes Dávid király szavával megtiltotta, hogy az emberi világ gáncsolja őket: „Meg ne illessétek az én felkentjeimet!” Az illeti meg ugyanis Isten felkentjeit, ki az isteni és kánoni végzéssel szembeszállva a szent renden való férfiakat hamis vádaskodásokkal mocskolja és nyilvánosság elé hurcolja. Teljességgel megtiltom, fiam, hogy így cselekedj, ha boldogan akarsz élni, királyságod megbecsülni, mert az ilyen dolgok sértik Istent elsősorban. Ha esetleg valamelyik azok közül, akiről szó van,

kárhoztatásra méltó vétekbe esik — távol legyen! —, dorgáld meg őt háromszor, négyszer is négyszemközt az evangélium tanítása szerint. Ha akkor intelmeidet nem hallgatja meg, nyilvánosan kell megfeddni a következők alapján: „Ha rád nem hallgat, mondd meg a gyülekezetnek.” Mert ha e rendet megtartod, dicső koronádat teljességgel felmagasztalod.

IV. A főemberek és vitézek tiszteletéről

Az uralom negyedik dísze a főemberek, ispánok, vitézek hűsége, szívessége és bizalma. Mert ők országod védőfalai, a gyengék oltalmazói, az ellenség pusztítói, a határok gyarapítói. Legyenek ők, fiam, atyáid és testvéreid, közülük bizony senkit se hajts szolgaságba, senkit se nevezs szolgának. Katonáskodjanak, ne szolgáljanak, uralkodj mindannyiukon harag, gőg, gyűlölség nélkül, békésen, alázatosan, szelíden; tartsd mindig eszedben, hogy minden ember azonos állapotban születik, és hogy semmi sem emel fel, csakis az alázat, semmi sem taszít le, csakis a gőg és a gyűlölség. Ha békeszerető leszel, királynak és király fiának mondanak, és minden vitéz szeretni fog; ha haraggal, gőgösen, gyűlölködve, békétlenül kevélykedsz az ispánok és főemberek fölött, a vitézek ereje bizonynyal homályba borítja a királyi méltóságot, és másokra száll királyságod. Ettől óvakodva az erényed szabta mértékkel irányítsd az ispánok életét, hogy vonzalmaddal felövezve a királyi méltósághoz mindig háborítatlanul ragaszkodjanak, hogy uralkodásod minden tekintetben békés legyen.

V. Az igaz ítélet és a türelem gyakorlásáról

A türelem és az igaz ítélet a királyi korona ötödik cifrázása. Dávid király és próféta mondja: „Isten, a te ítéletedet add a királynak.” És ugyanő másutt: „A királynak tisztessége szereti az igaz ítéletet.” A türelemről így beszél Pál apostol: „Türelmesek legyetek mindenki iránt.” És az Úr az evangéliumban: „A ti béketűrőitek által nyeritek meg lelketeket.” Ehhez tartsd magad, fiam: ha becsületet akarsz szerezni királyságodnak, szeresd az igaz ítéletet, ha hatalmadban akarod tartani lelkedet, türelmes légy. Valahányszor, kedves fiam, ítéletet érdemlő ügy kerül eléd, vagy valamely főbenjáró bűn vádlottja, türelmetlenül ne viselkedjél, esküvel se erősködjél, hogy megbünteted; bizony ez ingatag lenne és mulandó, mert a bolond fogadalmat megszegi az ember; és ne ítélezz te magad, nehogy királyi méltóságodban a hitvány ügyben forgolódva folt essék, hanem az efféle ügyet inkább bírákhoz utasítsd, az ő megbízatásuk, hogy a törvény szerint döntsenek. Óvakodj bírónak lenni, ám örülj királynak lenni s neveztetni. A türelmes királyok királykodnak, a türelmetlenek pedig zsarnokoskodnak. Ha pedig egyszer olyasvalami kerül eléd, amelyben ítéletet hozni méltósággal összefér, türelemmel, irgalommal, esküdözés nélkül ítélezz, így lesz majd koronád dicséretes és ékes.

VI. A vendégek befogadásáról és gyámolításáról

A vendégek s jövevények akkora hasznot hajtanak, hogy méltán állhatnak a királyi méltóság hatodik helyén. Hiszen kezdetben úgy növekedett a római birodalom, úgy magasztaltattak fel és lettek dicsőségesse a római királyok, hogy sok nemes és bölcs áradt hozzájuk különb-különb tájakról. Róma bizony még ma is szolgavolna, ha Aeneas sarjai nem teszik szabaddá. Mert amiként különb-különb tájakról jönnek a vendégek, úgy különb-különb nyelvet és szokást, különb-különb példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egynyelvű és egyszokású ország gyenge és esendő. Ennélfogva megparancsolom neked, fiam, hogy a jövevényeket jóakarátúan gyámolítsad és becsben tartsad, hogy nálad szívesebben tartózkodjanak, mintsem másutt lakjanak. Ha pedig le akarnád rombolni, amit építettem, vagy szétszórni, amit összegyűjtöttem, kétségkívül igen nagy kárt szenvedne országod. Hogy ez ne legyen, naponta nagyobbítsd országodat, hogy koronádat az emberek nagyságosnak tartsák.

VII. A tanács súlyáról

A királyi emelvényen a tanács a hetedik helyre tart igényt. A tanács állít királyokat, dönti el az ország sorsát, védelmezi a hazát, csendesíti a csatát, győzelmeket ő

arat, kerget támadó hadat, behívja a barátokat, városokat ő rakat, és ő ront le ellenséges várakat. Minthogy pedig a tanácsnak ekkora haszna van, ostoba, pöffeszkedő és középszerű emberekből összeállítani, én úgy vélem, mit sem ér; hanem a tekintélyesebbek és a jobbak, a bölcsebbek és a legmegbecsültebb vének ajkán formálódjék és csiszolódjék. Ezért, fiam, az ifjakkal és a kevésbé bölcsekkel ne tanácskozz, ne is kérj tőlük tanácsot, csak a gyűlés véneitől, kiknek koruk és bölcsességük miatt megfelel ez a feladat. Mert a királynak szóló tanács zárva legyen a bölcs szívben, ne terjessze a bolondok szelessége. Ha ugyanis a bölcsekkel jársz, bölcs leszel, ha a bolondokkal forgolódsz, társul adod magad hozzájuk, szól a Szentlélek Salamon által: „Aki a bölcsekkel jár, a bölcsek barátja lesz, nem a bolondokhoz lesz hasonlatos.” És Dávid zengi: „A szenttel szent lész, és az ártatlan férfúval ártatlan lész, és a választottal választott lész, és az elfordulttal elfordulsz..” Ezért hát ki-ki életkorának megfelelő dolgokban forgolódjék, tudniillik az ifjak fegyverben, a vének a tanácsban. Egyébként az ifjakat mégsem kell teljesen kiűzni a tanácsból; ámde ahányszor velük tanácskozol, még ha életre való is az a tanács, mindig terjeszd az öregek elé, hogy minden cselekedetet a bölcsesség mértékével mérhesd.

VIII. A fiak kövessék az elődöket

Őseink követése foglalja el a királyi méltóságban a nyolcadik helyet. A legnagyobb királyi ékesség, az én

tudásom szerint, a király-elődök után járni, a szülőket utánozni. Aki ugyanis megveti, amit megszabtak atyái elődei, az isteni törvényekre sem ügyel. Mert az atyák azért atyák, hogy fiaikat gyámolítsák, a fiak pedig azért fiak, hogy szüleiknek szót fogadjanak. Aki atyjával szemben áll, Isten ellenségének áll. Mert minden engedetlen Istennel áll szemben. És az engedetlenség szelletje a korona virágait szórja szerte. Az engedetlenség valójában pestis az egész királyságban. Ezért, kedves fiam, apád rendeletei, vagyis az én rendeleteim, mindig legyenek szemed előtt, hogy szerencsédet mindenütt királyi gyeplő igazgassa. Az én szokásaimat pedig, melyekről látod, hogy a királyi méltósággal összeférnek, a kétkedés minden béklyója nélkül kövesd. Mert nehéz lesz megtartani e tájon királyságodat, ha szokásban nem utánszod a korábban királykodó királyokat. Mely görög kormányozta a latinokat görög módra, avagy mely latin kormányozta a görögöket latin módra? Semelyik. Ezért hát kövesd szokásaimat, a tied közt kimagasló így leszel, s az idegenek dicséretére szert így teszel.

IX. Az imádság megtartásáról

Az imádság megtartása az üdvösség legnagyobb járuléka, ezért a királyi méltóság kilencedik regulájában pendül meg. A folyamatos imádkozás: bűnöktől megtisztulás és feloldozás. Te pedig, fiam, valahányszor Isten templomához járulsz, hogy Istent imádd, Salamonnal, a

király fiával, magad is király lévén, mindig mondd: „Küldd el, Uram, a bölcsességet a te nagyvultodnak székétől, hogy velem legyen és velem munkálkodjék, hogy tudja, mi legyen kedves nálad minden időben.” És ismét: „Uram, Atyám, én életemnek Istene, ne hagyj engem álnokságnak gondolatában, az én szemeimnek ne adj kevélységet és a gonosz kívánságokat távoztasd el tőlem, Uram.” Vedd el tőlem a testnek kívánságait, és a tisztátalan és esztelen léleknek ne adj engem, Uram.” Ezzel az imádsággal fohászkodtak hát a régi királyok, te is ugyanezzel fohászkodj, hogy Isten minden vétked eltörlésére méltasson, hogy mindenki legyőzhetetlen királynak hívjon. Imádkozz azért is, hogy a tétlenséget, tunyaságot elkergesse tőled, megajándékozzon az erények összességének segedelmével, s így legyőzhed látható és láthatatlan ellenségeidet. Hogy valamennyi alattvalóddal együtt gondtalanul, ellenséges támadásoktól nem háborgatva, békében végezhesd életed pályáját.

X. A kegyességről és az irgalmasságról, valamint a többi erényről

Az erények mértéke teszi teljessé a királyok koronáját, ez a parancsok közt a tizedik. Mert az erények ura a királyok királya, miként égi serege áll kereken tíz karból, úgy életed vitele kerekedjék ki tíz parancsból. Kell, hogy a királyt kegyesség s irgalmasság díszítse, de a többi erény is hassa át és ékesítse. Mert ha a királyt istentelenség és kegyetlenség szennyezi, hiába tart

igényt a király névre, zsarnoknak kell nevezni. Ennek okából tehát, szerelmetes fiam, szívem édessége, saram jövő reménysége, kérlek, megparancsolom, hogy mindenütt és mindenekben a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságodhoz és rokonságodhoz, vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkihez, aki hozzád járul. Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz. Légy irgalmas minden erőszakot szenvedőhöz, őrizd szívedben mindig az isteni intést: „Irgalmasságot akarok és nem áldozatot.” Légy türelmes mindenkihez, nemcsak a hatalmasokhoz, hanem azokhoz, akik nem férnek a hatalomhoz. Azután légy erős, nehogy a szerencse túlságosan felvessen, vagy a balsors letaszítson. Légy alázatos is, hogy Isten felmagasztaljon most és a jövőben. Légy majd mértékletes, hogy mértéken túl senkit se büntess vagy kárhoytass. Légy szelíd, hogy sohase harcolj az igazság ellen. Légy becsületes, hogy szándékosan soha senkit gyalázattal ne illess. Légy szemérmes, hogy elkerüld a bujaság minden bűzét, valamint a halál ösztönzőjét.

Mindez, amit fentebb érintettünk, alkotja a királyi koronát, nélkülük sem itt nem tud senki uralkodni, sem az örök uradalomba bejutni. Ámen.

Kurcz Ágnes fordítása

II. János Pál pápa:

A KERESZT EURÓPA REMÉNYE

A Szentatya beszéde a bécsi Európa-vesperáson

1983. szeptember 10.

Részlet

Keresztények Ausztriában és Európa minden országában!

Tegyetek bizonyosságot azoknak az emberi és kulturális értékeknek mély keresztény gyökereiről, amelyek szentek nektek és egész Európának, amelyek olyan döntő módon rányomták bélyegüket múltjára, és biztosíthatják jövőjét is. Mutassátok méltónak magatokat azokhoz a hittestvéreitekhez, akik még ma is üldözést szenvednek és súlyos áldozatokat hoznak vallásos meggyőződésükért és keresztény életükért. Legyen bennetek bátorság és elszántság, hogy keresztény felelősségetektől indítva síkra szálljatok az ember és a társadalom javáért, saját országotokban és minden határon túl, a politika, és a nyilvános élet területén is.

A keresztben van Európa keresztény megújulásának reménye, de csak akkor, ha mi keresztények magunk is komolyan vesszük üzenetét.

A kereszt ezt mondja: Vessük be életünket testvérünkért, hogy vele együtt a magunk életét is megmentsük.

A kereszt ezt mondja: A szeretet erősebb a gyűlöletnél és bosszúnál; adni nagyobb boldogság, mint kapni; latba vetni erőnket többet ér, mint csak követelni.

A kereszt ezt mondja: Nincs kudarc remény nélkül, sötétség csillag nélkül, vihar, megmentő kikötő nélkül.

A kereszt ezt mondja: A szeretet nem ismer határokat: kezd a legközelebbinél, és ne feledkezz meg a legtávolabbiról.

A kereszt ezt mondja: Isten mindig nagyobb, mint mi emberek, nagyobb kudarcainknál is; az élet erősebb a halálnál.

Kedves testvéreim! Mint Krisztus tanítványainak, nektek szól a felhívás: Krisztus keresztyének erejéből, reménykeltő szavatokkal és keresztyén életpéldákkal adjatok szabadító feleletet és reményt a sokféleképpen fenyegetett és összezavarodott mai embereknek.

És gyakoroljátok mindenben az imát!

Tomka Ferenc:

A KERESZTÉNYSÉG LEGFŐBB KÉRDÉSEI

ELŐLJÁRÓBAN

Ebből az összefoglalásból általában hiányoznak a szokásos hittudományi kifejezések, illetve közös nevezőre hoztuk és behelyettesítettük azokat közérthető fogalmakkal. A hittudományban jártas olvasó részéről ez a szokottnál nagyobb figyelmet tételez fel. A legtöbb — különösen a vallási dolgokban kevésbé jártas — ember számára azonban éppen az ismert fogalmak alkalmazása által válik érthetővé.

Az anyag egyes részei szorosan összefüggnek. Az olvasó csak akkor érti meg a későbbieket, ha a korábbi részeket alaposan áttanulmányozta. — Az előadó feladata alkalmasint, hogy az egyes részeknél felidézze az előzőekben már szerepelt magyarázó gondolatokat. Ugyancsak reá tartozik, hogy a hallgatók érdeklődési körének megfelelő példákat alkalmazzon, illetve, hogy egyes, túl nehéznek tartott részeket kihagyjon vagy részletezzon. (Gondolunk itt elsősorban az egyházzól, illetve a szentségekről szóló utolsó részre.)

A lélektan megállapítása szerint, ha valaki egy személyt vagy tant nem vesz komolyan, az belső elutasítással fog mindent fogadni, ami részéről ered vagy róla szól. — Ma sokan

---

vannak, akik csak hátrányos dolgokat hallottak a vallásról, egyházzól. Ezért, ha ilyen embereknek a kereszténységről beszélni akarunk, akkor első feladatunk azoknak az alapvető ellenvetéseknek tisztázása, amelyek nélkül a hallgató vagy olvasó képtelen tárgyilagosan felfogni a keresztény hit mondanivalóját. — A következőkben ezt a szempontot is igyekszünk figyelembe venni.

RÉSZLETES TARTALOMMUTATÓ

I. BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

1. A vallás tele van mesékkel? 49
2. A vallás tudománytalan? 50

II. ISTEN (*A Végtelen Szeretet és Igazság*)

1. Van-e Isten? (Tudósok, rend, törvény, dialektika). . . 52
2. Szükségem van-e Istenre?
(*A Végtelen kereső ember*) 55
  - a) Mi tesz bennünket emberré? 56
  - b) Mikor teljesülnének az ember vágyai? 56
  - c) A kérdés filozófiai oldala 61
  - d) Mi vagy ki lehet elégséges oka
keresésünknek? 63
3. Személyes találkozás
a Végtelen Szeretettel (Az imádság) 65
4. Néhány alapvető fogalom tisztázása: 70
  - a) Az élet célja: az igazság és a szeretet 70
  - b) A bűn: elfordulás az igazságtól
és a szeretettől 70
  - c) A mennyország: végső találkozás a
Végtelen Igazsággal és Szeretettel 70

III. JÉZUS (*A Végtelen Szeretet válasza
az emberi keresésre*)

1. Élt-e Jézus? 73
2. Valóban Isten volt Jézus? 73
  - a) Ésszerű, hogy Isten emberré legyen? 73
  - b) Bizonyítható-e Jézus istensége? 75

---

3. Ki nekem Jézus Krisztus?	78
A) Jézus a Megváltó	80
B) Jézus a Válasz az ember kérdéseire	
életünk személyes értelme	82
a) Van-e értelme a létnek?	85
b) Van értelme a szürke, hétköznapi	
munkának — egy becsületben, feltűnés	
nélkül leélt életnek?	87
c) Van értelme a szenvedésnek?	90
d) Van értelme a szeretetnek?	94
4. Krisztus elfogadása és a krisztusi élet	99
IV. AZ EGYHÁZ (<i>A Végtelen Válaszának hordozója</i>)	
1. Az egyház célja és feladata	
(ugyanaz, ami Krisztusé volt)	102
2. Az egyház hatékony jelei a szentségek	104
a) A házasság	108
b) A bűnbánat szentsége	109
c) Az áldozás (Eucharisztia)	111

I. BEVEZETŐ KÉRDÉSEK

Két ismert ellenvetés hangzik el gyakran a vallással és istenhittel szemben: az egyik a vallás naívságát, a másik tudománytalanságát kifogásolja.

1. A vallás tele van mesékkel?

A vallás szó hallatára ma sok emberben csupán bosszankodás támad: „Ki hihet el holmi Ádám-Éva vagy angyalak-mennysországi meséket? Gyerekeket hitegetnek ilyenekkel, ijesztgetnek krampuszokkal, de mi már túl vagyunk ezeken!”

Ezekon valóban túl vagyunk, de ez nem a vallás! És most meg kell kérdeznünk magunktól: Vajon hol tudnánk elhelyezkedni második-harmadikos elemista tudással?

Vajon nem vagyunk-e azon is régen „túl”, amit akkor tanultunk? — Ha kis-iskolásokat hallunk „tudományos problémáikról” beszélni, ezt gyerekesnek érezzük. Pedig erre is szükség van, ez is egy lépcsőfok, amely a felnőtté váláshoz vezet; csak nem szabad megállni ezen az alacsony fokon. Így van ez a vallással is. Ezzel szemben igen sokan *10-12 éves koruk után egyáltalán nem foglalkoztak hitükkel*. Az ilyen korú gyermekeknek természetesen nem lehet felnőtt problémáikról beszélni. Csodálkozhat-e az ilyen később, ha kinőtte a gyermek-vallásosságot? És van-e joga hiányos, gyerekes tudása alapján ítéletet alkotni egy olyan rendszerről, amelyhez tartozónak vallják magukat sokan a világ legnagyobb tudósai és gondolkodói közül?

Ha visszatérünk az ószövetségi iratokkal kapcsolatos el-

lenvetésekre — amelyek egyébként jellemző példái a vallási kérdésekben való járatlanságnak —, akkor először is ezt a kérdést kellene feltennünk: Mit tesz egy ügyes pedagógus vagy szülő, ha kis gyermekének tanítást akar adni a becsületről, igazságról, őszinteségről vagy engedelmességről? Vajon filozófiai fejtegetésbe kezd? Nem! Elmond neki valami témába vágó elbeszélést, esetleg mesét, pl. a Piroska és farkast. Célja nem az, hogy mesét mondjon, hanem, hogy a mese által tanítsa a gyermeket... — Az őszöverségi Szentírásban — éppen a közismertek között — van sok olyan elbeszélés, amelyeknek egyetlen célja ugyancsak az, hogy az érzékletes példák, képek által *tanítást* közöljön (pl. a hatnapos teremtetéstörténet; az Ádám-Éva és a Paradicsom elbeszélés stb.). Hasonlóan képletes több vallási kifejezés vagy közkeletű fogalom. — Sokan fennakadnak a képeken és azt cáfolgatják (pl. a hatnapos teremtetéstörténet). Pedig beszédünk és még inkább irodalmunk tele van szimbólumokkal, hasonlatokkal. Vajon nem volna ostoba ember az, aki fennakadna Arany János sorain — „Elfeküdt már a nap túl a nádas réten — Vértörös palástját kinnhagyá az égen” — és azt bizonygatná, hogy a napnak nincs palástja?

2. A vallás tudománytalan?

Nagyon sok embert az a szólám riaszt el a vallástól, hogy a tudomány ellentmond a vallásnak. Vajon igaz-e ez?

A választ kis kerülővel közelíthetjük meg. Kérdezzük meg, vajon mi a véleményük e kérdésről a világ legnagyobb tudósainak?

Az ötvenes években jelent meg Amerikában egy könyv,

amelyben 40 vezető természettudós — fizikus, biológus, kémikus, csillagász stb. — nyilatkozik e témakörben, és a tudomány nevében visszautasítja az állítást, amely szerint vallás és tudomány szemben állnának (J. C. Monsma: *The Evidence of God in an Expanding Universe*, New York, 1958.). Több hasonló, szenzációt keltő mű látott már napvilágot azóta, amelyekben ugyancsak a legnevesebb tudósok szólnak meg, illetve amelyekben nyilatkozataikat vizsgálják a szerzők. Ezeknek a nyilatkozatoknak rövid lényegét *M. Planck*-kal, korunk egyik legnevesebb fizikusaival így foglalhatjuk össze: „A vallás és tudomány összeférhetőségének nyilván legközvetlenebb bizonyítéka... az a történelmi tény, hogy éppen *minden idők legnagyobb* természetkutatóit mély vallásosság hatotta át.” (Vorträge und Erinnerungen 332).

Valójában a természettudomány múltjának vagy jelenének legnagyobb alakjai túlnyomó többségükben istenhívők. Ilyenek: *Kopernikus, Galilei, Volta, Ampère, Newton, Farady, Maxwell*, vagy a mi korunkban: *M. Planck, A. Einstein, W. Heisenberg, E. Schrödinger, N. Bohr*; továbbá pl. két magyar Nobel-díjas, *Kármán Tivadar* és *Szentgyörgyi Albert*. — Ha pedig a legnagyobb tudósok nagy többsége istenhívő, akkor semmiképpen sem lehet tudománytalan az istenhit. Mert a legnagyobb tudósokról talán csak nem akarja valaki azt állítani, hogy tudománytalanok?

II. ISTEN

A Végtelen Szeretet és Igazság

1. VAN-E ISTEN?

(Tudósok, rend, törvény, dialektika)

A természettudósok a legkülönbözőbb, és koronként változó érvek és levezetések alapján jutottak el Isten felismeréséig. A régebbi, *mechanisztikus világszemléletű korok* tudósai többnyire egy — a hétköznapi gyakorlatban ma is használt — következtetést végeztek, amely *Galilei* összefoglalásában így hangzik: Rendet csak értelmes valaki csinálhat. Márpedig a világmindenségben végtelen értelmesség, rendezettség nyilvánul meg. Ebből következik, hogy mindezt csak egy végtelenül bölcs Valaki hozhatta létre (Dialógus a két fő világrendszer-ről — első nap. Lásd W. Heisenberg: A mai fizika világképe, Budapest, 1958, 60).

E következtetést az alábbiakhoz hasonló példákkal világították meg: Képzeljünk el egy többezer színes kődarabból álló mozaikot. Elgondolható-e, hogy ha egyszerűen csak kevernénk a padlón rendszertelenül fekvő kődarabokat, egy idő után magától kialakuljon egy kép? Vagy ha egy 32 lapos kártyát kezdünk keverni, elképzelhető-e, hogy véletlenül sorrendbe rendeződnek a lapok? Vagy lehetséges-e, hogy a nyomdában egy többezer betűs szöveg betűi, hosszú ideig tartó rázás után véletlenül pont a megfelelő rendben álljanak össze? — Az élet legtermészetesebb tapasztalatai közé tartozik, hogy ahol rendet találunk, ott fel kell tételeznünk, hogy egy gondolkodó valaki tervezte azt. Az anyagvilág pedig számta-

lanszor nagyobb rendezettséget tud felmutatni, mint bármely gép. Ilyen értelemben mondta egyszer *Linné*, a növényteni kutatás egyik legjelentősebb úttörője: Ha egy kis növényt, egy búzaszálat vagy útszéli gatz látok, Isten nagyságát érzem mögötto, s leborulok e hatalom előtt. Mert bármely növény „szerkezete” csodálatosabb a világ valamennyi gépénél. (Egyetlen gép sem képes magától táplálkozásra, növekedésre, szaporodásra.)

Amikor az újabb kor felfedezte az anyagban rejlő törvényeket, sokan azt hitték, hogy ettől kezdve az anyagvilág már elegendő módon megmagyarázza önmagát: Hiszen ha az anyag önmagában hordozza a törvényeket, akkor nem szükség feltételeznünk egy „végtelen Gondolatot”, egy „külső irányítót” —, aki ti. a világ rendezettségét „eltervezte”, és aki „irányítja” a világot —, mert akkor az anyagi törvények elegendő módon megokolják a világ mai rendezettségének létrejöttét.

A *dialektikus materializmus* kialakulása után még inkább úgy tűnt, hogy az anyag a fejlődés folyamán saját erejéből halad az egyre nagyobb elrendeződés felé. Hiszen a dialektikus materializmus tanításának az a lényege, hogy egyrészt az anyag magában hordozza a mozgástörvényeket, amelyek szükségképpen fejlődésre „késztetik”, másrészt a fejlődésben „ugrások” vannak — a mennyiségi változások minőségi változásokat hoznak létre —, s minden ugrás alkalmával valami lényegileg új: az anyagvilág magasabbfokú rendezettsége jelenik meg.

Valójában azonban e szemléletváltozás csupán némileg módosította a korábbi századok tudósainak kérdésfeltevéseit.

Korunk istenhívő tudósai ugyanis — pl. *Einstein, Schrödinger, Heisenberg* — arra mutatnak rá, hogy a világ csodálatos rendjét létrehozó, illetve a fejlődést irányító *törvényeket is egy végtelenül értelmes valakinek kellett létrehoznia, elgondolnia*. Vagyis az anyag nem okolja meg önmagát, mert *az értelemmel nem rendelkező anyagnak nem lehet az a legfontosabb tulajdonsága, hogy a legmagasabb fokon „értelmes” rend létrehozására képes legyen*. Az a tény, hogy a világ rendezettsége nem jöhet létre magától — amint azt a mechanikus materializmus elképzelte —, ma *egyetlen tudós előtt sem kétséges*. E megállapítás megvilágításának kedvéért vegyünk egy példát: Vizsgáljuk meg az élővilág legkisebb összetevőjét, a fehérjét. A fehérje általában több százezer, pontos rendben elhelyezkedő atomból áll. Vajon az élőlényeknek ez a legelemibb alkatrésze „összeállhat”-e véletlen folytán? — A valószínűségszámítás alapján kimutatható, hogy mennyi esélye van a mozaik, a kártya, a betűk vagy a fehérje „véletlen” elrendeződésének; azaz mennyi idő — hány „kísérlet” — után van valószínűsége létrejöttének. Valaki azt mondhatná, hogy végeredményben elképzelhető az is, hogy véletlenül az első alkalommal létrejön a kívánt rend. — Ez igaz, de az élet keletkezésekor nem egyetlen „véletlenül” létrejött fehérjével kell számolnunk, hanem fehérjék milliárdjaival. Ily nagy tömeg véletlen kialakulása pedig éppen a tudományos valószínűségszámítás alapján egyszerűen lehetetlen. Ilyen értelemben írja a kérdés ismert kutatója, a szovjet *Oparin* is, hogy: „a fehérjék felépítése igen bonyolult... belső célszerűség jellemzi... Ennek a célszerűségnek véletlen kialakulása éppúgy lehetetlen, mint ahogy nem jöhet létre véletlenül, elemi, spontán módon egy bizonyos termék előállítására

alkalmazott üzem, (A. I. Oparin: Az élet keletkezése a földön, Budapest, 1960, 219). De éppen ilyen értelemben kell ismét feltennünk a kérdést: Ha az anyagvilág oly „célszerűen” elrendezett, hogy semmiképpen sem jöhet létre véletlen folytán, akkor azokat a törvényeket, amelyek az értelemmel nem rendelkező anyagból ilyen csodálatos, rendezett „szerkezeteket” illetve szervezeteket hoztak létre, nem kellett egy rendkívül értelmes valakinek elterveznie, elgondolnia?

Nem egyszer hallhatjuk az ígéretet: nemsokára előállítanak élő anyagot, és akkor be lesz bizonyítva, hogy kialakulhatott magától az élet. Ez azonban nagyon következtelen állítás. Az autót, repülőt vagy az említett mozaikot is meg tudják csinálni, de ez távolról sem bizonyítja, hogy magától, véletlenül jöttek létre. Ellenkezőleg. Létük, rendezettségük éppen azt bizonyítja, hogy gondolkodó valakitől származnak.

2. SZÜKSÉGEM VAN-E ISTENRE?

(A Végtelelment kereső ember)

„Talán az atomfizika Isten legfényesebb bizonyítéka korunkban” — hangzott el a „Tudomány Haladásának Brit Társulata” ülésén (lásd Természettudományi Közlöny, 1963/1,5). — Igen, a mai tudomány — a Planck-féle kvantumelmélet vagy a Heisenberg-féle határozatlansági reláció — sok tudós állítása szerint tudományos eszközökkel érzékeli egy anyagfeletti Lény létét: „A mai fizika észrevehetően elmozdult Demokritosztól Platón irányában” — azaz a materializmustól, az anyagtól független világ létét is vallók irányába —, hangsúlyozta Heisenberg az Eötvös Loránd Tudományegyetemen díszdoktorrá avatásakor. (W. Heisenberg: Válogatott tanulmányok, Budapest, 1967, 237).

Mindez azonban egyáltalán nem elégít ki engem, aki közelebbit szeretnék tudni Istenről. Az igazi egzisztenciális kérdés az: Vajon az én életemhez van-e köze ennek a végtelen szellemi Lénynek? Vajon *nekem* szükségem van-e Istenre?

a) Mi tesz bennünket emberré?

Hogy választ tudjunk adni a kérdésre, saját emberi természetünket kell nagyító alá tennünk. Először is el kell gondolkoznunk azon, hogy *mi tesz bennünket emberré*. (Elsősorban nem filozófiai meghatározásra gondolunk, hanem egészen életszerű szempontokra.) Melyek azok a tulajdonságok, amelyek egész emberéletünket irányítják? Melyik az a tulajdonság, amelynek birtokosára azt mondjuk, hogy jó úton halad a teljesebb emberiesség és így a boldogság felé? Bizonyára azt válaszolhatnánk, hogy az emberélet nem más, mint nagy *keresés*. S az embert meghatározhatnánk úgy is, hogy az ember *kereső lény* (ti. sajátosan emberi formában kereső). Életünkhöz tartozik a pénz, a kényelem, az élvezet keresése, de mindannyiunk számára kézenfekvő, hogy vannak ezeknél sokkal magasabbrangú tulajdonságaink: talán elsősorban az igazság-, szépség-, szeretetkeresés. — Ha valaki feladta, abbahagyta a keresést e területeken, azt aligha nevezhetjük — a szó értékelő értelmében — embernek. És minél inkább szerelmese valaki az igazságnak, a szépnek, a szeretetnek, annál fiatalosabb, annál tűzesebb, annál emberibb Ember.

b) Mikor teljesülnek az ember vágyai?

Ezeknek a különböző irányú kereséseknek van egy közös tulajdonsága. Egy példa megvilágítja, mi az: Ha egy jegyespárt

megkérdeznénk, mikor lesznek egészen boldogok, bizonyára először azt válaszolnák: Ha megházasodunk és saját lakásunk lesz. De a lakásba bútor is kell. Aztán jó volna egy autó is. Később egy jobb márkájú. És a vágyakat a végtelenségig sorolhatnánk... Vajon van-e olyan gazdagság, amelynél már nem vágyik többre az ember? — Eszünkbe jut, az orosz népmese a halász feleségéről, akinek a csodahal minden kívánságát teljesíti. Az asszony előbb csak dagasztóteknőt kér, aztán házat, grófságot, királyságot, császárságot —, s végül Istenné akar lenni... — Valahogy így vagyunk mi is. Mert van-e olyan ember, aki — ha felszólítanák, hogy kérjen, amit akar, s minden anyagi természetű kívánsága teljesül — ne állna elő egy sereg kéréssel? Pedig a *pénzvágy* tulajdonképpen a „legalacsonyabbrendű” keresés. Még sokkal teljesíthetetelebb a tudás-, vagy a szeretet-vágy. Az értelmes ember *tudni* akar, mindig többet! Iskolába jár, utazik, olvas. Aztán továbbképzzi magát és sokat gondolkodik. De minél többet tud, annál jobban látja, hogy mennyi ismeret van, amit nem sajátított még el. Minden könyvben, amelyet elolvas, száz új kérdés vagy utalás szerepel, amelyeknek még utána szeretne nézni. — W. Thompsonnak, a neves fizikusnak a neve elgondolkoztató példa a tudásszomj kielégíthetetlenségére. Kora legfelkapottabb tudósa volt. Dúsgazdag. Nagy tudományos elismerés és siker övezte. Élete vége felé — bár teljes szellemi erőben volt, és szinte évről évre új találmánnyal fordította magára a világ figyelmét, — mégis így írt: „Egy szó jellemzi azokat az erőfeszítéseket, amelyeket ötven éven keresztül a tudomány kifejlesztéséért tettem. Ez a szó így hangzik: balsiker. Ma sem tudok többet az elektromos és mágneses erőkről... (itt felsorol több problémát, amelyeket nem sikerült megoldania) ...mint amennyit kezdő tanár koromban. A

balsiker nyomán pedig szükségképp a szomjúság jár” (lásd Novobátsky: A fizikai megismerés úttörői, Budapest, 1959, 9). Tehát egy igazán sikeres, tudományos kutatásokban gazdag élet sem oldja meg az ember tudásigényét, sőt inkább fokozza azt. — S bár az átlagemberben gyakran talán nem ilyen megfogalmazottan él e vágy, valójában ott él mégis mindannyiunkban. Ha nem is merjük kimondani, mégis az az igazság, hogy mi is szívesen tudnánk *mindent*. Pl. ugye, milyen szívesen beülnénk egy mesebeli úrhajóba (az utazásból természetesen minden veszély ki volna zárva, és járnánk be a világűr, szembenézve a csillagrendszerek és fényévek távlatával és titokzatosságával? Vagy milyen jó volna beutazni akár csak földünk csodás tájait: havasokat, őserdőket és tengereket! Izgalmas volna belelátni az atomok belső titkaiba, vagy a fehérjék, a sejtek, a szövetek rejtett életébe. Igen, ahogy *Babits* írja — „A mindenséget vágyom versbe venni” (A lírikus epilógja) —, úgy mi is tudni, látni, ismerni szeretnénk *mindent*. Hiszen érdekelnék nemcsak a tájak, de a gépek vagy a zene, az atomfizika vagy az irodalom is.

A legszebb és legemberibb vágyunk azonban még a tudásvágynál is jelentősebb! Ha megkérdézzük magunktól, mit tartunk az ember legértékesebb tulajdonságának; mire irányul *legerősebb vágyunk* és keresésünk, bizonyára azt kellene válaszolnunk: *a szeretetre*. Minden életkor leglényegesebb szükséglete ez. Már az öntudatlan csecsemő is igényli az anyai mosolyt, olyannyira, hogy ennek híján — hiába kap tökéletes ellátást — visszamarad a testi fejlődésben. A gyermek egész bizalmával csüng szülein, és semmi kincsért sem adná oda őket. A serdülő barátot, barátnőt keres magának, aki megérti. S a felnőtté vált ifjú? Magában hordja már a kialakult

egyénség magányát, de annál nagyobb hévvel vágyik valakire, akinek egészen feltárhatja egyénségét, akitől teljes szeretetet és megértést remélhet. A szerelemnek van egy szorosan vett, ösztönös, biológiai oldala. De emberivé éppen a másikat véglegesen elfogadó és önmagát visszatartás nélkül odaadni akaró szeretet által lesz.

Most ismét tegyük fel a kérdést! Milyen megértésre, *mekkora szeretetre vágyunk?* Sehol nem tapasztaljuk annyira *a teljesség igényét*, mint itt. Azt szeretnénk, hogy lelkünk legtitkosabb rezdüléseit, örömeinket és bánatainkat egyaránt megoszthassuk. S vajon lehetséges ez? Egy bizonyos fokig igen: az igazi házastársi szeretet, az anyai szeretet mellett a legmélyebb, legtokéletesebb emberi találkozás. De valójában távolról sem olyan tökéletes, mint amilyenre az ember vágyik. — Csak az érthetne meg egészen, aki teljesen olyan volna, mint én, vagy aki egészen belém látna. Mindkettő lehetetlen.

Hányszor éreztük mindannyian: úgy vágyom arra, hogy valaki megértsen; úgy el szeretnék mondani valamit, ki szeretném önteni a szívemet... S a válasz annak részéről, akitől megértést vártam, csak egy vállrándítás, vagy esetleg egy jóakaratú, de — jaj de éreztem — megnemértést takaró mosoly volt.

Már a fiatalok, a tizenévesek is de sokszor így panaszkodnak: Nincs keservesebb, mint az, amikor el szeretnék mesélni valamit a szüleimnek — örömet, hogy legyen, akivel együtt örülnök; vagy bánatot, hogy legyen, akivel együtt sírok —, és nem értenek meg. És akkor egy baráthoz, barátnőhöz fordulok. Elmesélek neki valamit, ami nagyon sokat jelent számom-

ra, s ő lebiggyeszi ajkát, mert számára semmit sem jelent. S az ember így lassan becsukódik: rájön, hogy egyedül van...

A lélektan sokszor feneketlenül mély kúthoz hasonlítja az ember személyiségét, amely tele van rejtélyekkel. A kívülről betekinthet ebbe a kútba, de csak a víz felszínét láthatja. Még saját magam sem láthatok bele személyiségem, énem legbensejébe, hiszen beláthatatlan mélységek, ismeretlen titkok rejlenek benne.

A legfélelmetesebb azonban mégiscsak az, amikor a „kút” felkavarodik, s mindenféle iszap, meg piszok hányódik fel a mélyből. Mindannyian átéltük már azt az állapotot, amikor ijedten, s talán megborzadva álltunk önmagunkkal szemben, s nem értettük, mi történt. Az ember ilyenkor megkérdezte magától: Hát ez én vagyok? Honnan jöttek most elő bennem ezek az eddig alig ismert háborgások? Egyáltalában mi történt velem? Ilyenkor értettük meg igazán egyéniségünk mélységét és azt, hogy ha sokszor magam sem értem magamat, akkor lehetetlen volna az, hogy valaki más egészen megértse. (Pedig soha nem vágyunk annyira a megértésre, mint éppen ilyenkor, amikor magunk sem értjük magunkat.)

Az ember leggkinzóbb megoldatlansága tehát: *teljes szeretetre, megértésre vágyik*, noha természete szerint *megérthetetlen*.

Az ember ezt a megoldatlanságot a szerelem (a viszonylag legteltesebb megértettség) hónapjaiban érzi legkevésbé. De az elmondottak alapján bizonyára világos az, hogy a legjobb házasságban sem lehetséges abszolút megértés. (A szeretet feladata, hogy áthidalja ezt a szakadékot. Az igazi

szeretet által tudja valaki elfogadni házastársát akkor is, ha nem egészen érti őt meg.) — A lélektan és saját tapasztalatunk alapján azt kell megállapítanunk, hogy *egyetlen ember sem érthet meg. Pedig mi nemcsak egyetlen ember szeretetére vágyunk!* Nem véletlen, hogy Ady felkiáltása — „Szeretném, ha szeretnének” — oly mély visszhangra talál bennünk. Mert, ha egy közösségben mindenki szeret, csupán egyetlen ember gyűlöl, az is fáj, s hiányérzetet támaszt bennem. Igen, mi is — legalábbis elméletben — mindenkitől teljes szeretetet és megértést igényelünk. A teljes megnyugvást ez jelentené számunkra.

Az eddigieket összefoglalva: láttuk, hogy az emberi természet lényegéhez tartozik a keresés, a többé-válni-akarás. Ha meg akarjuk határozni *keresésünk irányát*, azt kell mondanunk, hogy valahova a *végtelenbe, pontosabban az anyagon túlra mutat*: az abszolút jó, szép, igaz, az abszolút szeretet és megértés felé. Ezekre vágyunk, s *embervoltunk lényegéhez tartozik*, hogy tudunk róluk álmodni.

c) A kérdés filozófiai oldala

A probléma most válik — egzisztenciális voltán túl — *filozófiai kérdéssé*: Ha emberségünk lényege az, hogy csupa ilyen dologra vágyunk, amit az anyag (az ember-élet) határain belül nem találhatunk meg — ti. az abszolút igazat, szépet, szeretetet —, vajon elképzelhető-e, hogy ember-voltunk csupán az anyag terméke? Lehetséges-e, hogy „az anyag legmagasabb fejlettségi foka”, az anyag „legmagasabb terméke” olyan célra irányuljon, amely nem is létezik? — *Az anyag csak olyan vágyakat hozhat létre, amelyeknek megoldása az anyagon és az emberi természetén belül elképzelhető!* —

Gondoljunk arra, hogy a szomjúság legalábbis utal a víz léteire; s ha a burgonya csírái nőni kezdenek valamerre, tudjuk, hogy arra napfénynek kell lennie. A növényi tulajdonságoknak éppúgy céljuk és megoldásuk van, mint az állati ösztönöknek. Csak az ember volna kivétel? — Ortega y Gasset, az ismert filozófus szerint az ember „éppen ezért beteg állat”; mert minden állat eléri természetes célját, csak az embernek vannak olyan vágyai, amelyeket soha el nem érhet...

Igazoljuk most kicsit részletesebben, hogy vágyaink valóban túlmutatnak az anyagvilágon!

Lássuk először is, mit is jelent az, hogy *mindig több tudásra vágyunk*, hogy *tudásvágyunk a mindent-tudás felé mutat?* — Azt jelenti, hogy mindig többet és végső soron mindent — mindennek mindennel való összefüggését — tudni szeretnénk; hogy *tudásvágyunk csak a mindent-tudásban nyugodna meg.* — De ahhoz, hogy mindent tudjunk, végtelen értelemmel, s következőleg végtelen aggyal kellene rendelkezünk. Értelmi megismerőképességünk ugyanis arányos az agy térfogatával, illetve annak barázdáltságával. A végtelen anyagvilágot (hiszen a materializmus tanítása szerint az anyagvilág végtelen) *csak egy végtelen agy ismerhetné meg.* — Másrészt ebben az esetben *nekünk magunknak kellene lennünk a Végtelen Értelemnek*, annak, akit a filozófia történetében Világsszellemnek vagy Abszolútumnak neveznek (pl. Hegel). Az Abszolútum léte azonban a materializmus szerint *önellentmondás.*

Lássuk tovább, mit jelent az, hogy az abszolút szeretet és megértés után vágyunk. Ha e vágyra gondolunk, világosan érezzük, hogy keresésünk tárgya nem csupán valamilyen

személytelen Abszolútum (ez legfeljebb csak ismeretvágyunk célja), hanem egy végtelen *Valaki*: a Személyes Végtelen. Hiszen *szeretetre és megértésre csak személy képes*. — Viszont, ha csak anyag van, akkor e végtelen Személy léte ugyancsak *elképzelhetetlen*.

Összefoglalva megállapíthatjuk: ahhoz, hogy a mindig több, a teljes tudás felé mutató vágyunk vagy a teljes szeretetre, az abszolút szépségre, jóságra, harmóniára, az örök életre vonatkozó *vágyaink teljesüljenek*, magával a Végtelen Tudással, Szeretettel, Széppel, Jóval, Élettel — azaz *magával a Végtelen Személlyel* — *kellene találkozunk* (vagy belőle kellene részesednünk).

Kérdésünk tehát ismételten így hangzik: létrehozhat-e az anyag olyan igényeket, amelyek túlmutatnak önmagán? — S ha az ember kizárólag anyagi fejlődés terméke, ha mindenesztől az anyagból alakult ki a fejlődés során, akkor *elképzelhető-e az, hogy az emberi létnek lényegi rugóit alkotó keresések, vágyak olyan irányba, illetve olyan cél — a Végtelen Személy — felé mozgassák az embert, amely nem is létezik, sőt amelynek léte is önellentmondás?*

d) Mi vagy ki lehet elégséges oka keresésünknek?

Mi következik mindebből? — Ha valahol egy rejtett erő hat, azaz, ha magát a kiváltó okot nem láthatom, csupán hatását érzékelem, a *hatásból tudok következtetni az okra*. Ha egy doboz tetejét egy, a zárt dobozban lévő rugó nyomja kifelé, a rugó erejét magának a rugónak ismerete nélkül is meg tudom állapítani a doboztetőre gyakorolt nyomás mérése által. — Hasonlóképp, ha azt tapasztalom, hogy az embert

rejtett benső erők mozgatják a Végtelen Szeretet és Igazság felé, akkor arra a következtetésre kell jutnom, hogy ezeknek az erőknek az *oka csupán egy velük arányos ok lehet*. — Végeredményben tehát meg kell ismételniünk előző megállapításunkat: Az anyagból csak olyan vágyak fejlődhetnek ki, amelyek az anyagi világon belül megtalálhatják beteljesedésüket. Ha csak anyag létezne, akkor elképzelhetetlen lenne, hogy az anyag legmagasabb fejlettségi fokán (az emberben) csupa olyan célra irányuljon, amelyek nem is léteznek.

Ki lehet tehát elégséges oka annak a keresésnek, amely a mindig több, az abszolút Igazság felé hajt bennünket? — Csak maga az Abszolút Igazság. A végtelen szépség, az abszolút szeretet és megértés utáni vágynak pedig csak maga a Végtelen Szépség, Szeretet és Megértés lehet a létrehozója, elültetője. Létezik tehát Valaki, aki maga a Végtelen Szépség, Igazság, Szeretet és Megértés.

Itt szoktak egy *ellenvetést* tenni: Az a tény, hogy fogalmat alkotunk a Végtelen Igazságról és Szeretetről, még egyáltalában nem igazolja annak létét. Egy hétfejű sárkányt, kacsalábon forgó várat vagy egy aranyhegyet is el tudok képzelni, de ez nem fogja igazolni ezek létezését. — Valóban, ha valamit el tudunk képzelni, az nem igazolja, hogy ez létezik is. Mi azonban nem csupán fogalmakkal rendelkezünk a Végtelen Valakiról, hanem — amint láttuk — *egész létünk* a Végtelen Igazság és Szeretet felé van beállítva; a Végtelen Igazság és Szeretet keresése emberségünk lényegét alkotja. *Nem elvont fogalmakról, fantázia-képekről, hanem valóságos tényekről — végtelen felé mutató emberi természetről — van tehát szó. Létező dolgot pedig csak vele arányos létező ok hozhat létre.*

Az anyag nem hozhat létre olyan irányulást, amely többre törekszik, mint maga a pusztá anyag.

Azt is fel szokták hozni, hogy az ember vágyai azért ilyen végtelenek, mert *ez szükséges a társadalom, a történelem fejlődéséhez*. Az állandó kielégületlenség sarkallja az embert a kutatásra, és nem engedi, hogy megálljon a haladás. — Ez kétségtelenül így van. De ezzel még egyáltalán semmit nem válaszoltunk arra a kérdésre, hogy vajon az anyag *létrehozhatja-e* ezt az anyagi világon túlmutató történelem-mozgató vágyat.

3. SZEMÉLYES TALÁLKOZÁS A VÉGTELEN SZERETETTEL (Az imádság)

Az előzőekben elmondottak után válik érthetővé, mit jelent számunkra az imádság. Nem gyerekes versfelmondás ez, hanem találkozás a Végtelennel. Alaphangulata az ember részéről az az öröm és biztonság, amely a *Végtelen Szeretet és Megértés tekintetét érzi magán*. Az imádság akkor kezdődhet, amikor tudatosítom, hogy szeretet- és megértésvágyam — és általában egész végtelen-keresésem — csak egy Végtelen Valakitől származhat, és feléje irányul. E megállapításon gondolkozva azonban szükségszerűen egy további lépést kell tennem: rá kell jönnöm, hogy a Végtelen Szeretet nem lehet távoli, elméleti valóság, hanem csak olyan Valaki, akinek köze van egész létemhez, sőt, aki életem minden pillanatában személyes szeretettel gondol rám, néz engem. Ha ugyanis a Végtelen Szeretet létrehozta bennünk az olykor kínzó, végtelen utáni vágyat, akkor lehetetlen, hogy ok illetve cél nélkül tette volna azt. Különben már nem volna a Végtelen Szeretet.

Természetesen nem szabad azt képzelnünk, hogy a Végtelen Valaki csupán azért van, hogy az ember vágyait megoldja. Nyilvánvaló, hogy az ő léte teljes egészében felette áll az anyagi világ létének. Annál megrendítőbb azonban számunkra a gondolat, hogy végtelen vágyaink egyenesen feléje irányulnak, illetve hogy ő maga helyezte belénk e vágyakat, ő maga akarta, hogy keressük és megtaláljuk őt.

S most a további filozofálás helyett egy kis csendben éljük át vágyainkat, keresésünket. Éljük át énünk végtelenbe nyúló magányát és megértésvágyát. Élünk át mindent, amiről az előbbiekben elgondolkoztunk: elsősorban a lélektannak azt a megállapítását, hogy az ember olyan, mint a fáradhatatlan, titokzatos mélységeket rejtő kút. Idézzük fel ismét azokat a pillanatokat, amikor a „kút” felkavarodott bennünk, s oly félelmetes módon nem értettük magunkat... — S ebben az önmagunkkal való őszinte szembenézésben fogjuk először megérteni, hogy kicsoda számunkra Isten: a Végtelen Szeretet és Megértés, aki *énünk legbenső titkáig lát*. A végtelen Tudás, aki a felkavarodott „kút” felkavarodott ösvényeit is ismeri és megérti: megérti akkor is, ha mi magunk nem értjük magunkat. József Attila írja Oh boldog az című versében:

*Oh boldog az, kinek van Istene,
...mert rajta van a Mindenség szeme
s elnézi őt, az öröklét lakosát.*

Az imádkozó emberben ez a legnagyobb emberi nyugalom és boldogság él: A mindenséget kezében tartó Végtelen Valaki törődik velem, rajtam tartja szemét, szeret és megért engem. Ez a nyugalom csillan fel pl. *Tóth Árpád* költészetében élete

élete vége felé. A sírás és szomorúság költője ekkoriban életének már jelentős részét tudószanatóriumban tölti, s tisztában van közeli halálával. Verseiben mégis ekkor jelenik meg egy egészen új szín: a nyugalom és derű, mert ekkor ébred rá, hogy Valaki néz rá is, hogy Valaki, aki mindennél hatalmasabb, kezében tartja sorsát. — „Fekszem megadva, békén, resten” — írja a szanatóriumban, és rögtön meg is okolja eddig ismeretlen nyugalmát: — „Néz rám a végtelen esten — Tűnődve sorsomon az Isten” (Új tavaszig vagy a halálig).

Az imádságban tehát először azt tudatosítjuk, hogy *Ő néz engem*, de ebben már az is benne van, hogy *én visszanézek*, hogy én is nézem Őt. S itt — bizonyára önként — meg kell indulnia a párbeszédnek.

Aki először imádkozik, talán úgy beszélhet, mint a francia költő, A. Superville:

*„Lám, azon kapom magam, hogy hozzád intézem szavam
én Istenem, aki azt sem tudom még, hogy vagy-e,
és suttogó templomaid nyelvét nem értem...
...Nem hiszek benned, Istenem, mégis szeretnék
beszélni veled.”*

(Imádság az Ismeretlenhez)

Vagy talán ilyenkor már ne azt mondjuk, hogy „nem hiszek”! Inkább így kellene beszélnünk: „Most már tudom, hogy létezel... Azt is tudom, hogy szeretsz engem. De nagyon nehezemre esik szólnom hozzád, mert eddig azt sem hittem, hogy vagy. Most ellenben taníts meg engem arra, hogy tudjak beszélni Veled. Segíts, hogy ezentúl napról napra gondoljak Rád; Rád, aki állandóan gondolsz és nézel rám.”

Az ilyen akadozva induló ima már a legigazibb imádságok közé tartozik. S aki egyszer elkezdte a párbeszédet, az rövidesen megtalálja a hangot, s annak csakhamar egész élete új színnel, gazdagsággal telik meg, mert minden esemény mögött megérzi a személyes szeretet sugárzását. „A sivatag is szép” — írja Saint-Exupéry a Kis hercegben — „mert valami csöndesen sugárzik... Az teszi széppé a sivatagot, hogy valahol egy kutat rejt... Igen, akár egy házról van szó, akár a csillagokról, akár a sivatagról; ami széppé teszi őket, az láthatatlan.” — Az imában e láthatatlan világgal találkozik az ember; — a szeretet világával: magával a Szeretettel. És ez a szeretet az élet legsivárabb sivatagjait is sugárzóvá tudja tenni...

Aki tehát eljutott addig, hogy elfogadta a Végtelen Igazság és Szeretet létét, annak nem szabad megállnia. Tovább kell lépnie, bármilyen nagynak és merésznek tűnik is e lépés. Tudnia kell, hogy az elindulás mindenkinek ilyen nehéz volt. De nem felejtetheti el, hogy a Végtelen Szeretet néz rá és várja választát...

De én nem látom, nem tapasztalom e Végtelen Szeretetet — mondja ilyenkor az ember... — Gondoljunk arra, hogy mit jelent számunkra a szülői, baráti vagy házastársi szeretet. — Képzeljük el, hogy egy szobában ülünk valakivel, akit szeretünk, de távol egymástól. Nem szólhatunk egy szót sem, nem érinthetjük és — sőtét van — nem is láthatjuk egymást. Ennek ellenére nem jelent-e sokat maga a tudat, hogy a szobában van az, akit szeretek? Vagy nem tud az ember sokszor egy tekintettel többet elmondani, mint ezer szóval? Milyen sokat mond például, ha egymást szerető fiatalok szembenéznek

egymással! Így értjük meg, mit jelent az, hogy időnként — az imádságban, majd lassacskán egész életünkben — mi is egész szeretetünkkel felé fordulhatunk és kitarhatjuk feléje, a Végtelen Megértés felé belső titkainkat: azokat a titkokat és mélységeket, amelyeket más már nem ért, sőt azokat is, amelyeket mi magunk sem értünk.

Annak az olvasónak, *aki még nem imádkozott, vagy már régen abbahagyta az imádságot*, mert gyerekesnek tartotta azt, e sorok olvasása után meg kell állnia, hogy — amennyiben az elmondottakat elméletileg érthetőnek és elfogadhatónak találta — valóban megkísérelje az igazi felnőtt imádságot. Elsősorban ne régen elfelejtett imaszövegeket próbáljon felidézni, hanem, amint mondtuk, próbáljon elcsendesedni, átélve azt, hogy „Ő néz engem”; ízlelgetve a gondolatot, amelyet elméletben elfogadott, hogy a Végtelen Szeretet és Megértés itt van, jelen van. — Ezt az elcsendesült szembenézést, amely már valódi imádság, mostantól fogva meg kell ismételnie minden este. Van, akinek első próbálkozás után, másoknak csak egy-két hét múlva fakad fel aztán a szívében az igazi öröm és hála; a hála azért, hogy a Végtelen Szeretet jelen van most, és jelen volt — és lesz — egész életemben. E hála és köszönet örömet érezzük meg *Ady* versében, illetve imádságában, amelynek csak ezt a címet tudta adni: „Köszönöm, köszönöm, köszönöm!”

*Napsugarak zúgása, amit hallok,
Számban nevednek jó íze van
Szent mennydörgést néz a két szemem,
Istenem, Istenem, Istenem,
Zavart lelkem tegnap mindent bevallott;
Te voltál mindig mindenben minden,*

*Boldog szimatolásaimban,
Gyöngéd simogatásaimban
S éles, szomorú nézéseimben.
Ma köszönöm, hogy te voltál ott,
Hol éreztem az életemet...
...Könnyebb a lelkem, hogy most látván vallott,
Hogy te voltál élet, bű, csók, öröm
S hogy te leszel a halál, köszönöm.*

4. NÉHÁNY ALAPVETŐ FOGALOM TISZTÁZÁSA

Az előzőekben kifejtett helyes istenkép fényében világossá lesznek számunkra a vallás sokszor félreértett fogalmai és tényei. Említsünk meg néhány fontosabbat ezek közül.

Egy igazán emberséges gondolkodású valaki azt mondaná, hogy *az élet végső célja* az igazság, a szépség, a szeretet keresése és *bűn* az, amikor ezekkel szembefordulunk. — De hiszen a kereszténység sem mond mást! Amikor az Istent tartja az ember végső céljának és az Istennel való szembefordulást bűnnek, akkor a legemberibb dolgot tanítja, hiszen Isten maga az Igazság, Szeretet, Szépség. Vagyis a bűn nem valamiféle „külső” vallási parancs megszegése (az is!), hanem szembeszegülés az igazság és szeretet bensőnkbe írt törvényével. (Így minden ember követhet el bűnt, vallásosságától függetlenül!) A vallási parancsok pedig éppenséggel a bensőnkből, emberségünkől fakadó életszabályokat próbálják rendszerezni.

És mi a mennyország? Semmiképpen sem szentképek aranymázos angyalkáival telt felhőbirodalom, ahol az embe-

rek unalomig hosszannázzák körül az „öregember-istent”. — Ellenkezőleg. Találkozás a Végtelen Szeretettel, Igazsággal, Szépséggel és mindazzal, amire igaz emberségünk vágyott. Találkozás az álmunkkal. Beteljesülés. Az élet befejezetlenségének befejezése. Harmónia a disszonanciák végén. — Minden ember erre vágyik, ha sokszor nem is hisz a befejezésben. Ezért az emberi élet egyik legmélyebb követelményét, igényét szólaltatja meg *Juhász Gyula*:

*Valahol lenni kell egy lakomának,
Hová hivatalos, kit ideleln
Halálba űzött az éhség, a bánat,
A reménytelen szerelem.*

*Valahol lenni kell egy palotának,
Hová bejáratos, kit ideleln
Minden örömből és fényből kizártak,
S elhullt a rögös útfélen.*

*Valahol lenni kell egy orgonának,
Melyen majd egyszer befejezhetem
a dallamot, mely itt halálba bágyadt,
S mely az élet nekem.*

(Szimpozion)

A keresztény ember meg van győződve arról, hogy minden igazságkereső, szeretetben élő ember eljut a beteljesülés állapotába, a Végtelen Szeretet és Igazság országába. Hiszen aki az igazságot és szeretetet keresi, Őt keresi, függetlenül attól, hogy vallásos-e az illető, vagy sem. („Aki szeretetben él, Istenben él és Isten őbenne”, — mondja a Szentírás. — 1Jn 4,16) — Természetesen, ha valaki megtalálta a vallásban az igazságot, annak kötelessége tovább keresni ezen az úton. Aki

viszont nem jutott el eddig a pontig, annak saját belátása szerint kell kutatnia az igazság útján. Végül mindketten aszerint kapják ítéletüket, hogy önmagukhoz viszonyítva (!), adottságaikhoz képest mennyire keresték az igazságot, mennyire élték a szeretetet.

Ezek után érthető a *pokol* fogalma: Az olyan ember, aki életében szembefordult az igazsággal, szeretettel, annál az — ellenkező értelmű — beteljesülés az, hogy olyan állapotba kerül, ahol a szeretet, a szép, a jó és az igaz — vagyis Isten — teljes hiányában kell élnie. Ennél nagyobb kín nem képzelhető el, de szabad akaratával maga az egyén döntött így. — Amikor *Sartre* a Zárt Tárgyalás című drámában azt mondja, hogy „a pokol a többiek” — célozva a többiek gyűlöletére —, megközelíti az igazságot. Mert ha Isten és a mennyország lényege a szeretet, akkor a pokol a szeretet hiánya.

III. JÉZUS

A Végtelen Szeretet Válasza az emberi keresésre

1. ÉLT-E JÉZUS?

Bár komoly történetíró ma már nem vonja kétségbe Jézus történeti létét, röviden kitérünk erre a kérdésre is. — Egy történeti alakról akkor hisszük el, hogy élt, illetve egyáltalán akkor tudunk róla, ha a történetírók megemlítik. A Jézus korában, vagy röviddel utána élő történetírók írnak Jézusról. Nemcsak a keresztények, pl. *az evangélisták*, hanem a latin és zsidó írók is, pl. *Tacitus, Plinius, Suetonius*, vagy *Josephus Flavius*, továbbá ismételten emlegeti őt az ún. *rabbini irodalom*. Ha pedig valaki ezután is hitetlenkednék, akkor nyugodtan azt mondhatjuk, hogy akkor Augustus császár, Néró, István király vagy Mátyás létét sem fogadja el, mert róluk is csak a történetíróktól tudunk.

2. VALÓBAN ISTEN VOLT JÉZUS?

Sokkal vitatottabb Jézus csodáinak, istenségének kérdése, mint történelmi valósága. Vajon természettudományosan gondolkodó ember egyáltalán elfogadhatja-e a csodákat? A problémát távolabbról kell megközelítenünk.

a) Az ember első kérdése mindig az: Vajon elképzelhető, vajon ésszerű-e az, hogy Isten emberré legyen?

Szembenéztünk már a végtelent kereső emberrel és a Végtelen Valakivel, aki beleplántálta az emberbe a keresést.

Az emberiség egész történelmében keresztül keresi az Abszolútummal való találkozást. A legkülönbözőbb vallások voltak hordozói a keresésnek. De a vallások többnyire csak mintegy vak sötétben tapogatódtak, s ezáltal olykor olyan ostoba, babonás gondolatokhoz is eljutottak — sok jó meglátásuk mellett —, amelyek által csak félrevezették tagjaikat.

Az ember általános istenkeresését talán *József Attila* fogalmazta meg legmélyebben a magyar irodalomban, amikor így írt:

*Keresek valakit, s nem tudom, ki az?
A percek robognak, tűnik a Tavasz
s nem tudom, ki az.*

*Csüggedő szívvel loholok egyre,
Keresek valakit a Végtelenbe,
loholok egyre.*

*Könnyeim csorognak, — majd kiapadnak:
Vágyak magukkal messzebb ragadnak —
Majd kiapadnak!*

*Lelkem elröppen a Végtelenbe,
Tovább nem vágyom arra az egyre,
a Végtelenre.*

(Keresek Valakit)

Találkozni a Végtelennel, a Lét Megoldásával! — Ez volt minden kor emberének kifejezett, vagy ki nem fejezett vágya. — Az emberiségnek ezt a legmélyebből fakadó igényét végiggondolva értjük meg annak ésszerűségét, hogy a Végtelen Szeretet emberi testet öltve személyesen adott választ az emberiség kérdéseire, keresésére.

A száraz filozófus számára ez érthetetlen, de számunkra érthető. *Ha a Végtelen Szeretet belénk ültette a Végtelenre irányuló keresést, akkor Hozzá illő, hogy választ is adjon e keresésre.* A Végtelennel való találkozásra irányuló vágy legteljesebb megoldása pedig maga a Végtelennel való találkozás.

b) Érthető tehát, ha a Végtelen Szeretet az ember világába lép. De vajon bizonyítható ez is? **Bizonyítható-e valamiképpen Jézus istensége?** — Válaszként most a sok közül csak egy rövid és kézzelfogható szempontot emelünk ki: Nézzük meg, *mit mond a történelem.*

Az első keresztény századok tanulmányozása megdöbbenti az embert. A római birodalom cirkuszaiban, ahol valamikor gladiátorok élet-halál harca szórakoztatta a nézőket, a Krisztus utáni évtizedekben sokkal olcsóbb szórakozásnak bizonyult a keresztények kínzása. Ezrével végezték ki őket a legszörnyűbb módszerekkel. — Élve megettették a vadállatokkal, rostélyon sütögették és megcsonkították, szétfűrészelték és keresztre feszítették őket. A kivégzettek közt találunk szegényt és gazdagot, fiatalt és öreget, férfit és nőt. — Ha az üldözés oka után kezdünk kutatni, a legfőbb okot nagyon érdekesnek, és kérdésünket illetően jelentősnek fogjuk találni: A római császárok tudvalevőleg istennek tartották magukat, és az isteneknek kijáró tiszteletet követelték meg alattvalóiktól; a keresztények viszont megtagadták ezt a hódolatot, az imádást. A történelmi forrásokból kiviláglik visszautasító magatartásuk oka is. Azt mondták, hogy ők csak egy Istent ismernek, Jézust. A császár haragja érthető: tekintélyét féltette. — A keresztény-üldözés fő oka tehát a felsegértés vádjá volt: nem adják meg

az „isteni császárnak” kijáró tiszteletet. — A kivégzettek száma oly nagy volt, hogy rövidesen a bírók ismételt utasítást kaptak arra, hogy azon legyenek, minél kevesebb vádlottat kelljen elítélniük. Számtalan esetről tudunk, amikor a bíró mindent elkövetett, hogy a kereszténységgel vádolt személyt Jézus istenségének megtagadására bírja, mert ez esetben szabadon bocsáthatná. Ennek ellenére keresztények ezrei vállalták a kínhalált; *életükkel bizonyítva, hogy hisznek Jézus istenségében.*

Fel kell tennünk magunkban a kérdést: Elképzelhető-e, hogy egy hazugságért vagy kétes elbeszélésért ezrével haljanak meg? Gondoljunk arra, hogy a nagyarányú üldözés már Kr. u. 64-ben, Néró császár uralkodása alatt elkezdődött. Az akkori *vértanúk még kortársai voltak Jézusnak.* Legendaképződésről tehát nem lehet szó. — Éljük át egy akkori keresztény helyzetét: „Halálos ítélet, szörnyű kínok várnak rám, ha keresztény maradok. Esetleg meginog a hitem: Hátha mégis tévedek? Hogy tudnék bizonyosságot szerezni? De hiszen élnek azok, akik látták Jézust, csodáit! Ezekkel kell beszélnem! Elmegyek ezekhez. Vagy elutazom Palesztínába. Ott az egész nép ismeri Őt. Ők majd megmondják, hogy igazak-e a csodák, s mindaz, amit Jézusról tudok.” — A korabeli rómaiak látták ugyan az apostolok csodáit is, de nem volt lehetetlen számukra a Jézus szülőföldjére való utazás sem, ahol Jézus közvetlen ismerőseitől, esetleg a feltámadt Lázártól, vagy a vakonszületettől hallhatták az eseményeket. A történelemből ugyanis tudjuk, hogy a kivégzettek közt sok gazdag és művelt ember is volt, akik megengedhettek maguknak egy ilyen utazást, ha enélkül nem lettek volna bizonyosak hitükben.

Kortársaknak nem lehet egy korabeli eseményről meséket mondani. — Mit tennék pl. én, ha azt mondanák, hogy harminc éve élt itt községünkben vagy városunkban egy ember, aki csodákat tett, halottakat támasztott fel stb.? Ha nem is éltem volna 30 évvel ezelőtt, megkérdezhetném szüleimtől, idősebb ismerőseimtől, hogy igaz-e. S ha az egész csak kitalálás lenne, akkor dehogy hinném el, s akkor nem lehetne egy országgal, még kevésbé egy világgal elhitetni. Sokan jelentkeznének, s azt mondanák: „Én éltem és ott voltam 30 évvel ezelőtt, de ilyen csodákról semmit sem hallottam.”

Jézus istenségébe vetett hitükért ellenben ezrével haltak meg. Nem egy perről tudunk, amelyben a vádlott — a történelem tanúsága szerint — félreérthetetlenül ki is fejezte hitét: „Hiszek, mert láttam az ő erejéből történt csodákat!” — Valóban, csodák nélkül ki hitte volna el, hogy Jézus Isten? — Most értjük meg, hogy ha Isten a világba lép, akkor igazolnia is kell istenségét. És így már nem is olyan érthetetlenek, inkább *szükségszerűek* számunkra *Jézus csodái*.

Rómában ma is állnak a *Circus Maximus* vagy a *Colosseum* romjai, amelyeket a keresztény vértanúk vére öntözött. Ma is megtekinthetők a *katakombák*, ahová a keresztények menekültek. Ez utóbbiak történelmi jelentősége rendkívüli. Egyrészt, mert az itt eltemetett vértanúk sírjára gyakran rávésték a vértanúság rövid történetét, s így erről pontos adataink vannak. Másrészt, mert a katakombák falain még láthatók az akkori keresztények vallási tárgyú festményei. Ezek ékesen bizonyítják, hogy a kereszténység nem századok folyamán fejlődött ki, a legendák, mítoszok módjára. Ellenkezőleg, az első keresztények ugyanazt hitték és azért haltak meg, amit mi ma hiszünk. A kereszténység legfőbb igazságai,

tanításai ugyanis szinte kivétel nélkül szerepelnek e festményeken.

Elterjedt *ellenvetés* a vértanúknak Jézus istensége melletti bizonyító erejével szemben, hogy más világnézeteknek is voltak vértanúi. — Ezt nem is tagadtuk. De azok is olyan tanításokért haltak meg, amelyekben hittek. Vagyis az ő haláluk is bizonyíték amellet, hogy az ember csak olyan eszmékért hal meg, amelyekben hisz. A keresztény vértanúkról sem akartunk többet állítani, legfeljebb még annyit, hogy ők nem egy elméletért, vagy a reménybeli jövőbe vetett hitükért haltak meg, hanem *egy konkrét személyért*, illetve eseményért, akiről, illetve amiről mint *kortársak* személyes tapasztalatot szereztek.

3. KI NEKEM JÉZUS KRISZTUS?

Az előző, megalapozó kérdések után most újra egy egészen önmagunk felé irányuló kérdést kell feltennünk: Kicsoda számunkra Jézus Krisztus? — Hiszen az a tény, hogy ő élt, vagy akár az a másik, hogy isteni tetteket művelt és tízezrek meghaltak érte, még mindig nem hozza őt életközbe számomra; nekem, a mai embernek, aki azt szeretném tudni, hogy van-e Jézusnak valami kifejezetten *nekem szóló mondanivalója*.

Ki nekem Jézus? — Szerke a világón és Magyarországon is sokan és sokaknak feltették a kérdést az utóbbi időben, és megdöbbenve kellett újra és újra tapasztalnunk, hogy az a Krisztus, akinek sokan még létét is megpróbálták kétségbevonni, nemcsak szép emlékként, emberideálként él ma is

százezrek és milliók szívében, hanem *él mint valóságos személy, mint barát*, mint valaki, aki közelebb áll hozzánk, mint önmagunk. — Igen. Jézus ugyan kétezer év folyamán nemcsak a művészi alkotások — zeneművek, festmények, szobrok vagy építészeti remekművek — legnagyobb ihletője, hanem olyan valaki, akit kétezer éve és ma is sokan életük középpontjának tartanak, s ha kell, életüket adják érte. Nem mint valamiféle „egyszer volt, hol nem volt” hősért vagy vallásalapítóért — ki adná ilyenért az életét? —, hanem mint valakiért, aki él, s a mindent jelentheti a mai ember számára is.

Magyarországon széleskörű meglepődést váltott ki, amikor olyan közismert személyek, mint pl. *Kodály Zoltán vagy Bárdos Lajos, Ignác Rózsa vagy Mensáros László, Tolnay Klári, Vass István, Weöres Sándor vagy Juhász Ferenc* vallottak arról, hogy számukra Krisztus a legszemélyesebb, legéletalakítóbb valóság. *Tolnay Klári* pl. a nő intuitív stílusában próbált válaszolni: „A kérdés számomra túlságosan frivolnak tűnik. Zavarba hoz; hogyan lehet a választ úgy megfogalmazni, hogy pontosan feddje azt, amit őrzök és élek magamban? — Azért csak néhány szót tudok mondani, de mögötte világok vannak, vízesések és szakadékok, Északi-sark és Egyenlítő. Jézus a titkom, erőm, bűntudatom, kegyelmem és feltámadásom.” — *Weöres Sándor* szavaiban inkább a férfi elkötelezettségét érezzük meg: „Számomra csak egy ember létezik, Jézus. Jézus létezik — és ő létezik mindazokban, akik benne és általa léteznek. Azért írok, mert jobban, pontosabban ki akarom fejezni az azonosságot Jézussal bennem és másokban...Egyetlen célom: egy fokkal közelebb vinni a jóakarátú, érzékeny olvasót ehhez az azonossághoz, a Jézussal való egységhez” (idézve: Vigília, 1970, 861-62).

Lássuk most röviden, mi az az egyedülálló jelentőségű esemény, amit Jézus az emberiség számára jelent? Áttekinthetőség kedvéért szétválasztjuk egyrészt Jézus életének és halálának, másrészt Jézus tanításának — szavainak, életpéldájának — jelentőségét.

A) Jézus a Megváltó

Az Isten létét elfogadó emberiség legnagyobb kétsége az volt — amióta csak emberről tudunk — , hogy vajon a végtelen Isten leereszkedik-e hozzá, egyáltalán szóba áll-e teremtményével, figyelemre méltatja-e őt. Az emberiség kétségét növelte az a tudat, hogy amíg Isten a végtelen tisztaság, jóság, igazság, addig az ember számtalan bűnben botladozik, és így újra meg újra megsérti Isten szép világrendjét, törvényeit. Krisztus választ akart adni az emberi lét kérdéseire. E küldetésében központi jelentőségű az a tény, hogy megtanította az embert arra, hogy Isten szereti őt; illetve újra megteremtette Isten és ember megsérült szeretet-kapcsolatát. (Szorosan véve ezt a tettét nevezik általában a hittankönyvek megváltásnak.) — Hogy *miért* volt szükség megváltásra? Mert az igazságot és szeretetet megtagadó emberi gonoszság — a bűn — által az emberiség az Igazság és Szeretet Istenével fordult szembe. Mivel pedig az ember egy bizonyos társadalomba születik bele, és az emberi természetből következően annak magatartási formáit ölti magára, a társadalomba beleszülető új nemzedékek is felvették ennek az Istennel szembenálló közösségnek a magatartását. Így rövidesen, valami módon az *egész emberiség szembefordult* Isten törvényeivel. (Ez is egyik módja volt az eredeti bűn terjedésének.)

Az emberiség az igazság és szeretet ismételt megtagadása által fordult szembe Istennel; Jézus az igazsággal és szeretettel való azonosulás által jóvátette az emberiség Istennel való szembefordulását. — Krisztusnak már személyében is találkozott Isten és ember, hiszen ő Isten és ember egy személyben. Az Isten akaratával — az igazsággal és szeretettel — való azonosulásban egyúttal elégtételt adott a Végtelen Igazságnak az emberiség szembefordulásaiért.

Az ember a bűnben „nem”-et mondott Istennek, Krisztus egész életével „igen”-t mondott. — Az emberéletben a legtöbb káromlás, a legtöbb tagadás és „nem” az élet nehéz helyzetekben hangzik el; Krisztus a lét legsúlyosabb megpróbáltatásait is vállalta — egy félremagyarázásokkal telt életet, majd ennek csúcspontján a teljes elhagyatottságot és a kereszthalált —, hogy ott is kimondja az „igen”-t, kimondja: „Atyám, legyen meg a te akaratod”. (Gyermekeknek az „igazság mérlegével” szemléltetjük a megváltást, Krisztus elégtételadó művét: Ha a mérleg egyik serpenyőjébe kerül a gonoszság, akkor csak a másik serpenyőbe kerülő jószág vagy büntetés tudja helyrebillenteni az egyensúlyt. Az emberiség bűneit Krisztus tette jóvá életével és halálával.)

Jézus tehát megváltó életével és halálával lehetővé tette, hogy az ember ismét Isten elé álljon, mint Atyja elé a gyermek. De Jézus nemcsak a lehetőséget teremtette meg, hanem meg is *tanította az embert a teljesebb emberi életre*, Isten gyermekeinek életére; arra az életmódra, amelyben a teljes emberség, az értelmes, megoldott emberélet megvalósulhat. A következőkben tehát *Jézus tanításának jelentőségéről szeretnénk szólni*.

B) Jézus a Válasz az ember kérdéseire — életünk személyes értelme

Az a félelmes bennünk, emberekben, hogy nemcsak *legellentétesebb vágyaink*, igényeink vannak, hanem gyakran magának a létnek törvényei állnak szükségszerű ellentétben álmainkkal: Álmodunk, könyveket írunk és szónoklunk a szeretetről, a humanizmusról, másokért-élésről, de saját érdekeink, előmenetelünk „jogos védelme” rövidesen többnyire szembekerül emberszeretetünkkel. Nagy tettekre vágyunk, de a hétköznapiak taposómalmában az emberek nagy többsége rövidesen elfásul, elfelejti a kamaszos lelkesedést, és beletörődik, hogy a nagy tettek egy elenyészően kis réteg kiváltságát képezik. Derűre és békére vágyunk, pedig senki sem kerülheti el a szenvedést és diszharmóniát. Életre vágyunk, és minden embernek szembe kell néznie a halállal — halálra vagyunk ítélve mindannyian.

A legkülönbözőbb *filozófiák és vallási rendszerek próbáltak választ adni az ember kérdéseire*, de gyakran — mély mondanivalójuk ellenére is — *egyoldalúak maradtak*. Egyszer az anyagi lét oldaláról közelítették meg a kérdéseket, s nem jutott hely rendszerükben az ember anyagon túlmutató léte, vágyai számára, máskor az anyagon túli világ valóságáról beszéltek, és az anyagi lét valóságát felejtették el. Egyszer a közösség szempontjait hangsúlyozták, s elfelejtkeztek az egyén nagy kérdéseiről, máskor fordítva: a közösség érdekei szorultak háttérbe. És — ami a szeretetet illeti — ha voltak is olyan eszmerendszerek, amelyek tanították, hogy érdemes másokért élnünk, *egyikük sem tudta úgy megokolni* állítását,

hogyan megmozdítsa akaratomkat. „Szép dolog másokért élni — válaszolta sok ember lelke mélyén —, de egyetlen életem van, és ezalatt elsősorban magammal kell törődnöm.” Így az ember maradt önzésében, mert nem látta kifizetődőnek azt, hogy lemondjon saját életéről mások javára. — Hosszan sorolhatnánk még az emberi lét ellentmondásait, hogy mindegyik után elmondhassuk: Krisztus erre is megoldást hozott.

Krisztus a *Válasz* az emberi lét nagy kérdéseire. Nem remélt válasz, mert az ember sohasem remélhette, hogy *legellentétesebb elképzelései egységesülhetnek*, hogy ideáljainak és ösztönös igényeinek ellentéte megoldódhat, hogy *léte mindenestül beteljesülhet*: nemcsak a ködös homályba vesző jövő emberiség számára, hanem minden konkrét ember életében.

Nem egy esetről tudunk, amikor valaki — köztük nagy gondolkodók, filozófusok — azáltal jutott el Krisztus emberfeletti valóságának (istenségének) elfogadásához, mert megismerve életét és tanítását, azt a következtetést vonta le, hogy az, aki ily módon egységesíteni tudja az ellentéteket, aki ily váratlanul megoldja a megoldhatatlannak tartott és emberi erővel valóban megoldhatatlan kérdéseket, egyszóval, *aki az emberi lét — egyén és közösség — minden kérdésére megnyugtató, felszabadító választ tud adni, annak tanítását igaznak — mi több: isteninek — kell elfogadnunk.*

* * *

Jézus tanításának alapvető pontjait tulajdonképpen megismertük már az előzőekben, hiszen Jézus volt az, aki saját megjelenésével, életével igazolta, hogy Isten számunkra elsősorban nem a végtelen, abszolút Fenség, Bölcsesség, Igazság,

hanem több: *Isten lényege a szeretet*; ezért is szólíthatjuk őt Jézus óta Atyánknak. Ő tanította, hogy Isten szeretete valóban átöleli a világot, hogy életünk folyamán folytonosan az ő szeretetének tekintetét érezhetjük magunkon. Tőle tudjuk, hogy — bármily nehéz is ezt néha belátni — életünk minden eseménye által Isten szól hozzánk, s ezért a meg nem értett helyzetekben is kimondhatjuk a gyermeki bizalom szavát: „Legyen meg a te akaratod”. (A Bizalomból, a gyermek biztonságából pedig szükségképpen öröm fakad.) Jézus igazolta véglegesen a számunkra, hogy az örök beteljesülés — amelyre mindannyian vágyunk — létezik, s az odajutás feltétele a szeretetben és igazságban való élet... — Vannak az embernek nagyobb kérdései, vágyai, mint a személyes biztonságra, a világot átölelő szeretetre, az örök életre, boldogságra irányuló vágyak? S bekövetkezhet az emberiség életében nagyobb fordulat, mint az, amikor e kérdésekre választ kap?

Ha *Jézus tanításának lényegét* össze akarjuk foglalni az ember szempontjából, azt mondhatnánk, hogy Jézus legnagyobb mondanivalója az volt az emberiség számára, hogy *van értelme!* Van értelme a történelemnek és a hétköznapi szürkeségének; van értelme a szenvedésnek és a szeretetnek, a másokért adott életnek; van értelme az életnek akkor is, ha látszólag már teljesen értelmetlenné vált. — *A pszichológia szerint* az ember lelki-személyes egyensúlyának egyik alapvetőbb és elengedhetetlen feltétele az, hogy lássa tetteinek értelmét, eredményét. Az úgynevezett *sikerélmény* a nevelésnek is kulcsfogalma. Amikor tehát Jézus megtanított minket arra, hogy „van értelme”, akkor megteremtette a kiegyensú-

lyozott emberi élet feltételeit. „Olyan volt ez, mint az ember új születése”, írja a megtért *R. Garaudy*.

a) Van értelme a létnek?

Az emberiség legősbibb megoldatlanságai közé tartozik az, amin vagy 4600 éve a *Gilgames eposz* is kesergett:

*Ami teremtetett, elmúlik
Halál az élők büntetése
Mint alighogy világra jöttek
S már el is kell menniök innen.
Nézd a karám apró gidáit,
amint a fényben tántorognak:
szőrükről a születés lucskát
az erős nap még föl sem szívtá
s te már tudod, mi végre nőnek!
Így van minden halálra szánva.
...S én? ez a sors vár rám is?
Igen. Ez a sors vár rám is.*

A probléma azóta is szünet nélkül kínozza az embert. „Nem vagy! Nem vagy? — Nem hiszem el sosem” — jajdul fel *Szabó Lőrinc* szerelme halálakor. *Ilyés Gyula* pedig az emberiség nevében tiltakozik:

*Egész szívemmel dohogok
és forrongok és pörölkök...
...isten-jussunkért emberek:
ne haljon sose meg,
ki egyszer a világra jött!*

(A tél ellen örök forradalomban)

Jevtusenko ismét a szerelemmel szembenézve dőbben rá:

Úgy félek, hogy elmúlik egyszer...

... Tudom, maga a szerelem

ez a rettegés...

Gúzsba kötöz a rettegés.

(Mikor feltündökölt az arcod)

De ugyanerre a kérdésre keresik a választ még a slágerek is:

Valaki mondja meg, a hosszú évek

mért tűnnek úgy, mint egy pillanat!

Valaki mondja meg, mi az, hogy elmúlt,

Valaki mondja meg, hol maradt?

(Képzelt riport...)

Krisztus feltámadása óta a lét nem halálraszánt lét többé, ahogy az egzisztencialisták nevezték, hanem teljes egészében örök életre szánt lét. A feltámadás „rést tört az emberiség látóhatárán” — írja R. *Garaudy*, végtelen távlatokat, lehetőségeket nyitott meg az emberiség számára. Hogy a *feltámadás ésszerűtlen?* — Ha csak anyagról tudunk, akkor bizonyára az. De ha tudunk az emberről, az embernek nemcsak előbb említett örökélet-vágyáról, hanem egész, végtelenre nyitott létéről, akkor távolról sem olyan valószínűtlen, mint ahogy talán első pillantásra látszik. A feltámadást akkor nem tudnánk eleve elfogadni, ha nem hinnénk, hogy

a jó győz a rossz felett,

a szeretet győz a gyűlölet felett,

a fejlődés győz a pusztulás felett,

az élet győz a halál felett.

Amikor a feltámadásban hiszünk, mindebben hiszünk. *Hiszünk a fejlődés pozitív irányában, hiszünk a lét értelmességében és célszerűségében, hiszünk az életben.*

A feltámadásba vetett hitből továbbá az is következik, hogy *van értelme a történelemnek és az emberi alkotómunkának*, mert ezek gyümölcsei is részesülnek a végső beteljesülésben. Ezért írja ugyancsak R. Garaudy, hogy „a kereszténység megszületésével az emberiség új küszöböt lépett át, hasonlót ahhoz, mint amikor az élettelen anyagból élő, az állati létből tudatos élet lett... Hiszen minden alkotó vagy szabadító jellegű cselekvés magában foglalja a feltámadásba vetett hitet és tanúságot tesz mellette” (Valóság, 1973, 116).

b) Van értelme a szürke hétköznapi munkának, egy becsületben, feltűnés nélkül leélt életnek?

Minden ember igényli a sikert, a végzett munkával arányos elismerést. Az élet nagy és megalapozatlannak tűnő igazságtalanságai között talán a legtöbbeket érint a sikerek és elismerések osztogatása. — A versenyekre sokan beneveznek, de csak egyet ünnepelnek: a nyertest; az iskolákban a legjobb tanulók kapják a dicséretet; a munkahelyeken a magasabb beosztásúakat éri több elismerés stb. — De hol maradnak akkor azok, akik talán éppoly becsülettel dolgoztak, mint a nyertesek, csak éppen *nem volt szerencsájük*, vagy csak egyszerűen saját hibájukon kívül nem volt elég adottságuk a győzelemhez? Igazságos-e, hogy ők nem részesülnek dicsé-

retben? Általában igazságos-e, hogy aránytalanul kevés elismerést kap a társadalom (az embertársak) részéről a hétköznapi jelentéktelen munkása — egy édesanya, egy becsületes, de közepes tanuló, egy utcaseprő, szerelő vagy ápolónő — aki pedig teljes odaadással, minden adottságát latbavetve végzi munkáját?

Minden ember szeretne sikeres életet élni, s mivel a siker kevesek osztályrésze, sokan állandó belső kielégületlenségben élnek. — Mások, mivel úgy tapasztalják, hogy a becsületes munka nem feltétlenül vezet sikerhez, elismeréshez, inkább lelépnek a becsület útjáról, csak hogy több pénzhez, hatalomhoz, tekintélyhez s ezáltal sikerélményhez jussanak.

Mi az oka ennek a kettősségnek, és mi az oka annak, hogy *az emberek más mérték szerint mérik a becsületet és a sikert?* — A szemléltetés kedvéért ábrázoljuk a sikeres életet koordinátarendszerben: a függőleges tengelyre a sikeres élet mutatóit írjuk, míg a vízszintes tengelyen az idő múlását jelezzük. Mit tart az emberek átlaga és közvetlen környezetünk sikernek? Milyen mutatókat kell a függőleges tengelyre írunk, ha az ő véleményüket követjük? Bizonyára ezeket: Okosság, iskolai végzettség; fizetésemelés, vagyon; tekintély, előléptetés; és általában: *kiugró teljesítmény, hírnév*. Az életben többnyire azoknak tapsol a közvélemény, akik előrehaladnak az iskolai végzettség, a rang, a tekintély, a vagyon vagy a hírnév terén. — De ismét csak az a kérdés, *mi lesz ebben a szemléletben a hétköznapi emberekével?* Akik talán sokkal becsületesebbek, sokkal emberebbek mint a híres személyiségek? Egyáltalán volna-e mód arra, hogy a becsületes, hétköznapi életet jutalmazza? Hiszen egy külső tett — pl. egy

verseny megnyerése — mérhető, de az igaz élet az ember belső ügye, amelyről csak akkor ítélné valaki, ha a lélekbe látna.

Hogy mennyire áthat mindannyiunkat ez a siker-szemlélet, azt abból is láthatjuk, hogy mindannyiunkkal ismételten megtörtént már, hogy este valami nagy keserőséggel és eredménytelenség-tudattal kellett nyugovóra térnünk, mondván: „Ma ismét nem sikerült semmi; annyi mindent elterveztem, és minden balul ütött ki.” — Pedig esetleg saját hibákon kívüli okok következtében értek a balsikerek... S hányan hordozzák egy életen át a sikertelenség egyre jobban elmérgesedő tüskéit a lelkükben: „Saját hibámon kívül nem tudtam továbbtanulni, és semmi sem lett belőlem, míg nálam tehetségtelenebb emberek sokra vitték” — panaszkodik az egyik. „Igazságtalanul nem engem léptettek elő, nem én kaptam fizetésemelést” — hánytorgatja fel a másik. „Nagy ember lehettem volna, de közbejött ez és ez” — halljuk ismét másoktól.

Kevés öröndetesebb esemény volna az ember számára, mintha valaki azt mondaná neki, hogy *„Te mindennap teljesen sikeres életet élhetsz!”* — S Krisztus ezt mondta. — A krisztusi siker-koordinátarendszer függőleges tengelyén ugyanis más fogalmak szerepelnek, mint a köztudatban élő siker-mércén. Krisztusnál *a siker kizárólagos mértéke a szeretet és az igazság.* A Krisztusban élő ember tudja, hogy lehet látszólagos balszerencséje a pénz, a tekintély, az iskolai végzettség terén; lehet kevesebb adottsága az okosság vagy az ügyesség szempontjából, de adottságaitól és szerencséjétől függetlenül abszolút sikeres életet élhet, ha tőle telhetően — és ott, ahová

az élet állította — becsületben és szeretetben él, s végzi a reá eső feladatot. Az Istennel való kapcsolatnak és az örök életbe nyúló sikereknek egyedüli mértéke ez. (Így Krisztus rendszerében egy segédmunkás éppoly sikeres életet élhet, mint egy miniszter, egy iskolás gyermek éppoly kedves — vagy akár még kedvesebb — lehet Isten előtt, mint a pápa.) — A krisztuskövető ember számára tehát nincs sikertelen nap. Mert előfordulhat, hogy a közhasználatú sikermérce szerint balszerencse érte az

c) Van értelme a szenvedésnek?

Az emberi lét másik nagy megoldatlansága a szenvedés. S ha a testi szenvedéseket csökkentheti is az orvostudomány, a lelki szenvedések ellen aligha képzelhető el gyógyszer (ha a kábítószer, alkoholt és hasonlókat nem tartjuk gyógyszernek). — A szenvedésben az a legrosszabb, hogy ennek aztán *semmi értelmét sem látjuk*. Hiszen ha azt mondanák egy fogfájás alkalmával, hogy óránként (vagy percenként) 1000 Ft prémiumot kapunk, amíg a fájdalom tart, akkor — bár sokan bizonyára változatlanul nem örülnének neki — volna valami komoly vigaszuk. Hát még, ha lehetne más helyett szenvedni, vagy át lehetne vállalni a szenvedést mástól. Pl. ha megtörténhetnék az — amit a népmesék oly sokszor megálmodtak —, hogy egy anya átvállalja magára gyermeke helyett a betegséget... Hányan — és milyen örömmel — vállalnák ilyen feltételek között a szenvedést! Igen, mert így *a kín elvesztette értelmetlenségét*.

A keresztyén ember tud arról, hogy Krisztus élete, szenvedése és halála azért volt oly mérhetetlenül értelmes,

mert ez áron váltotta meg az emberiséget: mert valamiképpen magára vállalta az emberiség nyomorúságát, bűneit, bűntetését, s az emberek helyett szenvedett. „Betegekért betegültél” — éneklí a régi magyar ének. — Ez a tanítás *nem hihetlenebb, mint amennyire valóságos az a tény, hogy vágyunk megtalálni a szenvedés értelmét*, illetve, hogy mérhetetlenül vágyunk bizonyos esetekben arra, hogy *átvállalhassuk a szenvedést szeretteinktől*.

A Szentírás valóban nemcsak arról tud, hogy Krisztus szenvedett másokért, hanem annak a vágyunknak nem remélt beteljesüléséről is beszél, hogy mi is szenvedhetünk mások helyett, hogy igenis segíthetünk másokon lelki bajaikban is. — S ha ez méginkább hihetetlennek tűnik, akkor ismét gondoljunk arra, hogy mit meg nem tenne egy anya azért, hogy pl. rossz útra tért gyermekét visszatéríthesse a helyes irányba. Van-e nagyobb kívánsága ilyenkor, mint az, hogy szinte „belehatolhasson” gyermeke akaratába és így mozdítsa meg azt? Szemléletesen fogalmazza meg ezt az emberi vágyat *Claude Roy*, az ateista francia író: „Ha el is felejtettük, ha már rég nem is mondjuk a szép imádságokat — írja —, amelyeket gyermekkorunkban tanultunk, naponta kapjuk rajta magunkat valamin, ami nagyon hasonlít az imádkozáshoz. Ha valaki, akit szeretek, beteg, veszély fenyegeti — olyan veszély, amelyet én egymagam képtelen vagyok elhárítani — nem hiszem, hogy ostoba babona, ha ilyenkor — mint egy litániát — ismétlem magamban mindazt a jót, amit kívánok neki, ha — mint nap sugarait a gyűjtőlencse — minden gondolatomat jókívánságom szálainak sugárnyalábját rá összpontosítom”. — Majd így folytatja: „Nincs teljesen haszontalan gondolat, nincs hatástalan szeretet. Ha ezt *imádságnak* neve-

zik — ám nevezzék. És azt a függést, amelyben kifejezésre jut, hogy egyek vagyunk a többiek között, és nem téphetjük ki gyökereinket az emberi gyökerek összefonódott, óriási hálózatából — ha úgy tetszik, ám nevezzék *szentek közösségének*.” (Cl. Roy: Napfény a Földön, Budapest, 1973, 42.)

Az író a mindannyiunk által tapasztalt emberi vágyat fogalmazza meg, de ennek — olyannyira nem remélt, hogy már szinte hihetetlen — teljesülését csak Krisztusnak köszönhetjük. Krisztus óta tudjuk, hogy a Végtelen Szeretet *ezt a vágyat sem azért ültette az emberbe, hogy ne lelhessen megoldást*. — A keresztény ember tehát örömmel hiszi el Krisztusnak, hogy amint Jézus szenvedése javára vált sokaknak — az egész emberiségnek —, úgy ő is felajánlhatja szenvedését, egész életét mások javára. Ezért írja Szent Pál a kolosszeieknek: „Örömmel szenvedek, mert értetek, az egyház tagjaiért szenvedek” (Kol 1,24).

A fentiek egy másik, fontos gondolatot is érintenek, a *keresztények egységének*, illetve az ún. *Krisztus Titokzatos Teste* egységének gondolatát. — Ha ismét vágyaink oldaláról közelítjük meg a kérdést, ez a gondolat sem lesz idegen számunkra. Az ember elemi módon vágyik arra, hogy semmiféle távolság ne legyen képes elszakítani őt szeretteitől. Egy sokgyermekes édesanya örül, ha felnőtt gyermekei boldog, önálló életet kezdenek, sokszor távol az otthontól, — de mégis mindegyikükkel együtt szeretne lenni. Egy nagyon meleg testvéri-baráti kör tagjainak mélyen fáj az elválás: *szeretnék, ha valamiféle valóságos szál kötné őket állandóan össze...* Az ember szeretné tényleges egységben tudni magát minden

igaz, jóakarató emberrel! — Erről az egységről már az ókor filozófusai is írtak, erről ír iménti idézetünkben *Claude Roy* is, de a vágy beteljesülését újra csak Krisztusnak hihetjük el. A szentírásból tudjuk, hogy valóban összeköt bennünket valami; hogy valóban egyazon vérkeringés járja át az igazságban és szeretetben — Krisztusban — élőket, ezt a nagy „Tester”, amelyet a szentírás Krisztus Titokzatos Testének nevez. Máshol más képekkel világítja meg Krisztusban való egységünket: azt mondja, hogy úgy össze vagyunk nőve Krisztussal, mint a szőlővessző a szőlőtővel, mindannyiunkban egyazon élet-áram, életerő áramlik. Természetesen ezek képek, de megközelítései, szemléltetései annak a valóságnak — amelyre az emberiség mindig vágyott —, hogy nem elszakítva élünk embertársainktól, hanem Krisztus élete — kegyelmi életárama — jár át bennünket, és köt össze mindannyiunkat egymással és Krisztussal. (Tulajdonképpen ebben a krisztusi Testben tudunk segíteni egymásnak; tudunk imádkozni, szenvedni egymásért, sőt egymás helyett!)

Ha *humanista szempontból* vizsgáljuk e tanítást, megállapíthatjuk, hogy az az ember, aki az emberiséggel való egység tudatában él, nyitottabb, teljesebb ember, mint az, aki álmodni sem mer erről az egységről; az az ember, aki úgy dolgozik és szenved, hogy minden tettét áthatja a másokért érzett felelősség és szeretet, valamint az a tudat, hogy valóban mások javára dolgozhat és szenvedhet, — az az ember szeretetben és emberségben napról-napra teljesebbé válik; míg az a másik, aki nem tudja elképzelni az emberiség élő egységét, a szenvedés mások javára fordíthatóságát, könnyen megkeseredik, bezárul a szenvedéssel szemben, mert az ember

szükségképpen elveszti életkedvét, ha valaminek nem látja értelmét.

d) Van értelme a szeretetnek?

Sokszor beszélünk a szeretetről. Szeretetre próbálják nevelni a szülők gyermekeiket, a pedagógusok a tanulókat. Elismerésnek számít, ha valakire azt mondjuk: „Ez már tud áldozatosan szeretni!”. Ugyanakkor súlyos megbélyegzést jelent, ha valakit önzőnek, egoistának neveznek. — A közfelfogással, az *ember belső szeretet-ösztönével ellentétben* azonban egyes biológusok vagy pszichológusok rögtön kételkedővé válnak, ha a szeretetről kell szólniuk: A „szeresd felebarátodat, mint önmagadat” elv ellentmond a természet törvényeinek; biológiai szempontból megvalósíthatatlan — nyilatkozott pl. *Selye János* professzor. „Kimondom nyíltan: én egoista vagyok, és ez ellen nem lehet semmit sem tenni, mert a *természet egoistának teremtette az élőlényeket*: az egyik csak úgy tud megélni, hogy megeszi a másikat” (Köznevelés, 1974. nov. 8. l.). Hasonló véleményen volt korábban *S. Freud*, pszichológus, bár természetesen mindketten megpróbálták feloldani állításuk embertelennek tetsző voltát. (Így jutott el pl. *Selye János* az „altruista egoizmus” nagyonis ellentmondásosnak látszó fogalmáig.)

Akik megismerik a lélektannak a szeretetre illetve az önzésre és az ember önközpontúságára vonatkozó megállapításait, azok gyakran megrémülnek, mert nagyonis igaznak — tudományosan igazoltnak — találják azokat, s egyszerre

megkérdőjelezve érzik mindazt a szépet, nagyot és emberit, amit eddig — legalábbis eszményeik világában — az emberiség humanista gondolkodóival együtt a szeretetről vallottak.

1.) Nyilvánvalóvá lesz ugyanis számukra, hogy *szeretni csak az tud, akit szeretnek, teljesen és feltétel nélkül szeretni csak akkor tudna az ember, ha teljes, személyes biztonságban volna része*, ha őt is teljesen és feltétel nélkül szeretné valaki, aki ugyanakkor a teljes, személyes *védettséget* is biztosítani tudná számára. — Mivel azonban abszolút biztonsággal senkiben sem bízhatunk meg (még kevésbé kaphatnánk meg egy embertől a teljes védettséget) és mivel tudjuk, hogy senki sem tud minket teljesen megérteni, folytonosan tudatában kell lennünk a felénk megnyilvánuló szeretet bizonytalanságának. Ebből viszont az következik, hogy nem élhet bennünk a teljes szeretettség biztonsága, s ezért magunk sem tudunk teljesen és feltétel nélkül szeretni.

2.) Továbbá a lélektani ismeretek alapján azt is belátjuk, hogy az ember feltétlenül *igényli tetteinek eredményességét*, sikeres voltát, s a siker — az emberi mérték szerint — a szeretet dimenziójában a *viszonszeretet* volna. Az ember akkor szeret, ha viszonszeretik, illetve — mint Selye mondja — azért szeret, hogy viszonszeressék. Ez természetesnek is tűnik első hallásra. Az emberi kapcsolatok sok zsákutcája azonban, a sok félreértés miatt ismételten tapasztalnunk kell, hogy a szeretetet gyakran viszonozzák, hogy a szeretet nem termi meg kívánt gyümölcsét, a viszonszeretetet. Így a siker, az eredmény híján az ember egyre inkább bezárul, beszűkül, s azt a következtetést vonja le, hogy az emberek rosszak, nem érdemes szeretni; — vagy legalábbis azt, hogy semmiképpen

sem lehet mindenkít szeretni. Igen ám, de ebben a pillanatban megszületik a gyűlölet is: az ember (a szomszédok perlekedésétől a háborúig terjedő távlatokban) feljogosítva érzi magát a gyűlöletre.

Mindezek ellenére azonban figyelemre méltó, hogy bár emberek milliói belekeseredtek az eredménytelen szeretetbe, és filozófiai vagy pszichológiai iskolákkal együtt állítják — vagy legalábbis életük gyakorlatával vallják —, hogy az ember csak farkasa az embernek, s nem barátja. Az emberiség lelke mélyén mégis változatlanul él az igazi — mindenkit elfogadni és egyesíteni akaró — szeretet és testvériség vágya, *a másokért önzetlenül odaadott élet eszménye*.

Ismét egy kínzó ellentétet jutottunk tehát:

Mert az ember *valóban a szeretet biztonságát igényli*, s csak akkor képes szeretni, ha bebizonyosodnék, hogy van valaki, aki őt is feltétel nélkül szereti (s meg is tudja védeni szeretetével!).

Mert az ember *valóban tetteinek eredményességére vágyik*, és csak akkor volna képes szeretni az emberi viszonzástól függetlenül is, ha biztos volna abban, hogy szeretete gyümölcsöt terem és valóságosan növeli a világban levő „szeretet-energia-készletet”. Akkor is, ha ez most közvetlenül nem mutatható ki.

Mert a „szeresd felebarátodat, mint önmagadat” elv egy Isten nélküli világban valóban nem valósítható meg (ebben ismét igaza van *Selyének vagy Freudnak*): *Az önközpontú ember* éppoly kevésbé tud a lélektan törvényei szerint saját

erejéből kiemelkedni önzéséből és másokért-élővé — altruistává — válni, amint egy mocsárból sem tudja az ember kiemelni önmagát hajánál fogva. (Ez legfeljebb Műnchhausen bárónak sikerült.)

A Krisztussal találkozó ember lelkében viszont éppen ezért támad ünnepi öröm, amikor *Krisztus lehetővé teszi számára* azt, amire lelke mélyén mindig vágyott: a teljes szeretetet, a feltétel nélküli *adást*. Hiszen *a keresztény ember* (amint láttuk) valóban *az abszolút szeretettség és biztonság tudatában élhet*. Ez a tudat adja meg személyes biztonságát, s ennek alapján tud feltétel nélkül adni. — A keresztény ember valóban a szeretet abszolút távlatainak, *sikerességének tudatában* élhet, ezért tud derűsen, örömmel szeretni, függetlenül a szeretet közvetlen, emberi viszonzásától.

A kereszténységnek talán legsajátosabb vonása az, hogy ilyen szeretetre ad ösztönzést, ilyen szeretetre képesít és erre hív fel. Ez a feltétel nélküli szeretet a *kereszténység új törvénye*. Ennek megfogalmazásaként mondja Jézus az őt követőknek: „Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, miben különböztök a többi embertől, sőt a bűnösöktől? Ti szeressétek ellenségeiteket és tegyetek jót velük is” (Mt 5,44).

Lehetetlenség vagy ostobaság ilyen fokon szeretni?

Ami a lehetetlenséget illeti: aki végiggondolta az előző szempontokat, az be fogja látni, hogy ha valaki valóban elfogadta a korábban kifejtett igazságokat, annak számára ez a fajta szeretet — az egyedül igaz szeretet — a lélektan törvényei szerint sem megvalósíthatatlan; sőt annak lelkéből inkább szükségképpen inkább ez fog fakadni. Hiszen a szeretettség tudata túlcsorduló örömet és mások felé sugárzó

szeretetet szül. (Természetesen a krisztusi szeretetre csak annyiban és olyan mértékben képes valaki, amennyiben és *amilyen mértékben valóban élő, személyes kapcsolatban van Istennel*, illetve, ha ezt követően újra és újra rálép a Krisztusi — feltétel nélküli — szeretet-adás útjára. A feltétel nélküli szeretet megélése életre szóló feladat. A keresztyén embernek megvan a *lehetősége* — és elegendő motívuma — arra, hogy nap mint nap megküzdve érte, ezt az utat járja.)

Ami az ostobaságot illeti: a kép teljességéért hasznos volna megkérdezni, hogy nem feltétele-e minden igazán emberi társadalomnak az, hogy a krisztusi szeretet megvalósuljon?! Hiszen ha mindenki azt számolgatja, hogy mennyit kap másoktól, s arra vár, hogy először más kezdje meg a szeretet-adást, akkor mindörökre megmaradunk önzésünkben, és a szeretet sohasem fog megszületni. (Valakinek, valakiknek meg kell indítania a láncreakciót.)

Hogy ennek megvalósítására mindeddig a keresztyének sem voltak képesek? Voltak keresztyének — az igazán krisztusi keresztyének —, akik képesek voltak rá, a múltban és jelenben egyaránt. S ha sokan nem is tudták ezt az eszményt megközelíteni, az nem az ideál valóságát cáfolja, hanem arra figyelmeztet, hogy következetesebben kell törekednünk annak követésére.

4. KRISZTUS ELFOGADÁSA ÉS A KRISZTUSI ÉLET

A fentieket összefoglalva ismét hangsúlyoznunk kell: előfordulhat, hogy e szempontok a valóságtól távolállónak tűnnek sokak számára. De ne felejsük el: *nem irreálisabbak, mint maga az emberi természet*. Ha embervoltunkat nem akarjuk mindenestül letagadni, akkor a fent jelzett vágyakat, irányulásokat — vágyat az abszolút siker, a szenvedés értelmessége, a feltétel nélküli szeretet vagy az örök élet után — kivétel nélkül felfedezhetjük az emberi természetben. S hogy ezen ösztönös vágyak beteljesítése mennyire csak a vallásos szférában képzelhető el, illetve, hogy kielégítetlensége milyen nagyon is valós következményekkel jár, arra többek között C. G. Jung, századunk egyik legnagyobb pszichológusa mutatott rá, amikor azt mondta, hogy 35 éven felüli neurótikus betegek között eggyel sem találkozott, akinek végső problémája ne vallási probléma lett volna. — Lélektani alapokról kiindulva is jogos tehát, ha azt mondjuk, hogy minél őszintébben nézünk szembe önmagunkkal, annál valóságosabban tapasztaljuk az embernek azokat az imént vázolt belső ellentmondásait, amelyeket egyedül Krisztus tudott megoldani. Következőleg *minél mélyebben és őszintébben nézünk magunkba, annál közelebbállónak fogjuk érezni a krisztusi megoldást*.

De a magunkbanzés csak az első lépés; a problémák meglátásának, a krisztusi igazságok felismerésének első feltétele. A továbbiakban *csak az fogja tudni teljes mélységükben megismerni és elfogadni ezeket a gondolatokat, illetve az evangélium gondolatait, aki folytonosan levonja és vállalja a belátott igazságoknak életére vonatkozó következményeit*. — Hiszen pl. a szeretet emberi nagyságát és kötelező voltát

tagadni kénytelen az, aki maga nem vállalja a szeretet teljességét és kockázatát. Krisztust pedig — akiben Isten szeretete nyilatkoztatta ki magát, s aki maga volt a legteljesebb szeretet — még kevésbé fogadhatja el az, aki nem vállalja a szeretetet életében.

Éppen ezért arra a kérdésre, hogy kicsoda számomra Krisztus, attól függően fogok válaszolni, hogy mennyire vállalom a meglátott igazságokat, hogy mennyire vállalom a szeretetet. — Számunkra, akik megpróbáljuk életté váltani Jézus tanítását, Jézus nemcsak a legcsodálatosabb tanító, hanem sokkal több annál. Mert Jézus, mint tanító, valóban választ adott az emberi lét kérdéseire; valóban egy új, emberibb élet útját mutatta meg, de ennek az útnak lényege az Istennel való szeretetkapcsolat Krisztus által: a legszemélyesebb, legmélyebb én-te kapcsolat, gyermeki viszony az Atyával, baráti-testvéri viszony Krisztussal. — Jézus tehát számunkra a megtestesült Isteni Szeretet (a második Isteni Személy), aki emberré lett, hogy Megváltónk, barátunk, társunk, utunk és életünk lehessen.

Mensáros László, közismert színész így válaszolt a kérdésre, hogy kicsoda számára Jézus: „Azt hiszem nem használnék semmit az ügynek, ha nem őszintén válaszolnék, hanem szép, bölcs szavakkal megkerülném a kérdés lényegét. Az igazság ugyanis az, hogy bár hívő katolikus vagyok, hosszú idő óta nem foglalkoztat ez a kérdés. Jézust elsősorban nemcsak történelmi személynek vagy szimbólumnak tartom, hanem egy állandóan bennünk és velünk élő valóságnak, aki megváltja az emberben levő — sajnos sokszor nagyon is elhanyagolt — jobbik ént, s ebben őszintén szólva az

én közreműködésem még nem mondható kielégítőnek. *Köszönöm, hogy a kérdés föltevésével lelkiismeretemet fölrázták*, még akkor is, ha a továbbiakban ez természetesen konfliktusokat okozna bennem” (Vigilia, 1970, 859).

Bárcsak bennünk is fölrázna valamit e sorok olvasása, és vállalnánk a megsejtett igazság végiggondolásának és életünkbe való átültetésének konfliktusát, hogy ezáltal életünkben is találkozassunk Vele, aki az Élet.

IV. EGYHÁZ

A Végtelen Válaszának hordozója

1. AZ EGYHÁZ CÉLJA ÉS FELADATA

Miután láttuk Krisztusnak minden emberhez szóló küldetését, természetes lesz számunkra, hogy Jézus az egész történelmen át folytatni akarja művét. E célra alapította a keresztények közösségét, az egyházat. *Az egyház és minden keresztény feladata* tehát kettős, *ugyanaz, ami Krisztusé volt:*

a) Szeretetben és igazságban élni, vagyis az élet folyamán egyre tökéletesebben azonosulni az Igazsággal, Szeretettel, Szépséggel. Az ilyen élet nemcsak természetes értelemben juttatja egyre jobban diadalra az igazságot és szeretetet a világban, de sokkal többet tesz annál. Mivel ugyanis az egyházban, az egyház tagjai által *Kisztus folytatja* bűnöket jóvátevő, kiegyensúlyozó (*megváltó*) művét, a Szentírás tanítása szerint — amint láttuk — az igazságban és szeretetben élő krisztusi ember és közösség *jóváteheti mások* igazsággal és szeretettel szembeforduló *magatartását*, s ezáltal segítségére lehet embertársainak (*kegyelemszerzés*).

b) Az egyház és a keresztény ember másik célja és feladata az, hogy egész életében tanúságot tegyen az Istennel való találkozás szépségéről, Isten igazságáról és szeretetéről. Krisztus azért jött, hogy az ember megoldatlan kérdéseire választ adjon, hogy megmutassa az ember helyes útját. Az egyház feladata, hogy a választ élje és hirdesse a történelem folyamán. Mindenekelőtt *életéről kell lajargyognia*, hogy ő már meglátta, amit a kívülállók keresnek, ti. a létre való választ:

hogy számára *van értelme* és megoldása az életnek. Ezáltal szó nélkül is meghívhatja a világot az isteni igazságban és szeretetben való életre, a kereszténységbe.

Sajnos ma *sokan csak a külsőséges hagyomány hatására keresztények*. Ezek élete természetesen inkább elriaszt, mint-hogy vonzana. A történelemből is ismerünk példákat arra, hogy egyes keresztények vagy egész keresztény közösségek csak névleg voltak Krisztus követői, mert nem tettek eleget tanúságtevő küldetésüknek. Ez azonban nem változtat a tan helyes voltán, és azon a feladaton, hogy mi jobban törekedjünk megélni az igaz kereszténységet.

Az egyház tagjainak történelmi jellembeli — nagyonis létező — hibáival kapcsolatban azonban nem felejtethjük el a másik szempontot sem, hogy az emberiség történelme — *a kultúra, a tudomány vagy a haladás — mennyit köszönhet az egyháznak*. Nemcsak az első gimnáziumokat és egyetemeket, de a népiskolákat, ipari tanuló intézeteket vagy esti iskolákat éppúgy az egyház alapította, mint az első kórházakat, lelegházakat vagy öregotthonokat. Évszázadokon át egyedül ő törődött a betegekkel és elhagyottakkal éppúgy, mint a kultúra és emberi felemelkedés ügyével. Primitív dolog ismételten csak a Galilei esetre hivatkozva a tudománytalanság átfogó vádjával illetni az egyházat, mert ugyanakkor a világ legjelentősebb tudósai és feltalálói közül számtalan pap volt; — példaként csak a magyar *Jedlik Ányost*, a talán legnagyobb magyar tudóst, a dinamó feltalálóját említjük. Galileinek is éppen több pap-tudós barátja fogta pártját. (Különben bármennyire helytelen is, de melyik az a világnézet, amellyel ne történt volna meg, hogy akadályozta új, még véglegesen nem igazolt tudományos elméletek elterjedését azért, mert

úgy vélte, hogy azok ellenkeznek saját, jónak tartott elképzelésével?!) Mindezzel nem a hibákat akarjuk tagadni, csupán kiegészítjük az egyoldalú képet. — Kétségtelen ugyanakkor az is, hogy az egyház emberekből áll, és mint minden emberi társaság, szükségképpen magán viseli az emberi szűklátókörűség vagy a hibák korlátait is.

A vallás eltorzulásával, a jelenben tapasztalt, sokszor *üres külsőségekkel kapcsolatban* sokat megmagyaráz az a tény, hogy voltak korok, amelyekben — már csak szokásból is — mindenki kereszténynek mondta magát, élt az egyház szertartásaival, de lelkében távolról sem követte Krisztus elveit. Hála Istennek ez a kor elmúlt. A jelenben egyre kevésbé kell tartanunk a keresztények létszámbeli csökkenésétől, mert az ilyen jelenség gyakran csak azt jelenti, hogy a csupán hagyományból vallásos emberek maradnak el a templomból. A tisztulás éppen ezáltal valósul meg, mert így csak az igazán meggyőződéses emberek maradnak az egyház tagjai. Egy meggyőződéses, igazságban és szeretetben élő közösség pedig újra vonzó példa lesz.

A jövő keresztényeinek rá kell ébredniök hivatásuk fenségesen emberi és isteni voltára: Van-e magasztosabb életcél, mint az egyház tagjaié? Szeretetben élni és másokat is meghívni az ilyen életre!

2. AZ EGYHÁZ HATÉKONY JELEI A SZENTSÉGEK

Az emberélet feladata, hogy eljusson a teljes igazságra és szeretetre. A társadalmak és a történelem célja, hogy ehhez hozzásegítse az embert. E feladatok megoldásának kulcsa azonban Krisztus közösségénél van, mert ő birtokolja a

Végtelen Igazság és Szeretet választát. Így az emberi történelem legátfogóbb — végtelenbe nyúló — megbízatásának hordozója az egyház.

Ha érthetőnek tartottuk, hogy a Végtelen Szeretet válaszol a végtelent kereső embernek Krisztusban, akkor az is érthető, hogy a válasz történelmi hordozója, folytatója, az egyház a *Végtelen Szeretet külön segítségét (kegyelmét) élvezi*, hogy eleget tudjon tenni küldetésének, éppen az emberiség javára. Így az is érthető, hogy minél inkább azonosul valaki lélekben és magatartásban ezzel az átfogó küldetéssel rendelkező közösséggel illetve a küldetéssel, annál inkább részesül Isten különleges támogatásában.

Vannak az emberéletben ún. *határhelyzetek*. Ezek részben az élet kimagaslóan jelentős fordulói, mint pl. a születés, felnőtté válás, házasság (vö: keresztség, bérmlás, házasság). Bár ez életfordulókat gyakran rendkívüli örömeknek — reményeknek és álmoknak — fellobbanásai jellemzik, a kicsit mélyebbre látó emberre ilyenkor a remény ellenpólusaként ránehezedik a jövő bizonytalansága, az emberi képességek korlátozott voltából fakadó hiányérzet is. — A határhelyzetek másik fajtájában — pl. az olykor követelőően jelentkező végtelen-éhségben, a magányban, a büntudatban vagy halál-félelemben (vö. áldozás, gyónás, betegek kenete) az ember megoldatlanságai és a lét legnagyobb kérdései válnak tudatossá; kérdések, amelyek minden embert egzisztenciája mélyéig érintenek, s amelyekre kielégítő választ mindezideig egyetlen vallás vagy filozófia sem tudott adni a kereszténységen kívül.

Krisztusban Isten *választ adott* az emberi lét kérdéseire, megoldatlanságára. Ez a kereszténység öröme, s erről kell bizonytságot tennie. De soha nincs olyan nagy jelentősége a lét megoldottságáról való tanúságtételnek, mint olyankor, amikor az emberi szív a legnyitottabb a lét kérdései iránt, illetve, amikor az embernek leginkább szembe kell néznie a lét megoldatlanságával. Ezért érthető: *az egyház lényegéhez tartozik, hogy a határhelyzetekben kifejezze, tanúsítsa a megoldásba vetett hitét, reményét*; pontosabban azt, hogy az egyház már önmagában hordozza a megoldást. A szentségek esetében éppen ez történik: *az egyház a szentség kiszolgáltatásával tanúságot tesz arról a hitéről*, hogy Krisztus ebben a konkrét helyzetben is megoldotta a lét megoldatlanságát. Ugyanezt a *hitet jelzik a szentségi jelek*, s ugyanerről tanúskodik a *szentségeket felvevők* magatartása. — Az alábbi példa a keresztség kapcsán szemlélteti a mondottakat, elsősorban a szentségeket felvevők tanúságtételét: A gyermek születése feletti örömhöz a szülőkben gyakran nyomban társul a szeretet ikertestvére, a féltő aggodalom. Érzik, hogy gyermekük sorsa, jövője csak kis részben van az ő kezükben, — nagyjából felettük vagy kívülük álló erőktől függ. A keresztény szülők ilyenkor aggodalmaskodás helyett Isten atyai szeretetére bízzák gyermeküket, és Krisztus közösségének tagjai közé ajánlják, kérve számára a krisztusi új életet. (Ez történik a keresztségben.) E tetteikkel egyúttal a világ felé is tanúságot tesznek arról a hitükről, hogy Krisztus választ adott a lét bizonytalanságára és, hogy a krisztusi megoldás és biztonság hordozója az egyház. (Felnőttek keresztelésének esetében maga a felnőtt szeretne újjászületni; új, megtisztult életet

kezdeni Krisztus által. A Krisztusban való megtisztulás jele a vízzel való leöntés vagy a korábban szokásos alámerítés).

Krisztus, illetve egyháza, *meghatározott jeleket ír elő* tagjai számára az életfordulókon. E jelek kettős célt szolgálnak. Elsősorban — amint említettük — a világ felé *tanúságot tesznek* a keresztény reménységről, másrészt a jellel élők számára *megvalósítják azt a tartalmat, amit a jel kifejez*. Pl. az áldozáskor a testi táplálék — ostya vagy kenyér — csupán a lelki táplálékot, Krisztussal a Végtelen Szeretettel való tényleges táplálkozást jelzi. E hatékony jeleket — amelyek meg is valósítják azt, amit jeleznek — nevezzük szentségeknek.

Hogy miért hatékonyak a szentségi jelek?

1. A keresztség esetében kézenfekvő a válasz. Ha Krisztus természetfeletti erővel támogatja egyházát, illetve ő maga él egyházában avégett, hogy be tudja tölteni hivatását, úgy érthető, hogy mindazok, akik tagjai lesznek Krisztus közösségének, részesei lesznek a kegyelemnek, a krisztusi életnek is. A krisztusi közösségbe való belépésnek Krisztus által rendelt jele pedig a keresztség. Következőleg, aki Krisztus szándéka szerint él e jellel, az részese lesz Krisztus életének, annak számára a keresztség szentség lesz: jel és megvalósulás.

2. Továbbá megállapíthatjuk, hogy *minél inkább azonosul valaki az egyház küldetésével, annál inkább részesül a küldetés betöltéséhez és a tanúságtételhez szükséges kegyelemből*. — A szentéget felvevő, amint láttuk, minden esetben részt vállal az egyház küldetéséből, mindazáltal, hogy él az egyház lényegét jelző jelekkel, mindazáltal, hogy a szentségben elkötelezi magát a tanúságtévő életre, és ehhez

kéri Krisztus kegyelmét. Érthető tehát, hogy a szentséget felvevő különös kegyelmekben részesül.

A mondottakból természetesen az is következik, hogy nem mindegy, milyen lelkülettel veszi valaki a szentség kegyelmeit. Csak akkor fejt ki hatását a szentségi kegyelem, ha a felvevő hittel és imádságos lélekkel veszi azt, és ha valóban részt akar vállalni az egyház életéből, küldetéséből. — Napjainkban sajnos sokan csak külsőséges szokások kedvéért járulnak a szentségekhez, így ezek alig válhatnak számukra gyümölcsözővé.

3. Amint láttuk, a szentégi jel feladata, hogy tanúskodjék: Krisztus kegyelme győzelmesen van jelen a világban; az egyház által imádkozó ember imája meghallgatásra talál; Jézus a legkülönbözőbb helyzetekben egyaránt megerősíti a hozzá fordulókat.

4. Végül: a jelek erejét maga *Krisztus szavato*lta; amikor (részben) előre meghatározta kiszolgáltatásuk módját, megígérte azok hatékonyságát.

A továbbiakban három szentséggel fogunk közelebbről foglalkozni: a házassággal, a bűnbánat szentségével és az Eucharisziával (áldozással).

a) A házasság

Nagyon jól tudjuk, hogy a házasság sok öröm mellett sok feladatot, áldozatot is tartogat a fiatalok számára. Az egész életen át tartó hűséghez, szeretethez, a gyermekek vállalásához és jó neveléséhez gyakran hősiesség kell, amelytől ma

sokan visszariadnak. A keresztény jegyesek tudják, hogy sorsuk Isten kezében van. Krisztus szeretetének szellemében adják tehát magukat egymásnak, visszavonhatatlanul. Tudják, hogy amikor Krisztus segítségét kérik új életükhöz, egész házasságukat át *meg is kapják e kegyelmet*. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy nem lesznek problémáik. De ha Krisztus szellemében indulnak és ebben kitartanak, akkor biztosak lehetnek, hogy el fogják tudni viselni és le tudják majd győzni a nehézségeket. „Hűséges az Isten, aki nem hagy erőtkön felül megkísérteni benneteket” — mondja a Szentírás; s ez a Végtelen Szeretet lényegéből következik.

Ugyanakkor a házasságkötés és maga a *házasság jel* lesz a világ számára is. A házások Krisztusba vetett hitének és méginkább Jézus bennük működő erejének jele.

b) A bűnbánat szentsége

A gyónás nem valami középkori szertartásmaradvány. *Ami a lelkiületet illeti:* a legnagyobb emberi tett, ha valaki be tudja ismerni hibáját; ha valaki önkritikát gyakorol. Melyikünk az, aki időnként ne fordulna kisebb-nagyobb mértékben szembe az Igazsággal, s akinek ne kellene elhatároznia, hogy mától fogva igazabban, több szeretetben akarok élni. — A gyónás egyik alapeleme ez a nagy emberi javulniakarás, csak sokkal személyesebb síkon. A keresztény ugyanis tudja, hogy az igazság és szeretet rendszerének megsértésével (ezt hívjuk bűnnek) az Igazság és Szeretet Istenének rendjét sértette meg. Krisztusnak azért kellett meghalnia, hogy a sértett rendet helyreállítsa. A keresztény bűnbánat tehát mindig maga előtt látja a bűneinkért meghalt Krisztust, a keresztfeszítettet.

Ami a gyónás formáját illeti: vannak, akik kifogásolják, hogy miért kell papnak gyónnunk, miért nem elég megbánunk bűneinket. Hiszen ha nem katolikus ember őszintén megbánja bűnét, ő is bocsánatot kaphat Istentől.

Válaszunk többretű:

1. A keresztény embernek *nem elég tudnia Isten megbocsátó szeretetéről, hanem tanúságot is kell tennie* arról a világ előtt. A gyónás az a szentség, amely a világ előtt jelzi, hogy Krisztus megbocsátja a bűnt, s a keresztények Krisztus erejében tudnak minden elesésből felkelni és újrakezdeni.

2. Minden tettünk közvetlenül vagy közvetve visszahat a közösségre. *Minden bűn megsérti az egyházi közösséget is.* Egyrészt azért, mert a bűn természetes vonatkozásban is rombolóan hat a közösségre, másrészt azért, mert a tanúságtévő és kegyelemszerző közösség küldetésének lényegével fordul szembe. — Ezért érthető, hogy a bűnért az egyház hivatalos képviselője, a pap előtt kérünk bocsánatot Istentől, a pap pedig Krisztus és az egyházi közösség felhatalmazásából mondja ki felettünk a megbocsátás szavait.

3. Végül, ami a bűnök bevallását illeti, nem szabad elfelejtenünk a *lélektani tételt: az ember igényli, hogy elmondhassa másoknak nehézségeit, hibáit; illetve, hogy kikérje mások véleményét, tanácsát.* — Figyelemreméltó, hogy sok helyütt gyárakban is alkalmaznak pszichológusokat, akiknek nincs más dolguk, mint végighallgatni a dolgozók gondjait és néhány szóval segítségükre lenni. Éppen ezért a gyónás

lélektani jelentőségével ismételten foglalkoztak, és pozitív módon nyilatkoztak róla ateista szakemberek is.

c) Az eucharisztia (áldozás)

Vajon el lehet-e képzelni azt, hogy az Isten egy darab kenyérré, ostyává váljon, s hogy az ostyában az áldozáskor az Istent együk? — szokták kérdezni.

Elképzelni aligha lehet, de meg lehet érteni. Istmét egy kérdést kell föltennünk, amelyről részben már beszéltünk. Mi az emberi tulajdonságok, személyes értékek közül a legmagasabbrendű? A szeretet. Ha a szeretetet közelebbről vizsgáljuk, meg kell állapítanunk, hogy különleges tulajdonság. Leghősiesebb, leginkább értékelt cselekedetei ugyanis sokszor egyáltalán nem logikusak. A mindent megbocsátó anyai szeretet vagy baráti önfeláldozás szükségszerűségét nem lehet logikai úton bebizonyítani. „A szívnek vannak érvei, amelyeket az ész nem ért, — mondja *Pascal*. Mégis mindnyájan érezzük, hogy a szeretetnek ezek a tettei a legnagyobb tettek. Ha azonban szeretetünk forrása a Végtelen Szeretet, akkor a bennünk megtalálható csodálatos tulajdonságnak, a *logika feletti szeretetnek is végtelen fokon meg kell lennie Istenben*. Nem hiába írja a szentírás, Istent meghatározva: „Szeretet az Isten” (1 Jn 4,10).

A szeretet megérti az érthetetlen, bebizonyíthatatlan tetteket is, ha azok a szeretetből fakadnak. Vajon egy szerelmes — ha igazán szeret — nem követne el mindent, hogy a szeretett lény közelében legyen? Vajon egy haldokló édesanya nem változna át akár egy darab kenyérré — ha tehetné —, csak hogy gyermekével maradjon? S vajon a Szeretet Istene nem teheti-e meg, hogy a végtelen szeretetre,

megértésre éhező ember éhségét betöltse a Végtelen Szeretettel és Megértéssel való találkozás által, Isten birtoklása által?

Az ember ugyanis *birtokolni* akarja azt, akit szeret, illetve önmagát szeretné birtokul adni annak, akit szeret. A népi mondás: „Úgy szeretlek, majd megeszlek” mély emberi vágyat fejez ki: a szeretett lény birtoklásának vágyát. A legmelegebb emberi kapcsolatok — a házasság testi kapcsolata vagy az áldott állapotban lévő anya és magzatának kapcsolata — összefüggnek az egymás birtoklásának élményével.

Az „Istenné-levés” gondolata szerepel már a bibliai Paradicsom-elbeszélésben: Ádám és Éva bűne az volt, hogy olyanok akartak lenni, mint az Isten. Az Isten-birtoklást, vagy a vágy másik pólusát: hogy Isten birtokoljon engem, a hétköznapi ember ritkán merte kifejezni, de a költészet annál gyakrabban. Ez a gondolat érződik pl. *Adynál*:

*Átölelt az Isten...
És megvakultak
Hiú szemeim, Meghalt ifjúságom,
De őt a fényest, nagyszerűt,
Mindörökre látom.*

(Az Úr érkezése)

Még megfoghatóbb *József Attila* költészetében:

*Isten!
Kiáltunk hozzád:
Légy a mi meleg, érző bőrünk... (Kiáltunk Istenhez)*

Vagy ugyanő másutt:

*Fogadj fiadnak, Istenem,
hogy ne legyek kegyetlen árva,
Fogj össze, formáló alak...* (Nem emel föl)

A gondolat legdrasztikusabb kifejezéseit talán mégis a jelen kor mindent kimondó költészetében találjuk. Jellemző példa erre Juhász Ferencnek „A sejtelem harangjai” c. költeménye:

*Istenem, fogj meleg szádba,
hogy ne legyek olyan árva,
hogy ne legyek olyan árva...*

S ami az embernek lehetetlen lett volna, azt lehetővé tette Isten: az áldozásban találkozunk Istennel, bizonyos értelemben birtokoljuk Krisztust. Vagy sokkal inkább ő birtokol minket, és azonosítani akar bennünket önmagával, hasonlóvá akar tenni bennünket magához.

Most értjük meg, miért nem mulaszthatja el a keresztény ember a *szentmisén való részvételt*. Nemcsak azért, mert kötelező! Hanem elsősorban azért, mert megérezte az isteni szeretet melegét. A szentmisén való részvétel pedig csak akkor igazi, ha szentáldozáshoz is járulunk. Hiszen, ha Isten szeretete és a létünkbe írt Isten-éhség hív bennünket misére, akkor elmulaszthatjuk-e hogy valóban — a legszemélyesebb módon — találkozzunk is a Végtelen Szeretettel? Akkor elmulaszthatjuk-e, hogy magunkhoz vegyük Őt a kenyér színében? Őt, aki be akarja tölteni éhségünket (s egyedül Ő képes erre)?

A rendszeres imával kapcsolatos korábbi elhatározásunk mellett most legyen egy második jófeltételünk: *a misén való rendszeres részvétel és a rendszeres áldozás!* — Megdöbbenő az, hogy a Végtelen Szeretet Istene nemcsak megtestesült, hanem kenyér formájában az emberek között is maradt, hogy minden szentmisében lehetőséget nyújtson az embernek a vele való legszemélyesebb, legmegfoghatóbb találkozásra. És csak a nagyon gyenge hit magyarázhatja meg némileg, hogy sokan mégsem használják ki ezt a legcsodálatosabb lehetőséget.

Hogy mi, emberek nem vagyunk méltók az Úrhoz járulni? — Ez biztos! De ő minden elképzelésünket felülmúló jóságával mégis arra biztat, hogy „aki szomjazik, az jöjjön hozzám és igyék” (Jn 7,37); másutt, hogy „jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtak és megterheltek vagytok, és én felüdítlek titeket” (Mt 11,28); mert „aki hozzám jön, nem éhezik többé, és aki bennem hisz, nem szomjazik soha” (Jn 6,35). *Az áldozás az éhezők tápláléka*, az igazságra és szeretetre, azaz Istenre vágyók kenyere. Valahányszor él bennünk a vágy gyengeségeink túllépésére, a legteljesebb igazságra, szeretetre (és ha nincs súlyos bűnünk, vagy ha van, úgy azt előzőleg meggyóntuk), örömmel járulhatunk hozzá, mert ő maga hív, hogy kiemeljen minket önmagunkból, gyengeségeinkből; hogy magát adja nekünk, illetve, hogy hozzásegítsen: mi tudjuk átadni magunkat neki.

„Mi arra születünk, hogy a föld sebeit begyógyítsuk életünkön át!” Mi arra születünk, hogy a föld sója, a világ

világossága legyünk („Mint a mécses, világítson egész életed!”)
— Az önmagát szeretetből odaadó és szeretetből köztünk
maradt Krisztussal való találkozásokból — állandó találkozás-
ban — élő keresztény be tudja majd tölteni a legteljesebb
emberi hivatást, a keresztény hivatást. Valóban fény-, szeretet-
és örömhordozó tud majd lenni a szeretetre és örömré-
olyannyira éhező emberek előtt. *Sík Sándorral* elmondhatja:

*Az Isten küld, testvéreim, tinéktek,
Hogy sugarai eleven tüzét,
Amik arcáról a szívembe égtek,
Sugározzam csendes szerteszét,
A testvéreknek, kik az éjben járnak,
Az Isten küldött szentjánosbogárnak.*

HOGYAN ELMÉLKEDJÜNK?

A következő kérdések segíthetnek abban, hogy egy-egy elmélkedési szövegrészt önmagunkra vonatkoztassunk:

ELMÉLKEDÉS AZ EVANGÉLIUMBÓL:

Képzeljük magunkat a különböző személyek helyébe, akiről az evangéliumi részben szó van, és közben kérdezzük meg önmagunktól:

1. Megértettem-e a szöveget? Mit nem értek belőle?
2. Melyik személy áll a legközelebb hozzám? Melyikkel tudok gondolatban leginkább azonosulni?
3. Mi illik éppen az én helyzetemre ebből?
4. Mit mondana nekem Krisztus, ha most itt volna?
5. Hogyan viselkedne az én helyzetemben?
6. Mire indít engem ez a szövegrész, vagyis miben különbözik az én magatartásom Krisztusétól? Mit kell tennem ennek alapján? Milyen következtetéseket tudok belőle levonni, illetve kell levonnom?
7. Kitől kellene bocsánatot kérnem?

ELMÉLKEDÉS MÁS SZÖVEGEKRŐL

1. Ki írja, kinek? Mit nem értek? Mi tűnt föl?
2. Mit mond a szerző a korabeli embereknek? Mit mond a mai embereknek és mit mond nekem, az én helyzetemben?
3. Mit mond rólunk, emberekről? Mit mond Istenről? Hogyan viszonyul Isten az emberhez?
4. Mit üzen nekem Krisztus ezzel a szöveggel? Miben kell megváltoznom?

II. RÉSZ

SZENTMISÉK

BEVEZETŐ RÉSZ

KEZDŐ ÉNEK

Lásd a változó részben

KERESZTVETÉS, KÖSZÖNTÉS

P: (Keresztet vet magára:) **Az Atya, † a Fiú és a Szentlélek nevében.**

H: Ámen.

P: **A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme, az Atyais-
ten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen
mindnyájatokkal.**

H: És a te lelkeddel.

vagy:

P: **Kegyelem nektek és békeesség Atyánktól, az
Istentől, és Urunktól, Jézus Krisztustól.**

H: És a te lelkeddel.

vagy:

P: **Az Úr legyen veletek.**

H: És a te lelkeddel.

BEVEZETŐ SZAVAK

Lásd a változó részben

BŰNBÁNATI SZERTARTÁS

Mindegyik bűnbánati változat előtt ugyanezzel a felszólítással kezdi a pap:

P: Testvéreim! Vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent Titkait.

Rövid lelkiismeretvizsgálat

I. VÁLTOZAT:

P: Gyónom a mindenható Istennek...

H: ... és nektek, testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem: gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással. Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Kérem ezért a Boldogságos, mindenkor Szeplőtelen Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, és titeket, testvéreim, hogy imádkozzatok érettem Urunkhoz, Istenünkhöz.

II. VÁLTOZAT:

P: Urunk, Istenünk, könyörülj rajtunk.

H: Mert vétkeztünk ellened.

P: Urunk, mutasd meg nekünk irgalmasságodat.

H: És add meg nekünk az üdvösséget.

III. VÁLTOZAT:

P: Jézus Krisztus, akit elküldött az Atya, hogy gyógyítsd a töredelmes szívűeket: Uram irgalmazz.

H: Uram irgalmazz.

P: Jézus Krisztus, aki eljöttél, hogy magadhoz hívd a bűnösöket: Krisztus kegyelmezz.

H: Krisztus kegyelmezz.

P: Jézus Krisztus, aki az Atya jobbján ülsz, hogy közbenjárj értünk: Uram irgalmazz.

H: Uram irgalmazz.

Bármelyik bűnbánati formát imádkozták, ezzel a kéressel zárja a páp:

P: Irgalmazzon nekünk a mindenható Isten, bocsássa meg bűneinket, és vezessen el az örök életre.

H: Ámen.

KYRIE

Ha a 3. bűnbánati változatot imádkozták, az alábbi fohászok elmaradnak:

P: Uram irgalmazz.

H: Uram irgalmazz.

P: Krisztus kegyelmezz.

H: Krisztus kegyelmezz.

P: **Uram irgalmazz.**

H: Uram irgalmazz.

GLORIA

Vagy az alábbi szöveget imádkozzuk, vagy a kezdő miseének Gloria-versszakát énekelfjük.

A Gloria ádventben és nagybőjtben elmarad.

P: **Dicsőség a magasságban Istennek,**

H: és a földön békesség a jóakaratú embereknek. Dicsőítünk téged, áldunk téged, imádunk téged, magasztalunk téged, hálát adunk neked nagy dicsőségért, Urunk és Istenünk, mennyei király, mindenható Atyaisten. Urunk, Jézus Krisztus, egyszülött Fiú, Urunk és Istenünk, Isten Báránya, az Atyának Fia, te elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk; te elveszed a világ bűneit, hallgasd meg könyörgésünket. Te az Atya jobb-ján ülsz, irgalmazz nekünk. Mert egyedül te vagy a Szent, te vagy az Úr, te vagy az egyetlen Főlség, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel együtt: az Atyaisten dicsőségében. Ámen.

KÖNYÖRGÉS

Lásd a változó részben

A pap kitárt karral mondja.

AZ IGEHIRDETÉS LITURGIÁJA

OLVASMÁNY

Lásd a változó részben

Ülve hallgatják. A Magyar Püspöki Kar határozata értelmében vasárnap és kötelező ünnepeken — a helyi szokásoknak megfelelően — elegendő lehet csak egy olvasmányt venni az evangélium előtt. A miséző pap határozza meg, hogy az olvasmányt vagy a szentleckét olvassák.

VÁLASZOS ÉNEK

Lásd a változó részben

Vagy váltakozva imádkozzák az első helyen közölt zsoltárt, vagy a kezdő ének evangéliumra szánt versszakát éneklik.

A válaszos zsoltár imádkozásának módja: A felolvasó (kántor) vagy a pap mondja először a választ, ezt a hívek megismétlik. Utána a zsoltárverseket a felolvasó vagy a pap olvassa, a megjelölt helyeken a hívek ismétlik a választ.

SZENTLECKE

Lásd a változó részben

Felolvasásának szabályai ugyanazok, mint az olvasmánynál.

ALLELÚJA*Lásd a változó részben*

Vagy az első helyen közölt szöveget olvassák, vagy a második helyen közölt népének dallamára írt Allelúja-éneket, vagy a kezdő ének Hiszekegyre szóló versszakát éneklik.

12. EVANGÉLIUM*Lásd a változó részben*

Csak felszentelt diakónus, pap vagy püspök olvashatja. Felolvasásának helye az ambó. Mindannyian állva hallgatják. Az evangélium olvasását a következő párbeszéd vezeti be minden esetben:

P: Az Úr legyen veletek.

H: És a te lelkeddel.

P: Evangélium Szent.... könyvéből.

H: Dicsőség neked Istenünk.

Az evangélium után a pap megcsókolja az evangéliumos könyvet, majd a végén közölt párbeszéd után csendben ezt mondja:

P: Az evangélium tanítása legyen bűneink bocsánatára.

HOMILIA*Lásd a változó részben*

A homiliát a hívek ülve hallgatják.

CREDO*Mindannyian, állva mondják.***P: Hiszek az egy Istenben,**

H: mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak teremőjében. Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, világosság a világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született, de nem termésmény, az Atyával egylényegű: és minden általa lett. Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből. Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától, és emberré lett. Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették, kínhálált szenvedett és eltemették, harmadnapra föltámadott az Írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján. de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége. Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben: aki az Atyától és a Fiútól származik. Akit éppúgy imádunk dicsőítünk mint az Atyát és a Fiút: ő szólt a próféták szavával. Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban. Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára. Várom a holtak föltámadását és az eljövendő örök életet. Ámen.

HÍVEK KÖNYÖRGÉSE*Lásd a változó részben*

FELAJÁNLÁS

A KÖZÖSSÉG FELAJÁNLÁSA *L. a változó részben*

Felajánlás alatt a hívek a változó részben megadott éneket énekelhetik.

FELAJÁNLÁSI IMÁK

Pap: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret. Fölajánljuk néked, mint a föld termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet kenyere.

H: Áldott legyen az Isten mindörökké.

A pap bort és vizet tölt a kehelybe

Pap: A bor és a víz titka által részesülünk annak istenségében, aki kegyesen részese lett emberségünknek.

Pap: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a bort. Fölajánljuk

néked, mint a szőlőtő termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra a lélek itala.

H: Áldott legyen az Isten mindörökké.

A pap meghajolva csendben mondja:

Pap: **Alázatos lélekkel és töredelmes szívvel kérünk, Urunk, Istenünk, fogadj el minket, és legyen kedves színed előtt áldozatunk.**

Kézmosás

Pap: **Mosd le, Uram, bűneimet, és vétkeimtől tisztíts meg engem.**

Pap: **Imádkozzatok, testvéreim, hogy áldozatunk kedves legyen a mindenható Atyaisten előtt.**

H: Fogadja el az Úr kezedből az áldozatot nevének dicséretére és dicsőségére, mindannyiunk és az egész Anyaszentegyház javára.

FELAJÁNLÓ KÖNYÖRGÉS

Lásd a változó részben

PREFÁCIÓK

ELSŐ ÉVKÖZI PREFÁCIÓ *A húsvéti misztériumról*

Pap: **Az Úr legyen veletek.**

H: És a te lelkeddel.

Pap: **Emeljük föl szívünket.**

H: Fölemeltük az Úrhoz.

Pap: **Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.**

H: Méltó és igazságos.

Pap: Mert bizony, méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk néked, mi Urunk, szentséges Atyánk, mindenható örök Isten: Krisztus, a mi Urunk által.

Az ő csodálatos műve volt, hogy húsvét szent titka által a bűnből és a halál igájából arra a dicsőségre hívott meg minket, mely által választott nép, királyi papság, szent nemzet és az ő megváltott népe lettünk.

Így mindenütt hirdetjük hatalmas művedet, hogy a sötétségből csodálatos világosságodra hívtál meg minket.

És ezért mi is, miként az angyalok és főangyalok, a trónod körül álló égi szellemek és minden seregek a

mennyben a te dicsőséged himnuszát zengjük, és velük együtt vég nélkül mondjuk:

Mind: **Szent vagy**, szent vagy, szent vagy, mindenség Ura, Istene. Dicsőséged betölti a mennyet és a földet. Hozsanna a magasságban. Áldott, aki jön az Úr nevében. Hozsanna a magasságban.

ÖTÖDIK ÉVKÖZI PREFÁCIÓ

A teremtésről

Pap: Mert bizony méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk néked, mi Urunk, szentséges Atyánk, mindenható örök Isten: Krisztus, a mi Urunk által.

Mert te alkottál minden anyagot, melyből a világ épül, az idők járásának te szabtal törvényt, majd képedre és hasonlatosságodra teremtetted az embert, és hatalmába adtad mindazt, amit a világban ámulva látunk. Hogy helyettesedként uralkodjék minden műveden, és nagy tetteidért szüntelenül magasztaljon téged Krisztus, a mi Urunk által.

Az ő dicsőségét vallja ég és föld, vallják az angyalok és főangyalok, hangos szóval hirdetik, és vég nélkül mondják:

Szent vagy...

II. MISEKÁNON

PREFÁCIÓ

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Emeljük fel szívünket.

Fölemeltük az Úrhoz.

Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

Méltó és igazságos.

Mert bizony méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk, szentséges Atyánk, néked, szeretett Fiad, Jézus Krisztus által.

A te örök Igéd ő, általa alkottál mindent, és őt küldted, hogy Üdvözítőnk és Megváltónk legyen; ezért öltött a Szentlélektől testet, és született a Szent Szűztől. Majd akaratodat teljesítve, és szent népet szerezve néked, a keresztfán kitárt karral elszenvedte a kínhalált, hogy föloldja a halálnak átkát, és a föltámadásról bizonyosságot adjon nekünk.

Mi ezért az angyalokkal és az összes szentekkel együtt dicsőségedet hirdetjük, és egy szívvel zengjük:

Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség Ura, Istene. Dicsőséged betölti a mennyet és a földet. Hozsanna a magasságban. Áldott, aki jön az Úr nevében. Hozsanna a magasságban.

Valóban szent vagy Istenünk, minden szentség forrása.

Kérünk tehát, szenteld meg ezt az adományt Szentlelked harmatával, hogy legyen ez számunkra a mi Urunk, Jézus Krisztusnak teste † és vére.

Ő, mielőtt önként átadta magát a szenvedésnek, kezébe vette a kenyeret, majd hálát adott, megtörte, tanítványainak adta és így szólt:

VEGYÉTEK, ÉS EGYETEK EBBŐL MINDNYÁJAN: MERT EZ AZ ÉN TESTEM, MELY ÉRTETEK ADATIK.

A vacsora után ugyanígy kezébe vette a kelyhet is, majd ismét hálát adott, odaadta tanítványainak, és így szólt:

VEGYÉTEK, ÉS IGYATOK EBBŐL MINDNYÁJAN: MERT EZ AZ ÉN VÉREM KELYHE, AZ ÚJ ÉS ÖRÖK SZÖVETSÉGÉ, MELY ÉRTETEK ÉS SOKAKÉRT KIONTATIK A BŰNÖK BOCSÁNATÁRA. — EZT CSELEKEDJÉTEK AZ ÉN EMLÉKEZETEMRE.

Íme, hitünk szent titka:

Halálodat hirdetjük, Urunk, és hittet valljuk föl-
támadásodat, amíg el nem jössz.

vagy:

Valahányszor esszük ezt a kenyeret és iszunk
ebből a kehelyből, halálodat hirdetjük, Urunk,
amíg el nem jössz.

vagy:

Üdvözíts bennünket, világ Megváltója, ki ke-
resztet és föltámadásod által megmentettél
minket.

Ezért tehát Fiad halálának és föltámadásának
emlékét ünnepeelve följajánljuk néked, Istenünk, az élet
kenyerét és az üdvösség kelyhét, és hálát adunk, mert
arra méltattál minket, hogy színed előtt állhatunk és
szolgálhatunk néked.

Kérve kérünk, gyűjtsön egybe a Szentlélek mind-
nyájunkat, akik Krisztus testében és vérében részesü-
lünk.

Viseld szíveden, Urunk, egyházad sorsát az egész
világon, tedd tökéletessé a szeretetben N. pápánkkal, N.
püspökünkkel és az egész papsággal együtt.

Emlékezzél meg a föltámadás reményében el-
hunyt testvéreinkről is, valamint az összes megholtakról,

akik irgalmat találtak nálad, és bocsásd őket szent színed látására.

Könyörülj, kérünk, mindnyájunkon, hogy az Isten anyjával, a boldogságos Szűz Máriával, a szent apostolokkal és minden szenttel együtt, akik előtted kedvesek voltak, részesei lehessünk az örök életnek, és dicsőítve magasztaljunk téged, Jézus Krisztus, a te Fiad által.

**ÓÁLTALA, ÓVELE ÉS ÓBENNE
A TIÉD, MINDENHATÓ ATYAISTEN
A SZENTLÉLEKKEL EGYSÉGBEN
MINDEN TISZTELET ÉS DICSŐSÉG
MINDÖRÖKKÖN ÖRÖKKÉ.
ÁMEN.**

A KÖZÖSSÉG ÁLDOZÁSA

MIATYÁNK

P: Üdvözítőnk parancsára és isteni tanítása szerint így imádkozunk: Mi Atyánk,...

H: ...ki vagy a mennyekben: szenteltessék meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, miképpen mennyben, azonképpen itt a földön is; mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; és bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket a kísértésbe; de szabadíts meg a gonosztól.

P: Szabadíts meg, kérünk, Urunk, minden gonosztól, adj kegyesen békét napjainkban, hogy irgalmadból mindenkor bűn és baj nélkül éljünk, míg reménykedve várjuk az örök boldogságot, és Megváltónknak, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljöttét.

H: Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön örökké.

P: Urunk Jézus Krisztus, te azt mondtad apostolaidnak: Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek. Ne vétkeinket nézzed, hanem egyházad hitét, és őrizd meg egyházadat szándékod szerint békében, és add meg teljes egységét. Ki élsz és uralkodol mindörökkön örökké.

H: Ámen.

P: Az Úr békéje legyen veletek mindenkor.

H: És a te lelkeddel.

P: Engesztelődjete ki szívből egymással.

H: Legyen békesség köztünk mindenkor.

P: Isten Báránya...

H: ...te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk. Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk. Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: adj nekünk békét.

P: A mi Urunk, Jézus Krisztus testének és vérének egyesítése váljék a szentáldozásban lelkünk üdvösségére.

A pap csendben imádkozza az alábbi két ima egyikét:

Uram, Jézus Krisztus, élő Isten Fia, te az Atya akaratából a Szentlélek közreműködésével haláloed által életre keltetted a világot. Szabadíts meg engem szent

---

tested és véred által minden vétkemtől és minden bajtól: add, hogy mindig ragaszkodjam törvényeidhez, és soha el ne szakadjak tőled.

vagy:

Uram, Jézus Krisztus, szent tested és véred vétele ne váljék ítéletemre és kárhozzatomra, hanem jószágodból szolgáljon lelkem és testem oltalmára és gyógyulására.

Krisztus teste (vére) őrizzen meg engem az örök életre.

ÁLDOZÁS

P: Íme az Isten Báránya, íme, aki elveszi a világ bűneit. Boldogok, akiket meghív lakomájára Jézus, az isteni Bárány.

H: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem.

P: Krisztus teste.

H: Ámen.

BEFEJEZŐ SZERTARTÁS

Az áldoztatás befejeztével a pap visszateszi az Oltári-szentséget az oltárszekrénybe, majd megtisztítja a miséző kelyhet. Az áldozás utáni könyörgés (és esetleges hirdetések) után így fejezi be a szentmisét:

P: Az Úr legyen veletek.

H: És a te lelkeddel.

P: Áldjon meg benneteket a mindenható Isten: az Atya, † a Fiú és a Szentlélek.

H: Ámen.

P: A szentmise véget ért, menjetek békével.

H: Istennek legyen hála.

Ezután következhet a Záró ének, ahogy a változó részben megadtuk.

SZENTMISE AZ OLTÁRISZENTSÉG TISZTELETÉRE

KEZDŐÉNEK

Zsolt 80, 17

A gabona javával táplálta őket, és jóllakatta mézzel
a sziklából.

vagy: SzVU 106 /1

1. Ó, ki ez oltáron kenyér színe alatt,
A tiszta ostyának fehérsége alatt,
Fölséges Úristen, el vagy rejtezkedve
Csodálatosképpen.

KERESZTVETÉS, KÖSZÖNTÉS

Lásd 119. oldal

BEVEZETŐ SZAVAK

A katolikus világ 1938-ban Magyarország felé
tekintett: Budapesten rendezték meg Szent István halá-
lának 900. évfordulóján a nemzetközi Eucharisztikus
Kongresszust, amelyen Pacelli bíboros, a későbbi XII.
Piusz pápa képviselte a Szentatyát. Kíséretében ott volt

Giovanni Montini, a későbbi VI. Pál pápa is. A mintaszerűen megrendezett világkongresszus nagy lelki fellendülést eredményezett Magyarországon. A férfiak gyertyás körmenete a Dunán, a kongresszust megelőző népmisziók felejthetetlen emléket jelentettek minden résztvevőnek.

Most is az Oltáriszentség tiszteletére gyűltünk egybe. Jézus azt ígérte, hogy ahol ketten-hárman összejönnek az ő nevében, ott lesz köztük. Ezenkívül jelen van a szentmisében Igéje által is, legteljesebben pedig az Oltáriszentségben. Most, mielőtt részt vennénk ezen a hármass találkozáson, vizsgáljuk meg lelkiismeretünket és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent titkait.

BŰNBÁNATI SZERTARTÁS*Lásd 120. oldal***KYRIE***Lásd 121. oldal***GLORIA***Lásd 122. oldal*

vagy: SzVU 106/2

2. Testi szemeimmel noha nem láthatlak,
De mindazonáltal igazán imádlak,
Téged Teremtőmnek, Istenemnek vallak,
Dicsérlek és áldlak.

KÖNYÖRGÉS

Istenünk, te ebben a csodálatos szentségben kínszenvedésed emlékezetét hagytad ránk, add kérünk, Tested és Véred szent titkát úgy tisztelnünk, hogy megváltásod gyümölcsét szüntelenül élvezzük. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökön örökké. **H:** Ámen.

SZENTLECKE

1 Kor 10,16-17

Sokan egy kenyér, egy test vagyunk

Szentlecke Szent Pál apostolnak a korintusiakhoz írt első leveléből

Testvérek!

Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés? S a kenyér, amelyet megtrögnk, nemde a Krisztus testében való részesedés?

Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk. — Ez az Isten ígéje.

H: Istennek legyen hála.

VÁLASZOS ÉNEK*Zsolt 150,3-4.5-6.7-8.9-10*

Válasz: Az Úr az én pásztorom, nem szenvedek hiányt.

Az Úr az én pásztorom, nem szenvedek hiányt, zöldellő réteken tanyázhatok. A nyugalom vizéhez terel és felüdíti lelkemet. **Válasz**

Az igaz úton vezérel, nevéhez híven. Ha sötét völgyben járok is, nem félek a bajtól, hisz te velem vagy. Botod, pásztorbotod biztonságot ad. **Válasz**

Számomra asztalt terítettél, ellenségeimnek szeme láttára. Fejemet megkented olajjal, s a poharam színültig teletöltötted. **Válasz**

Kegyelmed és jóságod vezet életemnek minden napján, s az Úr házában lakhatom örök időkön át. **Válasz**

ALLELÚJA*Jn 6,51-52*

Allelúja! Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér, mondja az Úr. Aki e kenyérből eszik, örökké él. Allelúja!

vagy: SzVU 106/3-4

3. E csodát az Írás sokképpen mutatja,
Ezt Melkizedeknek jelzi áldozatja,
Ötezer embernek osztott kenyerekben
Jézus elénk adja.

4. Ezt az áldott testet, melyet itt imádunk,
Ezt az áldott szent vért, melynek térdet hajtunk,
Te szavadra Jézus erős hittel valljuk;
Könyörülj meg rajtunk.

EVANGÉLIUM

Jn 6,51-59

A testem valóságos étel, s a vérem valóságos ital

Evangelium Szent János könyvéből

Egy alkalommal ezt mondta Jézus a tanítványoknak: Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adok, az én testem a világ életéért.

Erre vita támadt a zsidók közt: Hogy adhatja ez a testét eledelül? Jézus ezt mondta rá: Bizony, bizony, mondom nektek, ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a vérét, nem lesz élet bennetek. De aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete van, s feltámasztom az utolsó napon.

A testem ugyanis valóságos étel, s a vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az bennem marad, én meg benne. Engem az élő Atya küldött, s általa élek. Így az is élni fog általam, aki engem eszik.

Ez a mennyből alászállott kenyér nem olyan, mint az, amelyet atyáitok ettek és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, az örökké él. — Ezek az evangélium igéi.
— **H:** Áldunk téged, Krisztus.

HOMILIA

CREDO

Csak az ünnepen (Lásd 125. oldal)

HÍVEK KÖNYÖRGÉSE

Ünnepi örömmel imádjuk az Oltáriszentséget. Kérjük Megváltónkat és Pásztorunkat, hogy hallgassa meg alázatos könyörgésünket.

1. Add, Urunk, hogy egyházad mindig egy legyen a kenyérszegés közösségében! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.
2. Szenteld meg papjainkat, hogy szentek legyenek és szentül szolgáltassák ki szentségeidet! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.
3. Úgy nevelj bennünket az Oltáriszentség gyakori vétele által, hogy mindennél többre becsüljük lelkünk kegyelmi állapotát! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

4. Add, Urunk, hogy szeretet-lakomádra, a szentmisére szóló hívásnak mindig örömmel és áldozatos lélekkel engedelmeskedjünk! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

5. És ne engedd, Urunk, hogy a Szent Útravaló nélkül távozzunk a földi életből! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

Irgalmas Istenünk! Add, kérünk, hogy a szentmise kegyelmeiben mindig bőven részesüljünk, és az Oltáriszentséget őszinte odaadással, tiszta lélekkel vegyük magunkhoz. Krisztus, a mi Urunk által. — **H:** Ámen.

A KÖZÖSSÉG FELAJÁNLÁSA

SzVU 106/5

5. Drága sebeidbe vétkeimet rejtem,
Harmatozó véred mossa meg a lelkem.
Ez a szent áldozat, mit most felajánlunk,
Fehérre mos engem.

FELAJÁNLÓ KÖNYÖRGÉS

Kérünk Urunk, add kegyesen egyházadnak az egység és a béke ajándékát, amelyet a felajánlott áldozati adományok titokzatosan jelképeznek. Krisztus, a mi Urunk által. **H:** Ámen.

PREFÁCIÓ

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Emeljük fel szívünket.

Fölemeltük az Úrhoz.

Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

Méltó és igazságos.

Mert bizony méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk néked, mi Urunk, szentséges Atyánk, mindenható, örök Isten: Krisztus, a mi Urunk által.

Mert ő az igazi örök főpap, ki üdvösségünkért föláldozta önmagát, és minden időkre szóló áldozatot rendelt, meghagyva, hogy emlékezetére mi is följajnljuk néked. Ha Testét, melyet értünk áldozott, magunkhoz vesszük, erősít minket, és tisztára mossa lelkünket értünk ontott drága Vére.

És ezért mi is, miként az angyalok és főangyalok, a trónod körül álló égi szellemek, és minden seregek a mennyben, a te dicsőséged himnuszát zengiük, és velük együtt vég nélkül mondjuk:

Szent vagy, szent vagy, szent vagy... *(Lásd 129. lap)*

SZENT VAGY...*SzVU 106/6*

6. Bűnös Magdolnával lábadhoz borulok;
Emlékezzél rólam, latorral kiáltok.
Könyörülj meg rajtam, Dáviddal így dallok,
Szent, szent szentnek vallak.

ÁLDOZÁS ALATTI ÉNEK*Jn 6,57*

Aki eszi az én testemet és issza az én véretem,
bennem marad és én őbenne, — mondja az Úr.

vagy: SzVU 112/1-6

1. Ez nagy szentség valóban,
Ezt imádjuk legjobban,
Melyet Jézus nekünk hagyott
Testamentomban.
2. Jelen van itt test és vér,
Minden kincssel ez felér,
Ha elhagyjuk vétkeinket,
Minden jót ígér.
3. Állj mellettünk, nagy Isten,
Titkos kenyér színében,
Légy irgalmas és meghallgass
Minden ínségben.
4. Háborútól oltalmaz,
Híveidnek irgalmaz,
Betegséget, éhínséget
Tőlünk távoztass.
5. Tebenned van reményünk,
Életünk és épségünk.
Egyedül csak téged kérünk,

Légy segítségünk.

6. Add, hogy készen lehessünk,

Boldog halált érhessünk.

E világból, ha kiszólysz,

Véled lehessünk.

ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS

Kérünk, Urunk, töltsd be lelkünket istenséged örökkévaló élvezetével, amelyet drága Testednek és Vérednek mostani vétele már előre jelez. Krisztus, a mi Urunk által. — **H:** Ámen.

ZÁRÓ ÉNEK

SzVU 280 B/1

1. Győzelemről énekeljen napkelet és napnyugat,
Millió szív összecsengjen, magasztalja az Urat!
Krisztus újra földre szállott, vándorlásunk társa lett;
Mert szerette a világot, kenyér színbe rejtezett.

Krisztus kenyér s bor színében

Úr s király a föld felett:

Forrassz eggyé békeességben

Minden népet s nemzetet!

JÉZUS SZÍVE MISÉJE

KEZDŐÉNEK

Zsolt 32, 11.19

Szívének minden gondolata nemzedékről nemzedékre, hogy a halálból kimentse és éhségükben táplálja őket.

vagy: SzVU 156 /1

1. Jézus Szívét dicsérni jöttünk el misére,
Azt a Szívet, mely nekünk új törvény szekrénye.
Nem az Ószövetségnek régi szolgasága,
Hanem a kegy, bocsánat s irgalom forrása.
Szent Szív légy áldva.

KERESZTVETÉS, KÖSZÖNTÉS

Lásd 119. oldal

BEVEZETŐ SZAVAK

Minden emberi tevékenységnek van felső határa. Nem lehet a végtelenségig sokat tanulni, nem lehet vég nélkül csak dolgozni. Határtalanul még szeretni sem tudunk. Sokszor azonban szántszándékkal szabunk magunknak valamiben határt, mert félünk a túlságosan nagy kiszolgáltatottságtól. Ugyanakkor meglehetősen

gyakran szorulunk rá, hogy mások többet tegyenek értünk, mértéken felül is, mint amit tenniük kötelező lenne. Noha Isten mérhetetlenségéről alig van valami fogalmunk, véghetetlen szeretetét megsejtjük, és nem győzzük megköszönni. Ha Jézus önfeláldozásában nem ment volna el szeretetével minden lehetséges határon túlra, semmi kilátásunk sem lehetne a bűnbocsánatra, megmentésünkre. — Most, amikor szentséges Szívének jelképében ezt a mindent felülmúló szeretetet tiszteljük, hálatelt szívvel kérjünk megvilágosítást: ne szabjunk határokat, ahol nem kell, és lehessünk mi is nagylelkűek, minden mértéken felül.

BŰNBÁNATI SZERTARTÁS*Lásd 120. oldal***KYRIE***Lásd 121. oldal***GLORIA***Lásd 122. oldal**vagy: SzVU 156/2*

2. Dicsőséget és áldást zengünk, Jézus, néked.
Ő templomnál szentebb és
dicsőbb a szentélyed.
Régi szentély meghasadt kárpitja jel nekünk,
Hogy szent Szíved lett az új,
üdvösebb szentélyünk.
Áldunk, dicsérünk!

KÖNYÖRGÉS

Urunk, Istenünk, öltöztess minket egyszülött Fiad erényeibe; az ő Szívének szeretete lángoljon bennünk, hogy képmására alakuljunk, és részesüljünk a megváltás örök jutalmában. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. **H:** Ámen.

OLVASMÁNY

Iz 49,13-15

Még ha az anya megfeledkeznék is gyermekéről — mondja az Úr —, én akkor sem feledkezem meg rólad

Olvasmány Izajás próféta könyvéből

Ti egek, zengjetek dicséretet! Ujjongj, te föld! Magasztalást mondjatok, hegyek!

Megvigasztalja népét az Úr, s megkönyörül szegényein. A választott nép pedig ezt mondta már: "Elhagyott engem az Úr, megfeledkezett rólam az Isten..."

Hát megfeledkezhetik-e gyermekéről az anya, hogy ne könyörüljön testből született magzatán? „De még ha az anya megfeledkeznék is, én akkor sem feledkezem meg rólad” — így szól a mindenható Úr. — Ez az Isten ígéje. **H:** Istennek legyen hála.

VÁLASZOS ÉNEK*Zsolt 33, 2-3. 4-5. 6.7***Válasz: Ízleljétek és lássátok, mily jó az Isten hozzánk.**

Áldom az Urat minden időben, * ajkamon van dicsérete szüntelen.

Az Úrban lelem dicsőségemet, * hallják a szelídek, s örvendezzenek. **Válasz**

Magasztaljátok az Urat velem, * dicsérjük nevét együttesen.

Kerestem az Urat és meghallgatott, * minden szorongatásomból kiszabadított. **Válasz**

Járuljatok hozzá, s felvidultok, * és nem szégyenül meg arcotok.

Ím, ez a szegény kiáltott, s az Úr meghallgatta, * minden szorongatásából kiszabadította. **Válasz**

vagy: SzVU 156/3

3. Hiszünk benned,
Jézusunk, szent Szíved imádva,
Áldott Szíved, amelyet átütött a lándzsa.
Láthatatlan szeretet láthatóvá így lett.
Sebzett Szíved szemlélve
valljuk meg hitünket,
Áldva szent Szíved.

SZENTLECKE*Ef 3,14-19*

Ismerjük meg Krisztus szeretetét, amely meghalad minden emberi elképzelést

L: Szentlecke Szent Pál apostolnak az efezusiakhoz írt leveléből

Tetsvérek! Térdre hullok, és úgy kérem értetek Urunk, Jézus Krisztus Atyját, aki minden közösség Atyja a mennyben és a földön: adja meg nektek isteni kegyelmének gazdagságával, hogy a Szentlélek által és az ő erejében lelki emberekké váljatok.

Krisztus lakjék szívetekben a hit által: éltetek alapja és tápláló gyökere legyen a szeretet. Akkor majd megértitek a választottakkal együtt Krisztus titkának mérhetetlen nagyságát és kimeríthetetlen gazdagságát: megismeritek Krisztus szeretetét, amely meghalad minden emberi elképzelést. Így elnyeritek Istenben a megváltás egész teljességét. — Ez az Isten ígéje.

H: Istennek legyen hála.

ALLELÚJA*1 Jn 4,10b*

Allelúja! Az Isten előbb szeretett minket, és elküldte Fiát engesztelő áldozatul bűneinkért. Allelúja!

vagy: SzVU 428 /1-2

1. Egek Urát áldjuk, üdvünk tőle várjuk,
Zengjen víg allelúja.
Égbenyúló kőszál, népe fölött őrt áll,
Zengjen víg allelúja.
2. Övé földnek mélye, ormok meredélye,
Zengjen víg allelúja.
Műve föld és tenger, fia minden ember,
Zengjen víg allelúja.

EVANGÉLIUM

Jn 19,31-37

*Az egyik katona lándzsával megnyitotta Jézus oldalát, és
abból vér meg víz folyt ki*

Evangélium Szent János könyvéből

A húsvéti készüllet napja volt. A zsidók ezért nem akarták, hogy a holttestek szombatnapra a kereszten maradjanak, ez a szombat egyébként is nagy ünnep volt. Arra kérték tehát Pilátust, hogy töresse össze a keresztrefeszítettek lábszárcsontjait és vétesse le őket a keresztről. Elmentek tehát a katonák és összetörték a lábszárcsontját előbb az egyiknek, majd a másiknak,

akit Jézussal együtt keresztre feszítettek. Amikor Jézus-hoz értek, látták, hogy már meghalt. Ezért nem törték össze a lábszárcsontját, hanem az egyik katona lándzsával megnyitotta Jézus oldalát, és abból azonnal vér és víz folyt ki.

Olyan valaki mondja ezt, aki látta. Tanúbizonysága megbízható: tudja, hogy igazat mond és azért mondja, hogy ti is higgyetek.

Mindez pedig azért történt így, hogy beteljesedjék az Írás: „Csontot ne törjeteK benne”. Egy másik helyen pedig ezt mondja az Írás: „FölteKintenek arra, akit átszegeztek”. — Ezek az evangélium igéi. — **H:** Áldunk téged, Krisztus.

HOMILIA

CREDO

Csak az ünnepen mondjuk (125. lap)

HÍVEK KÖNYÖRGÉSE

Testvérek! Jézus annyira szeret bennünket, hogy többet ajándékoz nekünk, mint amit kérhetnénk és felfoghatnánk. Mivel tudjuk, hogy nem utasít vissza bennünket, terjesszük most elé bizalommal kéréseinket.

1. Urunk, Jézus Krisztus, indítsd egyházadat arra,

hogy teljességedből annyit osszanak szét az emberek között, hogy mindenki megerősödhessen a szeretetben. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

2. Vezesd az ellenségeskedő és összekülönbözőt embereket olyan kiegyezésre, amely alapja lehet békés együttélésüknek. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

3. Indítsd arra végtelen szeretetteddel az embereket, hogy önzetlenül foglalkozzanak a szenvedőkkel és elhagyatottakkal. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

4. Add, hogy kényelem és önszeretet miatt ne vonjuk meg másoktól azt a segítséget, amelyre magunk is rászorulhatunk.

Urunk, Jézus Krisztus, reád tekintünk, akinek lándzsával megnyitott szívéből végtelen irgalom sugárzik le ránk. Kérünk, gyomlálj ki belőlünk minden előítéletet, és tégy minket nagylelkűvé Irántad és embertársaink iránt. Aki élsz és uralkodol, mindörökkön örökké. **H:** Ámen.

A KÖZÖSSÉG FELAJÁNLÁSA

SzVU 155/1-2

1. Jézus Szíve, legtisztább Szív, kegyelem oltára.
Boldog, aki tehozzád hív, s szívét hozzád tárja.

Vércseppjeid a világnak bűneit lemosták,
Rólam is a gyarlóságnak tisztítsad le foltját.

2. Jézus Szíve, szelídségnek titkos iskolája,
A mennyei dicsőségnek legszebb koronája.
Szívemet tedd szent Szívedhez
Hasonlóvá, kérlek,
Szívemet fűzd a tiédhez, jóvá, szelíddé tedd.

FELAJÁNLÓ KÖNYÖRGÉS

Istenünk, irgalmas Atyánk, te végtelenül szeretsz minket, ezért kimondhatatlan jószágoddal egyszülött Fiadat nekünk ajándékoztad. Add meg, kérünk, hogy vele eggyéforrva méltóképpen ajánljuk fel áldozati adományunkat. Krisztus, a mi Urunk által. **H:** Ámen.

PREFÁCIÓ

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Emeljük fel szívünket.

Főlemeltük az Úrhoz.

Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

Méltó és igazságos.

Mert bizony méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy

mindig és mindenütt hálát adjunk néked, mi Urunk, szentséges Atyánk, mindenható örök Isten:

Te úgy akartad, hogy kereszten függő Egyszülöttedet a katona lándzsája járja át, és megnyílt Szíve, isteni jószágod kincsesháza, irgalmad és kegyelmed bőséggel áradó forrása legyen.

A Szív, mely érettünk szüntelen szeretettől lángol, a buzgó lelkeknek adjon enyhülést, a bűnbánóknak pedig menedéket nyújtson.

És ezért mi is, miként az angyalok és főangyalok, a trónod körül álló égi szellemek és minden seregek a mennyben, a te dicsőséged himnuszát zengjük, és velük együtt vég nélkül mondjuk.

Szent vagy, szent vagy, szent vagy...(Lásd 129. lap)

SZENT VAGY...

SzVU 156/5

5. Ki ne szeretné viszont szerető szent Szíved,
Kik szeressék, ha nem mi: a megváltott hívek.
Legyen örök hajlékunk Jézus Szíve nekünk,
Akit szent-szent énekkel mindvégig dicsérünk,
Áldunk, dicsérünk.

ÁLDOZÁS ALATTI ÉNEK

Jn 7,37-38

Így szól az Úr: Aki szomjazik, jöjjön hozzám és

igyék. Aki hisz bennem, annak lelkében élő vizek fakadnak.

vagy: SzVU 152/1-2

1. Ó, Jézus emlékezni rád,
A szívnek szent örömet ád,
De minden méznél édesebb
Szívünkben bírni Tégedet.
2. Nincs szó a földön kedvesebb,
Nincs dallam zengőbb, édesebb,
Gondolni szebbet nem lehet,
Mint Jézus, édes szent neved.

ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS

Szereteted szentségében részesültünk, Urunk. Könyörögve kérünk, hogy Krisztushoz hasonlóvá legyünk a földön, és egykor dicsőségében is részesedjünk a mennyben. Krisztus, a mi Urunk által. — **H:** Ámen.

ZÁRÓ ÉNEK

SzVU 154/1

1. Jézusomnak Szívén megnyugodni jó,
Elmerülni benned csendes tiszta tó,
Földi bútól bajtól Szíved enyhülést ad.
Tenálad lelkünk megpihen, ki sírva sírt, vigad.

MÁRIA MISE

KEZDŐÉNEK

Sedulius

Üdvözlégy Szűzanya! Te szülted a Királyt, aki az ég és föld Ura, mindörökkön örökké.

vagy: SzVU 178 /1

1. Szűz Mária, mennynek gyöngyös ékessége,
Tiszta szeretetnek aranya, szépsége.

Szeretlek és áldlak, én szívembe zárlak.

Mária, Mária! Bűnösök szószólója!

BEVEZETŐ SZAVAK

Ezer oka lehet a legmodernebb mai embernek is arra, hogy a Szűzanyát tisztelje. Elsősorban azért, mert Jézusnak egészen biztosan szívügye, hogy Édesanyját szeressék. Ezenkívül a Szűzanya volt ez első Krisztushívő, a legelső keresztény, tehát ezért is eszményképe keresztény hitünknek és magatartásunknak. Ha pedig arra gondolunk, hogy egész életét bűn nélkül élte le, akkor az is eszünkbe jut, hogy mennyi mindenben kellene megváltoznunk. Ezt a kínosan sürgető változást megkönnyíti a Szűzanya egyszerű és őszinte jópéldája. Azt is tudjuk, hogy Máriát minden kegyelem közvetítő-

jeként tisztelhetjük, vagyis általa biztosabb utat találnak szavaink, imáink Istenhez. Az Egyház és a Kiengesztelődés Anyja címmel is megtiszteljük Jézus édesanyját. Vagyis korunk legaktuálisabb vallási és emberi problémái megoldásánál ott áll a Szűzanya, hogy példájával és közbenjárásával segítségünkre siessen.

BŰNBÁNATI SZERTARTÁS

Lásd 120. oldal

KYRIE

Lásd 121. oldal

GLORIA

Lásd 122. oldal

vagy: SzVU 178/2

2. Ó Mária, tenger csillaga, estfénye,
Szegény gyarló ember második reménye!
Általad, szűz Szépség, Istennek dicsőség!
Mária, Mária! Bűnösök szószólója.

KÖNYÖRGÉS

Kérünk, Urunk, ne ródd fel szolgálid vétkét, és bár a saját tetteinkkel nem érdemelhetjük ki tetszésedet, üdvözíts mégis Fiad, a mi Urunk édesanyjának közbenjárására. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. **H:** Ámen.

SZENTLECKE

Gal 4,4-7

Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született

Szentlecke Szent Pál apostolnak
a galatákhoz írt leveléből

Testvérek! Amikor érkezett az idők teljessége az Isten elküldte a Fiát, aki asszonytól született, és ő alávetette magát a törvénynek, hogy kiváltson minket a törvény szolgaságából, s az Isten fiaivá lehessünk. Mivel az Isten fiai vagytok, a Fia Lelkét árasztotta szívünkbe az Isten, aki őt így szólítja: Abba, Atya! Tehát nem vagy többé szolga, hanem fiú, s ha fiú, akkor az Isten kegyelméből örökös is. — Ez az Isten ígéje.

H: Istennek legyen hála.

VÁLASZOS ÉNEK

Lk 1,46-55

Válasz: Nagyot tett velem a Hatalmas és a Szent.

Lelkem magasztalja az Urat, és szívem ujjong megváltó Istenemben. **Válasz**

Mert letekintett alázatos szolgálójára: Lám, mostantól fogva boldognak hirdet minden nemzedék, mert nagyot tett velem Ő, a Hatalmas és a Szent. **Válasz**

Irgalma nemzedékről nemzedékre az istenfélőkkel marad. Karja bizonyosságot tett hatalmáról: Szétszórta a szívükben gőgösködőket. **Válasz**

Letaszította trónjukról a hatalmasokat, az alázatosakat pedig fölemelte. Az éhezőket jóllakatta, de a gazdagokat üres kézzel küldte el. **Válasz**

Gondjába vette gyermekét, Izraelt, megemlékezve irgalmáról, amelyet atyáinknak, Ábrahámnak és utódainak örökre megígért. **Válasz**

ALLELÚJA

Allelúja! Boldog vagy, Szűz Mária, és minden dicséretre méltó, mert tőled származott az igazság napja, Krisztus, a mi Istenünk. Allelúja!

vagy: SzVU 437

1. Magasztalom legfőbb jómat, allelúja,
Meghallgatta kérő szómat, allelúja.
Tekintetét rám vetette, allelúja,
Nem lelt nálam szegényebbre, allelúja.
2. Fennhéjázót elmarasztal, allelúja,
Alázatot felmagasztal, allelúja.
Gazdagot küld üres kézzel, allelúja,
Éhezőket megvendégel, allelúja.

EVANGÉLIUM*Lk 11,27-28**Boldog, aki téged hordozott*

Evangelium Szent Lukács könyvéből

Egy alkalommal, amikor Jézus még beszélt a néphez, egy asszony a tömegből odakiáltotta neki: „Boldog a méh, amely kihordott, és az emlő, amelyet szoptál!” De ő ezt mondta: „Hát még azok milyen boldogok, akik hallgatják az Isten szavát és hűségesek maradnak hozzá!” — Ezek az evangélium igéi.

H: Áldunk téged, Krisztus.**CREDO***Csak az ünnepen (Lásd 125. oldal)***HÍVEK KÖNYÖRGÉSE**

Imádkozzunk, testvéreim, a boldogságos Szűzanyával együtt, mert ha Ő velünk imádkozik, Szent Fia bizonnyal meghallgatja kérésünket!

1. Urunk, te Szűzanyádat rendelted egyházad anyjává. Az Ő közbenjárására tartsd meg a hitben N. pápánkat, püspökeinket, papjainkat és az egész hívő népet! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

2. Urunk, Szűzanyád a Világ Királynője! Az Ő közbenjárására add meg, hogy az emberek boldogságban és békében éljenek! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

3. Urunk, Szűzanyád a mi Nagyasszonyunk és Pátrónánk. Az Ő közbenjárására add meg, hogy nemzetünk békében és egyetértésben gyarapodjék és boldoguljon. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

4. Urunk, Szűzanyád a mi édes reménységünk! Az Ő közbenjárására nyerjen védelmet az erőtlenség és az elhagyott, az igazságra találjon a tévelygő és Hozzád térjen a bűnös! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

5. Urunk, Szűzanyád a mennyország Ajtaja! Az Ő közbenjárására engedd el elhunyt testvéreink hátrélvő büntetését és vezesd be őket az örök életre. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

Urunk, szálljon fel imádságunk dicsőséged trónusához és ne engedd, hogy csalódottan, üres kézzel távozzunk! Szűz Anyádnak, Égi Édesanyánknak közbenjárására hallgass meg minden kérésünket. Aki él és uralkodik, örökkön örökké. — **H:** Ámen.

benjárására hallgasd meg minden kérésünket. Aki élsz és uralkodol, örökkön örökké. — **H:** Ámen.

A KÖZÖSSÉG FELAJÁNLÁSA

SzVU 183/1-2

1. Lelkem tiszta lánggal ég, ó Mária, éretted.
Rólad szólnom édesség, szívem úgy megilletted.
Hogy szerelmeddel fölbátorítál,
Kegyességeddel hűn ápolgattál,
Refr. Köszönöm, mint anyámnak,
Kegyelmes pátrónámnak.

2. Sok bajban és veszélyben
Segítettél, s megvédtél,
Az Istentől énnékem sok-sok áldást megnyertél.
Ha fohászkodtam, hozzád szólottam,
Tőled mennyei jókhoz jutottam. **Refr.**

FELAJÁNLÓ KÖNYÖRGÉS

Urunk, Istenünk, segítsen minket Szent Fiad, aki emberré lett és Szűztől született. Ő, aki édesanyjának szűzi épségét nem vette el, hanem inkább megszentelte, szabadítson meg gyarlóságainktól és tegye kedvessé előtted áldozatunkat. Krisztus, a mi Urunk által.
H: Ámen.

PREFÁCIÓ

Az Úr legyen veletek. — És a te lelkeddel.
Emeljük fel szívünket. — Fölemeltük az Úrhoz.

Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

Méltó és igazságos.

Mert bizony méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy mindig és mindenütt hálát adjunk néked, mi Urunk, szentséges Atyánk, mindenható, örök Isten:

És amikor tiszteljük a Boldogságos, mindenkor Szűz Máriát, téged dicsérjünk, magasztaljunk és áldjunk. Mert ő foganta Egyszülöttedet a Szentlélek által, és szüzességének teljes ragyogásában világra hozta az örök világosságot, a mi Urunkat, Jézus Krisztust.

A te fölségedet általa dicsérik az angyalok, és imádják az uralkodó szellemek, az égi hatalmak rettegik; a mennyei seregek, az ég erői s a boldog szeráf-kórusok ujjongva együtt tisztelik. Add, kérünk, hogy az ő szavukhoz társuljon szózatunk, és alázatos megvallással mondjuk: Szent vagy... *(Lásd 129. lap)*

SZENT VAGY...

SzVU 178/6

6. Anyánk, nyerd meg nekünk,
Hogy mind szentül éljünk,
Szent, szent, szent énekkel
Úristent dicsérjünk,
Hogy kövessünk téged ösvényén az égnek.
Mária, Mária! Bűnösök szószólója!

ÁLDOZÁS ALATTI ÉNEK

Lk 11,27

Boldogasszony, Szűz Mária: méhében hordozta az örök Atya Fiát.

vagy: SzVU 142 /1-4

1. Zálogát adtad, ó Jézus,
Örök szeretetednek,
Rendelvén e nagy Szentséget
És adván tieidnek,
Hogy teveled egyesüljünk
S téged vizsontszeressünk,
Örök hála és imádás
Légyen azért nevednek.

2. Irgalmadban nem vizsgáltad
A mi gyarlóságunkat
És ellened elkövetett
Sok hálátlanságunkat.
Megmenteni így akartál,
Azért értünk meghaltál,
Eltörölvén a keresztfán
Régi adósságunkat.

3. S hogy haláloed szent emlékét
Mindennap megülhessük,
Hagytad ezt a nagy Szentséget,
Hogy magunkhoz vehessük.
Csodálatos kincset adtál,
És közöttünk maradtál.

Végzetetlen jóságodért
Add, hogy mindig szeressünk.
4. Így magadhoz édesgettél,
Kegyes Jézus, bennünket.
Add, hogy tőled semmi többé
El ne vonja szívünket.
E szentségben légy oltalmunk,
Érted éljünk és haljunk.
Üdvözítőnk, áldd meg, kérünk,
E szent feltételünket.

ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS

Magunkhoz vettük, Urunk, az égi kenyeret: Kérjük kegyelmedet, hogy mi, akik Szűz Máriát ünnepeljük, Máriát követve méltók legyünk üdvösségünk isteni művének szolgálatára. Krisztus, a mi Urunk által. — **H:** Ámen.

ZÁRÓ ÉNEK

SzVU 189/1-3

1. Nyújtsd ki mennyből, ó szent Anyánk, kezedet,
Meg ne utáld ínségében hívedet

Refr: Mária, Mária, Mária, Szűzanya!

2. Oltalomhely Isten után csak te vagy,
Szólj mellettem, mert Istennél szavad nagy. **Refr.**

3. Vétkeimnek rútságáért meg ne vess,
Szent Fiadnak országába bevezess. **Refr.**

SZENT ISTVÁN KIRÁLY MISÉJE

KEZDŐ ÉNEK

Zsolt 32,12

Boldog az a nép, amelynek Istene az Úr, amelyet örökségül választott magának.

vagy: SzVU 297 /1-3

1. Igaz hitnek plántálója,
Pogányságnak megrontója,

Refr: Imádd Istent érettünk szent István király,
Országodat oltalmazd szent István király!

2. Római szent igazságra
Hoztál minket nagy jóságra. **Refr.**

3. Köztünk szent törvényt szerzettél
Krisztus hitére vezettél. **Refr.**

KERESZTIVETÉS, KÖSZÖNTÉS

Lásd 119. oldal

BEVEZETŐ SZAVAK

Első szent királyunk szavaival vezetjük be ezt a szentmisét:

„A folyamatos imádkozás: bűnöktől megtisztulás és feloldozás. Te pedig, fiam, valahányszor Isten templo-

mához járulsz, hogy Istent imádd, Salamonnal, a király fiával, magad is király lévén, mindig mondd: „Küldd el, Uram, a bölcsességet a te nagyvotodnak székétől, hogy velem légyen és velem munkálkodjék, hogy tudja, mi légyen kedves nálad minden időben.” És ismét: „Uram, Atyám, én életemnek Istene, ne hagyj engem álnokságnak gondolatában, az én szemeimnek ne adj kevélységet és a gonosz kívánságokat távoztasd el tőlem, Uram.” Vedd el tőlem a testnek kívánságait, és a tisztátalan és esztelen léleknek ne adj engem, Uram.” Ezzel az imádsággal fohászkodtak hát a régi királyok, te is ugyanezzel fohászkodj, hogy Isten minden vétked eltörlésére méltasson... Imádkozz azért is, hogy a tétlenséget, tunyaságot elkerültesse tőled, megajándékozzon az erények összességének segédelmével, s így legyőzhesd látható és láthatatlan ellenségeidet. Hogy valamennyi alattvalóddal együtt gondtalanul, ellenséges támadásoktól nem háborgatva, békében végezhesd életed pályáját.”

BŰNBÁNATI SZERTARTÁS*Lásd 120. oldal***KYRIE***Lásd 121. oldal***GLORIA***Lásd 122. oldal*

vagy: SzVU 297 /4-6

4. Boldog Szűznek az országot
Testamentomban ajánlod.

Refr: Imádd Istent érettünk, szent István király,
Országodat oltalmazd szent István király!

5. Hogy a pogány eltávozzék
És rajtunk ne uralkodjék. **Refr.**

6. Dicséret Szentháromságnak,
Becsület Isten Anyjának. **Refr.**

KÖNYÖRGÉS

Istenünk, te szent István királyt itt a földön országunk koronájával ékesítetted, és szentjeid közé emelted. Add kérünk, hogy aki a keresztény vallás terjesztője volt hazánkban, legyen egyházad védelmezője a mennyben. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. **H:** Ámen.

SZENTLECKE

Ef 4,17-24

Szakítanunk kell a pogányokra jellemző életmóddal

Szentlecke Szent Pál apostolnak
az efezusiakhoz írt leveléből

Testvérek! Azt mondom nektek, sőt figyelmeztetek titeket az Úrban, ne éljeteK úgy, mint a pogányok, akik hiúságokon jártatják az eszüket. Sötétség borult elmé

jükre és elidegenedtek az istenes élettől tudatlanságukban, amely szívük megátalkodottságának következménye. Lelkileg eltompulva kicsapongásokra adták magukat, és kapzsiságból mindenféle ocsmányságot űznek.

Ti azonban nem ezt tanultátok Krisztustól, ha valóban őrá hallgattatok és megtanultátok, hogy Jézusban van az igazság. Korábbi életmódotokkal ellentétben vessétek le tehát a régi embert, akit a megtévesztő kívánság romlásba dönt. Újuljatok meg lélekben és érületben, s öltsetek magatokra az új embert, aki az Istenhez hasonlóvá alkotott, megigazult és valóban szent teremtmény. — Ez az Isten igéje. **H:** Istennek legyen hála.

VÁLASZOS ÉNEK

Zsolt 65,1-2a. 8.9. 16.17

Válasz: Légy áldott szent István király!

Ujjongjatok az Úrnak, minden földek, nevének dicsőségéről zsoltárt zengjete! Áldjátok Istenünket, nemzetek, hangos szóval hirdessétek dicséretét. **Válasz**

Ő adott életet lelkünkbe, és lábunkat nem hagyta meginogni. Jöjjetek, hallgassátok, én elbeszélem nektek mind, akik félték az Istent, mi mindent tett velem.

Válasz

Ajkam hozzá kiáltott, s nyelvem máris magasztalta őt. **V.**

ALLELÚJA*Jn 8,31b.32.*

Allelúja! Az Úr mondja: „Ha megmaradtok tanításomban, valóban tanítványaim lesztek és megismeritek az igazságot. Allelúja!

vagy: SzVU 296 /1-3

1. Magyarok fénye, ország reménye,

Refr: Légy áldott, szent István király,

Légy áldott, szent István király!

2. Szép magyar néped Krisztushoz vitted.

Refr.

3. Szent hitben tarts meg, Jézusnál áldj meg!

Refr.

EVANGÉLIUM*Mt 7,24-29*

Szent István király országa az egyház sziklájára épült

Evangélium Szent Máté könyvéből

Jézus így tanított a hegyi beszédben: Aki hallgatja szavamat és tettekre is váltja, az okos emberhez hasonlít, aki sziklára építette a házát. Szakadt a zápor, ömlött az ár, sűvített a szél és nekizúdult a háznak, de nem dőlt össze, mert szikla volt az alapja. Aki hallgatja ugyan tanításomat, de nem váltja tettekre, a balga emberhez hasonlít, aki házát homokra építette. Szakadt

a zápor, ömlött az ár, sűvített a szél és nekizúdult a háznak. Az összedőlt és romhalmazzá vált.

Ezzel Jézus befejezte ezeket a beszédeket. A nép ámult tanításán, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudók. — Ezek az evangélium igéi. — **H:** Áldunk téged, Krisztus.

CREDO

Lásd 125. oldal

HÍVEK KÖNYÖRGÉSE

Kérjük testvéreim az Istent, hogy szent István és a magyar szentek közbenjárására az Ő áldása kísérje nemzetünket!

1. Áldd meg, Urunk, népünk szorgalmas munkáját, hogy békében és jólétben éljen. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

2. Áldd meg népünk vezetőit, hogy eredményesen dolgozzanak országunk felvirágoztatásán. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

3. Adj mindig egyházunknak szabadságot, hogy eredményesen munkálkodhassék nemzetünk javára. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

4. Áldd meg gyermekeinket és ifjúságunkat, a

magyar jövő zálogát. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

5. Tartsd távol hazánktól a természeti csapásokat és minden veszedelmet. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

Áldd meg Urunk Nagyasszonyunk és a magyar szentek közbenjárására nemzetünket, hogy békében és jólétben élhessen és áldva magasztaljon téged. Aki élsz és uralkodol, örökkön örökké. — **H:** Ámen.

A KÖZÖSSÉG FELAJÁNLÁSA

SzVU 293/1-4

1. Isten, hazánkért térdelünk elődbe.
Rút bűneinket jóságoddal főd be.
Szent magyaroknak tiszta lelkét nézzed,
Érdemét idézzed.
2. István királynak szíve gazdagságát,
Szent Imre herceg kemény tisztaságát,
László királynak vitéz lovagságát,
Ó, ha csak ezt látnád!
3. Szent Erzsébetből hős szeretet árad,
Margit imái vezekelve szállnak.
Minket hiába, Uram, ne sirasson
Áldott Boldogasszony.
4. Ránk bűnösökre minden verés ráfér,
De könyörögnek ők tépett hazánkért.

Hadd legyünk mink is tiszták, hősök, szentek:
Hazánkat így mentsd meg.

FELAJÁNLO KÖNYÖRGÉS

Urunk, tekints kegyesen áldozatunkra, amelyet
Fölségednek bemutatunk, és szent István király köz-
benjárására védj meg minket minden ellenséges csel-
vetéstől, és add meg nekünk egykor jutalmul az örök
életet. Krisztus, a mi Urunk által. **H:** Ámen.

PREFÁCIÓ

Az Úr legyen veletek.

És a te lelkeddel.

Emeljük fel szívünket.

Fölemeltük az Úrhoz.

Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

Méltó és igazságos.

Mert bizony méltó és igazságos, illő és üdvös, hogy
mindig és mindenütt hálát adjunk néked, mi Urunk,
szentséges Atyánk, mindenható, örök Isten:

Te szent István királyt adtad vezetőknek az
igazság útján, hogy meglássuk az éji homályban a
krisztusi hajnal fényét, és egyenes ösvényen járva, örök
hazát és otthont leljünk. Ő megtanított, hogy levessük
magunkról a régi embert, és kösziklára építsünk orszá-

got és életet, hogy minden vihart rendületlenül álljunk, Krisztus, a mi Urunk által.

És ezért nemzetünk szentjeivel és az üdvözült lelkek egész seregével együtt most és mindörökké hálás szívvel zengjük, és hangos szóval mondjuk:

Szent vagy, szent vagy, szent vagy... *(Lásd 129. lap)*

SZENT VAGY...

SzVU 230/5

5. Az angyalok énekével egyesüljön énekünk,
Zengvén a szív örömével:
Szent vagy édes Istenünk!
Szereteted bizonyosága az ég és föld alkotmánya.
Szent vagy! ég, föld ezt kiáltja,
Szent vagy, édes Istenünk!

ÁLDOZÁS ALATTI ÉNEK

Zsolt 32,20-21

Várakozással tekint lelkünk az Úrra: ő segítők és védőpajzsunk; ezért szívünk benne örvendezik.

vagy: SzVU 136/1-4

1. Üdvözlégy Oltáriszentség!
Csodálatos szent Istenség!
Téged szívből mind imádunk,
Oltárodnak trónján áldunk.

Refr: Üdvözlégy szent Szakramentom!

Százezerszer, meg ezerszer én Jézusom.

2. Ha szenteknek nagy szívével,
Angyaloknak lángnyelvével
Köszönhetne minden lélek,
Méltón úgysem dicsérnének. **Refr.**

3. Öntsd szívembe olajodat,
Égesd benne világodat;
Nagy Szentség! ó térj be hozzám,
Mert szívem csak téged kíván. **Refr.**

4. Életünknek végóráján,
Hogy ne ejtsen meg a Sátán,
Te légy, erős, én gyámolom,
Mert csak nálad az oltalom. **Refr.**

ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS

Részesültünk az áldozat gyümölcseiben. Kérünk, Urunk, veddelmezd népedet, amelyet szent István király tanítása által a sötétségből az igaz hit világosságára vezettél, és a földi élet után vedd föl kegyesen mennyei országodba. Krisztus, a mi Urunk által. — **H:** Ámen.

ZÁRÓ ÉNEK

SzVU 295/1-5

1. Áldott szent István, Istennek szolgálja,

Krisztus hitének igaz plántálója,
Bálványozásnak eltávoztatója és elrontója.

2. Irgalmas Isten, kegyes jóvoltából
Adaték nekünk magas mennyországból,
Utat, hogy lelnénk gonosz pogányságból,
Régi vakságból.

3. Földeden újra pogány tüzek égnek,
Fajtalanságnak, rút hitetlenségnek,
Ó jaj, ne hagyj el, napja reménységnek,
Válts meg az égnek!

4. Jobbodra kérünk, amely ma is épen,
Légy közbenjárónk szent Király az égben.
Könyörülj újból e veszendő népen,
Jó atyaképpen.

5. Jóságos Jobbod nyújtsd ki reánk, kérünk,
Szent koronáddal új ezeret érünk,
Hogyha kereszted s imádságod vélünk,
Régi vezérünk!

SZENTMISE LELKIGYAKORLATRA

KEZDŐ ÉNEK

Mt 18,20

Így szól az Úr: Ahol ketten-hárman összegyűlnek az én nevemben, köztük vagyok.

vagy: SzVU 221 /1-2

1. Egybegyűltünk, ó nagy Isten

Buzgó imádásodra,

Lelkünk méltó hadd lehessen

Isteni áldásodra,

Mely a tiszta áldozatban

Számunkra elrejtve van.

Ó tekints hát kegyelmesen

Itt esdeklő nyájadra.

2. Legyen áldás és dicsőség

Mennyben a nagy Istennek!

Testi, lelki szent békesség

Földön minden embernek.

Az angyali seregekkel

Kiáltsuk nagy örömmel:

Dicsőség a jó Istennek,

Békesség az embernek!

BŰNBÁNATI SZERTARTÁS*Lásd 120. oldal***KYRIE***Lásd 121. oldal***KÖNYÖRGÉS**

Kérünk, Urunk, áraszd szívünkbe az értelem, az igazság és a béke lelkét, hogy egész szívvel felfogjuk, ami kedves neked, és amit megismertünk, azt közös akarattal tettekre váltsuk. A mi Urunk, Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön örökké. **H:** Ámen.

SZENTLECKE*Fil 2,1-4*

*Krisztus ügyét a kölcsönös megértés és együttműködés
viszi előre*

Szentlecke Szent Pál apostolnak
a filippiekhez írt leveléből

Testvéreim! Ha ér valamit a Krisztusban adott buzdítás, a szeretetből fakadó intelem, a lelki közösség és a résztvevő szeretet, — tegyétek örömet teljessé azzal, hogy egyetértetek, egymást szeríteket, együtt-
éreztek, egyet gondoltok. Semmit se tegyetek vetél-

kedésből vagy hiü dicsőségvágyból. Tekintse inkább egyik a másikat magánál kiválóbbnak. Senki se keresse csak a maga javát, hanem a másét is. — Ez az Isten igéje. — **H:** Istennek legyen hála.

VÁLASZOS ÉNEK

Zsolt 18,8-11

Válasz: Uram, Istenem, örök életet adó igéid vannak.

Tökéletes az Úr törvénye, felüdíti a lelket. Bizalmat érdemel az Úr parancsa, a kisdedet bölcsességre neveli.

Válasz

Az Úr minden parancsa egyenes: öröm a szívnek. Az Úr rendelkezése világos: fényt gyújt a szemnek. **Válasz**

Megtisztít az Úr félelme; igaz végzése örökre megmarad; minden ítélete tiszta színigaz. **Válasz**

Törvénye értékesebb, mint a színarany, mint garma-dával a drágakő; édesebb a csorduló lépes méznél.

Válasz

ALLELÚJA

Zsolt 132,1

Allelúja! Íme, mily kellemes és jó dolog, ha a testvérek együtt laknak. Allelúja!

vagy: SzVU 70/6

6. Ím, én magam hozzád vettem,
Magunk vagyunk, Uram, ketten.
Szent fejedet hozzám hajtsad,
Szóljon hozzám kékült ajkad.
Jézus, add, hogy hozzád térjek,
Veled haljak, veled éljek.

EVANGÉLIUM

Mk 6,30.34

Gyertek egy magányos helyre, és pihenjétek egy kissé

Evangélium Szent Márk könyvéből

Amikor az apostolok visszatértek evangéliumhirdető útjukról, beszámoltak Jézusnak mindarról, amit tettek és tanítottak. Így szólt hozzájuk: „Gyertek velem külön egy magányos helyre, és pihenjétek ki magatokat egy kicsit!

Olyan sokan felkeresték ugyanis őket, hogy még enni sem maradt idejük. Bárkába szálltak tehát, és elvonultak egy elhagyott helyre, hogy egyedül legyenek. De sokan látták, amikor elindultak, és kitalálták szándékukat, gyalog utánuk siettek a városokból és megelőzték őket.

Amikor Jézus kiszállt, ott látta a nagy tömeget. Megesett a szíve rajtuk, mert olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok. Ezért sok mindenre kezdte őket tanítani. — Ezek az evangélium igéi. — **H:** Áldunk téged, Krisztus.

HOMILIA

HÍVEK KÖNYÖRGÉSE

Kérjük, testvéreim, a mi Urunk, Jézus Krisztust, hogy szent Anyja közbenjárására hallgassa meg könyörgésünket!

1. Tartsd meg, Urunk, egyházadat a hit egységében és Szentatyánk iránti hűségben!

— **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

2. Add, Urunk, hogy főpásztoraink, papjaink és híveid készséges és buzgó szívvel szolgáljanak neked! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

3. Küldj, Urunk, munkásokat szőlődbe, akik édesanyád oltalma alatt örömmel vállalják a papi hivatást! — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

4. Nagyasszonyunk oltalma alatt tartsd meg, Urunk, szereteteden hazánkat, népünket,

családjainkat. — **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

5. Fogadd kegyesen, Urunk, zárándoklatunkat (lelki napunkat) és részesíts bennünket, valamilyen az otthon maradottakat, főképpen a betegeket és öregeket (a búcsú) kegyelmei(d)ben.
— **H:** Kérünk téged, hallgass meg minket.

Urunk és Istenünk! Bizalommal száll fel hozzád könyörgésünk ezen a szent helyen. Szűz Anyánk közbenjárására áraszd ránk kegyelmedet és hallgasd meg kéréseinket. Aki élsz és uralkodol, mindörökkön örökké.
H: Ámen.

A KÖZÖSSÉG FELAJÁNLÁSA

SzVU 282 /1-4

1. Üdvözlégy, szent orvosunk,
Ó szépséges Jézusunk,
Téged óhajt mi sorsunk,
Édességes Jézusunk.
2. Óhajtozva óhajtunk,
Ó szépséges Jézusunk,
Szent oltáron imádunk,
Édességes Jézusunk.
3. Erősítsd meg hitünket,
Ó szépséges Jézusunk,

Indítsd jóra szívünket,
Édességes Jézusunk.
4. Uralkodjál közöttünk,
Ó szépséges Jézusunk,
Nyugodjál meg mibennünk,
Édességes Jézusunk.

FELAJÁNLÓ KÖNYÖRGÉS

Fogadd kegyesen, Urunk, szolgálid áldozati adományait, hogy ami üdvös és jó a te szemedben, azt igazán megértsük, és bátran kimondjuk. Krisztus, a mi Urunk által. **H:** Ámen.

PREFÁCIÓ   *Egy az évközi prefációkból (128-129. lap)*

ÁLDOZÁSI ÉNEK

Ahol a szeretet és a jóakarat, ott az Isten. Krisztus szeretete gyűjtött össze minket.

vagy: SzVU 150 /1-5

1. Uram Jézus! Légy velünk, mi egyetlen örömünk!
Nálad nélkül keserűség itt a földön életünk.
Ó egyetlen örömünk, Uram Jézus, légy velünk.
2. Uram Jézus! tégedet szívünk, lelkünk úgy eped,

Mert kívüled nem találhat sehol biztos nyughelyet.

Boldog mással nem lehet, Uram Jézus, csak veled.

3. Uram Jézus! kérve kér szívünk, mely bíz és remél,

Add meg neki a nyugalmat,

Mely minden kincssel felér.

A szív, amely bíz s remél, Uram Jézus, kérve kér.

4. Uram Jézus! adj erőt, vigasztald a szenvedőt;

A bűnbánó lélek nyerjen kegyelmet az Úr előtt.

Segítsd föl a küszködőt, Uram Jézus, adj erőt.

5. Uram Jézus! el ne hagyj, ki lelkünknek üdve vagy,

Legfőképp a végső harcon végig velünk megmaradj.

Te, ki lelkünk üdve vagy, Uram Jézus, el ne hagyj.

ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS

Add meg nekünk, irgalmas Isten, hogy a szent lakoma, amelyben részesedtünk, erősítsen meg akaratod szolgálatában, és tegyen minket az igazság tanúivá. Krisztus, a mi Urunk által. — **H:** Ámen.

ZÁRÓ ÉNEK

SzVU 284 /1-3

1. Boldogasszony Anyánk, régi nagy Pátrónánk!
Nagy inségben lévén így szólít meg hazánk:

Refr: Magyarországról, édes hazánkról,

Ne feledkezzél meg szegény magyarokról.

2. Ó Atya Istennek kedves, szép leánya,

Krisztus Jézus Anyja, Szentlélek mátkája! **Refr.**

---

3. Nyisd fel az egeket sok kiáltásunkra,
Anyai palástod fordítsd oltalmunkra. **Refr.**

III. RÉSZ

SZENTGYÓNÁS

MIÉRT ÉS HOGYAN GYÓNJUNK?

MIÉRT GYÓNJUNK?

1. Elsősorban azért, hogy kibéküljünk *Istennel*. Igaz, senki sem olyan örült, hogy haragban akarna lenni vele, de minden súlyos bűnnel az Istent bántjuk meg, a vele való szeretet-kapcsolatot (megszentelő kegyelmet) veszítjük el.

Nem vagyok bűnös! — mondja sok ember, és ahogy ezt érti, igaza is van. Az ilyenek ugyanis ezen a szón: bűnös, bűnözőket értenek, gyilkosokat, tolvajokat stb. Azt azonban tudnunk kell, hogy bűnös az is, aki *tudva és akarva* az Isten akarata ellen fordul, még ha nem is gondol rá, hogy ezzel elveszti Isten barátságát.

2. Azért is ajánlatos gyónni, hogy *kibéküljünk a többi emberrel*. Legtöbb bűnünk nemcsak Isten akaratát sérti, hanem embertársainkat is. Ha csak Istennel rendeznénk kapcsolatunkat, nem állítanánk teljesen helyre a rendet, amit tettünkkel, mulasztásunkkal megzavartunk. Azt kérjük a Miatyánkban, hogy Isten úgy

bocsássa meg a mi vétkeinket, „miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek”! (Mt 6,12-15) Jézus világosan megmondta, hogy nem fordulhatunk Istenhez, amíg nem rendeztük kapcsolatainkat a többi emberrel (Mk 11,25).

3. Az *egyházzal* is kiengesztelődünk a szentgyónásban. A bűn soha nem magánügy, mert személyünkben az egyház egy tagja vétkezik, az egész egyház lesz csúnyább Isten előtt bűneink miatt. A gyónásban ezt is helyrehozzuk: megtérésünkkel az egész egyház szebb lesz.

MIÉRT GYÓNJAK EGY PAPNAK?

Hiszen lehet, hogy bűnösebb, mint én! — mondják sokan. És talán elfelejtik, hogy a pap nem azért tudja (Isten nevében) megbocsátani bűneinket, mert olyan okos vagy szent, hanem azért, mert a papok kapták Jézustól a megbízatást a bűnök bocsánatára. Az első húsvétvasárnap, amikor Jézus először jelent meg apostolainak, külön megbízatást adott erre (Jn 20,22-23). Ezt a megbízást örökölték a felszentelt papok.

Miért kell felsorolnunk bűneinket? Azért, hogy számunkra világos legyen, mivel szakítunk a gyónásban. Másképp szólva: bűneink felsorolása tudatosítja bennünk, hogy milyen területeken akarunk Istennel

együttműködni. Hiszen kegyelmet (segítséget) kapunk a gyónásban Istentől, hogy bűn nélkül élhessünk. Ha csak úgy általában vennénk ezt a kegyelmet, alig várhatnánk eredményt tőle.

HOGYAN GYÓNJUNK?

1. Gyónás előtt:

Megvizsgáljuk a lelkiismeretünket *(lásd alább a lelkiismeretvizsgálatot!)*;

megbánjuk a bűneinket.

2. Gyónás alatt:

Elmondjuk a bűneinket;

megbánjuk a bűneinket;

elvállaljuk az elégtételt;

a gyóntató pap pedig feloldoz bűneink alól.

Mind a négy mozzanat fontos, ha egy is elmaradna, érvénytelen a gyónás, megmaradnak a bűneink. (Kivétel: ha valaki halálos beteg, beszélni sem tud és ezért nem sorolja el bűneit, elég, ha a bűnbánat valamilyen jelét adja!)

3. Gyónás után:

Elvégezzük az elégtételt;

megköszönjük Istennek, hogy megbocsátott.

LELKIISMERETVIZSGÁLAT

GYERMEKEKNEK

Utoljára gyóntam...?

Áldozni szoktam... (milyen gyakran).

Bűneim: *(Csak azokat mondd az alábbiakból, amelyeket tényleg elkövetted!)*

1. Nem imádkoztam — rosszul imádkoztam — hitem ellen beszéltem — nem tanultam meg a hittant.
2. Káromkodtam — átkozódtam — hamisan esküdtem — szent dologgal tréfálkoztam.
3. Szentmisét mulasztottam — szentmiséről elkéstem — templomban rossz voltam.
4. Szüleimet megszorítottam — nem engedelmeskedtem — nem segítettem — feleseltem.
5. Veszekedtem — csúfolódtam — verekedtem — haragot tartottam — mást bűnre csábítottam — egészségemre nem vigyáztam.
6. Szemérmetlenül néztem — beszéltem — játszottam.
7. Leckémet nem tanultam meg — loptam — csaltam — kárt okoztam.
8. Hazudtam — árulkodtam — rágalmaztam — titkot elárultam.
9. Önző — telhetetlen — irigy — hiú — öntelt voltam.

---

*FELNŐTTEKNEK**A Szentlélek segítségül-hívása:*

Jöjj el, Szentlélek Úristen, világosítsd meg elmémet, hogy bűneimet úgy ismerjem meg, amint elkövettem őket; erősítsd meg akaratomat, hogy szívemből megbánjam és őszintén meggyónjam őket, az elégtételt pontosan elvégezzem és minden erőmből törekedjem megjavulni. Ámen.

Általános kérdések:

*A **vastag betűvel** nyomtatott kérdések jelzik a súlyos bűnöket, amelyeket okvetlenül meg kell gyónnunk, ha tudva és akarva követtük el őket.*

Mikor voltam utoljára gyónni? — **Elmulasztottam-e a húsvéti szentgyónást vagy szentáldozást?** — Hányagul készültem-e a gyónásra? — **Elmulasztottam-e felindítani a bánatot és az erős fogadást?** — **Kihagytam-e szándékosan súlyos bűnt előző gyónásomból?** — Elfelejtettem-e meggyónni valamilyen súlyos bűnt?

Kötelességeim Isten iránt:

Kétkedtem-e szándékosan egy hitigazságban? — **Szívesen hallgattam-e hitellenes beszédet?** — **Olvas-**

tam-e hitellenes könyvet, lapot vagy más írást? — Van-e ilyen birtokomban? — **Beszéltem-e hitem ellen?** — Szégyelltem-e hitemet megvallani, társalgás közben megtámadott hitemnek védelmére kelni?

Zúgolódtam-e Isten akarata ellen? — Kishitű vagy vakmerően bízó voltam-e Istennel szemben? — Szoktam-e rendszeresen imádkozni? — Szándékosan figyelmetlen voltam-e az imádságban? — **Káromoltam-e Istent, a szenteket vagy szent dolgokat? — Átkozódtam-e? — Szentségtörést követtem-e el?** (pl. ha valaki súlyos bűnben áldozik.) — Könnyelműen, vagy hamisan, vagy bűnös dologra **esküdöttem-e?**

Vasár- és ünnepnap mulasztottam-e saját hibámból szentmisét? — Figyelmetlen, tiszteletlen voltam-e ott? — Vasár- és ünnepnap kellő ok nélkül végeztem-e hosszabb időn át olyan munkát, ami nem fér össze az ünnepi jelleggel? — **A szigorú böjti napokat (hamvazószerda és nagypéntek) megtartottam-e?** — Nagyböjt péntekjein tartózkodtam-e a húseledeltől? — Az év többi péntekén végeztem-e valamilyen bűnbánati cselekedetet? — Hittem-e babonában?

Kötelességeim magam és embertársaim iránt:

Kellő tisztelet nélkül voltam-e szüleim, előjáróim, tanáraink iránt? — Megtagadtam-e tőlük segítségemet?

— Szeretetlen voltam-e családom tagjai iránt? — Nem hanyagoltam-e el kötelességeimet? — Beosztottaimmal szemben gőgös, követelőző, durva voltam-e?

Mértéktelen voltam-e evésben, ivásban? — Hiú voltam-e ruházkodásomban és viselkedésemben? — **Tettem-e valamit kifejezetten azért, hogy vele életemet** megrövidítsem, vagy **kioltam**? — Okoztam-e másnak testi vagy lelki fájdalmat (bosszantottam-e mást)? — **Tettem-e kárt más életében?** — Közlekedésnél vigyáztam-e magam és mások életére?

Elhanyagoltam-e köteles munkámat? — Lusta voltam-e? — Okoztam-e kárt más vagyonában? **Mekkorát?** — Pazarló voltam-e? — Eltulajdonítottam-e másét? — Megcsaltam-e mást? — Az így okozott kárt jóvátettem-e? — Tartozásomat megfizettem-e? — **Közveszélyes bűnözőket feljelentettem-e az illetékes hatóságoknál?**

— Csüggedőkön segítettem-e, ha megtehettem? — **Gyűlöltem-e mást ?** — **Van-e haragosom?** **Kész vagyok-e kibékülni?** — Elmulasztottam-e élőkért és holtakért imádkozni? — **Oka voltam-e más bűnének?** **Tanítottam, ingereltem, fölszólítottam mást bűnre?** (Mire?) — **Segítettem-e mást valamilyen bűnben?** (Miben?) — Gyanúsítottam-e mást kellő alap nélkül? — Kibeszéltem-e mások rejtett hibáit? (**Megszólás**) —

Ráfogtam-e másra valami rosszat, ami nem is igaz? (**Rágalmazás**) — Szívesen hallgattam-e gyanúsításokat, rágalmazásokat, megszólásokat? — Besúgtam-e valakinek a rosszat, amit más mondott róla? — Megvetettem-e, tisztetlen szóval illettem-e mást? — **Hazudtam-e?** — Képmutató voltam-e? — Titkot kibeszéltem-e? — Elmulasztottam-e ígéreteimet pontosan megtartani?

Kerestem-e szándékosan szemérmetlen gondolatokat vagy érzéseket? — **Beleegyeztem-e ilyenekbe, ha nem is kerestem?** — **Folytattam-e szándékosan szemérmetlen beszélgetést?** — **Hallgattam-e, írtam-e, olvastam-e szándékosan szemérmetlenséget?** — **Vétkeztem-e szemérmetlen érintéssel magamon vagy másan?** — Hűtlen voltam-e házastársamhoz? — **Védekeztünk-e a gyermekáldás ellen meg nem engedett módon? (Terhességmegszakítás, meg nem engedett fogamzásgátlás)**

A GYÓNÁS MÓDJA

Gyónó: Dicsértessék a Jézus Krisztus.

Pap: Mindörökké. Ámen.

Gyónó: Az Atya, † a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.

Pap: Isten, akinek világossága felragyogott szívünkben, adj meg neked, hogy igazán belásd bűneidet, és felismerd az ő irgalmas szeretetét!

Gyónó: Ámen.

Pap: A Szentírás így tanít Isten irgalmas szeretetéről: „Jézus Krisztusnak vére megtisztít minden bűntől. Ha megvalljuk bűneinket, ő hűséges és igazságos: megbocsátja bűneinket, és megtisztít minden gonoszságtól.” (1 Jn 1,7,9)

Gyónó: Gyónom a mindenható Istennek, és neked, lelkiatyám, hogy utolsó gyónásom óta ezeket a bűnöket követtem el. Utoljára gyóntam... -kor.

A Gyónó ezután felsorolja bűneit, amelyeket lelkiismeretvizsgálatkor talált magában. A pap segítse ebben. A végén mondja:

Gyónó: Más bűnömre nem emlékszem.

Ezután hallgassa meg a gyóntató pap jótanácsait és jegyezze meg az elégtételt. Ha az elégtételt nem tudná elvállalni vagy elvégezni, kérjen más, megfelelő elégtételt. Amikor a pap felszólítja a bánatra, őszintén mondja:

Gyónó: Teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert azokkal a jó Istent megbántottam. Erősen fogadom, hogy Isten segítségével a jóra törekszem, és a bűnt elkerülöm.

A pap ezután feloldozza a következő szavakkal (a gyónó mindenképp várja meg a feloldozás végét!):

Pap: Isten, a mi irgalmas Atyánk, aki szent Fiának kereszthalála és feltámadása által kiengesztelte önmagával a világot, és kiárasztotta a Szentlelket a bűnök bocsánatára, az egyház szolgálata által bocsásson meg neked, és adj meg a békét!

ÉS ÉN FELOLDOZLAK TÉGED BŰNEIDTŐL AZ ATYA, ÉS A FIÚ, † ÉS A SZENTLÉLEK NEVÉBEN.

Gyónó: Ámen.

Pap: Magasztaljuk Istent, mert jóságos hozzánk!

Gyónó: Mert mindörökké szeret minket.

Pap: Isten megbocsátotta bűneidet. Menj békével!

Gyónó: Dicsértessék a Jézus Krisztus.

Pap: Mindörökké. Ámen.

A Gyónó ezután távozzék a gyóntatószékből, és hacsak lehet, mindjárt végezze el a kapott elégtételt.

IMA GYÓNÁS UTÁN

Én édes Jézusom, betegek gyógyítója, te meggyógyítottál engem. Jóságos Mesterem, irgalmas Megváltóm, megbocsátottad bűneimet! Hogyan adjak méltó

---

hálát csodálatos jóságodért? Elhagytalak, de Te nem hagytál el engem. Megvetettelek, elfordultam tőled, de te meg nem utáltál, hanem utánam jöttél és atyai szeretetteddel végre is meglágyítottad balga és kemény szívemet. Rám tetted kezedet és én megszabadultam. Tiszta vagyok újra, gyermeked vagyok újra, a mennyei Atya örömmel, szeretettel néz rám újra. Hála, örök hála neked, szeretett Jézusom. Úgy akarok tenni, mint a leprás, akit megtisztítottál és azt mondtad neki: Menj és többé ne vétkezzél. Elmegyek, Uram, és nem akarok vétkezni többé. Légy velem, légy az én erőm, adj nekem állhatatosságot. Ámen.

IV. RÉSZ
KÜLFÖLDI
ZARÁNDOKHELYEK

BETŰRENDEN

ALTÖTTING

A KEGYHELY RÖVID TÖRTÉNETE

Már a kalandozó magyaroknak is akadt dolga e nagymúltú nyugatnémetországi várossal. 1489-ben történt az a csoda amely híres zarándokhellyé tette: egy vízbe fulladt kisfiút a már akkor is réginek számító kápolna oltárára fektettek, és az feléledt. Azóta folyamatosan növekedett a kegyhely jelentősége. A 30 éves háború hadvezérei (pl. Tilly gróf) itt imádkoztak győzelemért, Mária Terézia is felkereste. 1943-ban pedig a helyi kapucinus kolostor portását, Konrád testvért szentté avatták.

LÁTNIVALÓK

Kégykápolna: A város főtere, a Tilly Platz melletti kis téren, a Kappellenplatzon találjuk. Nyolcszögletű része még a VII-VIII. században épült, ehhez építették a csodás esemény után, 1498-ban a gótikus templomhajót. Hála-táblákkal, képekkel zsúfolt árkádsor veszi körül a kápolnát, amelyet 1517-ben építettek. A folyosón kisebb-nagyobb fakereszteket is láthatunk: vezeklésül nem egy gyónó ezzel a vállán, térden járja körül a

kápolnát. — A kápolna belsejében kicsit elveszettnek érezhetjük magunkat a nehezen áttekinthető tagolódás miatt. Az ezüst főoltár 1645-ből való, felette a gyertyafüsttől fekete Madonna-szobor 1330-ban készült. Az oltár melletti két ezüstsztobor III. Miksa József választófejedelem (jobbra) és Konrád testvér emlékéet őrzik. Huszonegy ezüst urnában bajor választófejedelmek szívét is itt őrzik a fogadalmi ajándékok között.

Plébániatemplom: A Tilly teret uralja, szép román és gótikus épület. Szent Fülöp és Jakab tiszteletére emelték a régi román bazilika maradványain 1499-ben. Jelenlegi formájában 1511-re lett kész. — A templom belsejében megcsodálhatjuk a három hajó mennyezetbordázatát, a szárnyas ajtókat (1513-19-ből), a középkori pestisjárványok emlékére készült órát, amelyen a halál kaszasuhintása jelzi az idő múlását. A főbejárattal szemben, a templomból nyílik a *kerengő*, amely még román stílusban épült, de 1500 körül gótikus freskókkal díszítették. A kerengőről nyílik a Tilly kápolna (1425-ből), amelynek gótikus üveglakai eredetiek. — A *kincseskamra* nevezetessége az az „Aranyparipa”, amelyet Bajorországi Izabella ajándékozott újévre férjének, VI. Károly francia királynak.

Szent Magdolna templom: A plébániatemplom és a kegykápolna között találjuk. Ugyancsak középkori

emlék. Mai formájában 1697-re készült el, ún. jezsuita barokk stílusban.

Szent Konrád sírját a tér nyugati oldaláról induló Kapuzinerberg Str.-n keresztül érjük el. Az eredetileg Szent Anna tiszteletére emelt templom 1654-57-között épült, mai berendezését 1957-ben kapta. Az oltár előtt láthatjuk Szent Konrád üvegkoporsóját. A templom előtti téren találjuk a 7000 hívőt befogadó *Szent Anna bazilikát* (1012).

MEGKÖZELÍTÉSE

Autóval: **Münchenből** a Passau felé vezető autópályán indulunk el, majd a München-Ost kereszteződéstől a B 12-es országúton haladunk az altöttingi elágazásig. Kb. 90 km. **Salzburgtól** az osztrák A1-es autópályáról a Salzburg Mitte elágazónál térünk Freilassing felé. Átkelve az NSzK határon a B 20-as országúton haladunk Burghausen irányában (kb. 60 km). Burghausen után 2 km-re, Badhöringnél letérünk Altötting felé: mintegy 11 kmm-t kell csak keskenyebb úron megtennünk Lengthalon és Sengen át. **Passauból** autópályán az osztrák határ felé indulhatunk el, de a Pocking nevű leágazónál letérünk a B 12-es útra Pocking, Simbach, München irányába. Ha mindvégig a B 12-es úton maradunk, az autópályától mintegy 68 km után elérkezünk az altöttingi elágazóhoz.

EINSIEDELN

A KEGYHELY RÖVID TÖRTÉNETE

Svájc legnagyobb kegyhelyének története a IX. századig vezethető vissza. Ekkor történt, hogy a sulgeni gróf: Meinrad azzal a Mária-képpel, amelyet egy apáca-kolostor apátnőjétől kapott, remete-életet kezdett e helyen. Kis kápolnát is emelt a csodatevő kép tiszteletére. Erdei rablók 861-ben meggyilkolták a remetét. A bencések azonban tovább gondozták a kápolnát és 934-ben templomot és kolostort emeltek az akkor már szentként tisztelt Meinrad remeteségének helyszínén. Habsburg Rudolf 1274-ben jelentős adományaival lehetővé tette, hogy Einsiedeln (Fribourg után) svájci katolikus szellemi központjává épüljön ki. A francia forradalom seregei ugyan jelentős károkat okoztak könyvtárában, de szellemi vezető szerepét nem veszítette el. Századunk egyik legjelentősebb hittudósa, Hans Urs von Balthasar is itt fejtette ki munkásságának jelentős részét. Svájci látogatása alkalmával II. János Pál pápa is meglátogatta a kegyhelyet.

A kegyhely magyar vonatkozása: 1696-ban (más kutatók szerint a XIX. század elején) egy einsiedelni származású jámbor leány, Katharina Tolwieser a Buda melletti Pesthidegkútra került, és emlékül magával vitt egy, a kegyszoborról készült szentképet. Később férjhezment e községben Georg Linzepolhoz, akinek hanyagsága és iszákossága miatt sokat kellett szenvednie. Hogy legalább imádságaiban nyugalma legyen, az erdő szélén egy tölgyfára helyezte el a képet. Nemso-kára mások is ide zarándokoltak imáikkal. Egy vak asszony meggyógyulása tette kegyhellyé a svájci eredetű magyar zarándokhelyet, ahol az első kápolna 1817-ben épült. Az 1958-as Mária-szentév óta (különösen Werner Alajos buzgólkodása nyomán) Máriaremete a „magyar Lourdes” nevet viseli, vagyis eltávolodott svájci hagyományaitól. Azt azonban őrzi, hogy itt is saját, külön litániával tisztelik a Boldogságos Szűzanyát.

LÁTNIVALÓK

A kolostor és a templom Svájc legnagyobb barokk épülete. Jelen formájában 1770-re készült el egy helyi bencés szerzetes testvér, Kaspar Moosbrugger tervei alapján. A templom előtti tér közepén láthatjuk a Mária-kutat (Marienbrunnen), amely előtt évente többször, különösen szeptember 15. előestéjén fáklyás körmenetet tartanak. E téren ötvenként szabadtéri előadásban

látható Calderon: Világszínház c. darabja. A templom főbejáratánál I. Ottó és II. (Szent) Henrik szobra fogad bennünket. A templomba lépve mindjárt az első kupola alatt találjuk a *kegykápolnát*, amelyet kívülről fekete márvánnyal borítottak be. A kápolna *ezüst oltára* felett láthatjuk a *kegyszobrot*, amely nem az eredeti, IX. századi alkotás. A szobor eredetije az 1645-ös tűzvész alkalmával elpusztult. A jelenlegi másolat is közel 500 éves, és a sok gyertyafüst feketére festette. A XVI. század óta naponta más öltözékkel borítják az értékes kegyszobrot. A kegykápolna másik nevezetessége (a szobor alatti márvány tartóban) *Szent Meinrad koponyája*. Einsiedelnnek saját Mária-litániája van, amelyen esténként vehetünk részt. A *középső kupola* (az Utolsó vacsora freskója) alatt találhatjuk az ige hallgatásának helyét, a *harmadik kupolatér* (a betlehemi freskó alatt) pedig a szentmisehallgatás helye. Híresség a szentélyt lezáró, térhatású, kovácsoltvas rács. A freskók Feuchtmayrtól származnak. A stukkódíszeket II. János Pál pápa látogatása alkalmával a nyolcvanas években átfestették. — A kegytemplom mellett a bencések gimnáziumot tartanak fenn. A jobboldali udvarból nyílik az a különterem, amelyben a papi és szerzetesi hivatásokról vagy más alkalmi témákról láthatunk időnként videofilm-előadást. — Ugyanebből az udvarból indul a gyalogút a

kolostor mögötti *Kálvária hegyre*, ahonnan szép időben pazar kilátás nyílik.

A város további két látnivalója a *Diorama* és a *Panorama*. Mindkét helyre a kegytemplomtól táblák vezetnek el a látogatót. Az első Jézus születésének történetét ábrázolja 500 felöltöztetett figurával, az utóbbi pedig (1960-ban állították helyre) Jézus szenvedésének történetét. Mindkét látnivaló télen zárva tart, belépés szerény díjazás ellenében, csoportoknak kedvezmény.

A környék látnivalója az Alptal bejáratánál jobbra, az úttól távolabb eső *Kloster Au*, ahol a bencés apácák örökimádó templomában a modern egyházművészet érdekességeit is megtekinthetjük.

MEGKÖZELÍTÉSE

Autóval: A Zürich-Chur közötti, N 3-as jelzésű autópályáról (amelyre az osztrák határ felől jövet Sargansnál térünk rá) Pfäffikonnál térünk le, majd Schindelleginél még keskenyebb autóúton érjük el (Bieberbruggon át) Einsiedelnt (12 km az autópályától). A községbe két úton érkezhetünk: az egyik közvetlenül a Kolostorhoz vezet, a másik a községen keresztül jut el ugyanoda. Akik kalandosabb útra akarnak vállalkozni, azok Pfäffikontól Egg községen keresztül jól aszfaltozott, de keskeny erdei autóúton juthatnak el az Einsiedeln melletti Shilseehez, ahonnan már látszik a kegy-

templom tornya (kb. 7 km). Útközben megtekinthetik Szent Meinrad kápolnáját (egy 1000 m-es hágó tetején) és Paracelsus szülőházát. — Nem ennyire keskeny, de szintén vadregényes tájakon vezet át az az autót, amely Schwyz városából Ibergereggnél egy 1403 méteres hágón át vezet Euthalon keresztül Einsiedelnbe (35 km).

Vasúton: A Schwyz és Rapperswill között közlekedő SOB vasútvonalra akár Arth-Goldau állomásán, akár Schwyzben, akár Pfäffikonban szállhatunk fel. Mindkét oldalról kb. 10-15 km-es vonatozás után érünk Einsiedeln állomására, ahonnan autóbusszal vagy taxival utazhatunk tovább a kegyhely felé, a városka túlsó oldalára.

LOURDES

A KEGYHELY RÖVID TÖRTÉNETE

1858. február 11-én történt. A 14 esztendőös Bernadett Soubirous hugával és barátnőjével elment rőzsét szedni a városka határába, a Massabielle-i barlanghoz, amely a Gave folyó partjánál amolyan községi szemétdomb-féle szerepet töltött be. Ennek a barlangnak bejáratánál jelent meg Szűz Mária a kislánynak, de nemcsak aznap, hanem a további hónapok folyamán többször is. A jelenés így mutatkozott be Bernadettnek: „Én vagyok a Szeplőtelen Fogantatás”. (Ezt a dogmát 4 évvel a jelenések előtt hirdette ki a szentatya. A Szűzanya üzenetei között szerepelt ez a mondat is: „Azt kívánom, hogy sokan jöjjenek ide”. Manapság évente több, mint 3 millió zarándok látogat el a Szűzanya kegyhelyéhez, illetve a gyógyító erejű forráshoz. A liberális gondolkodású Franciaországban nem ment könnyen a jelenések hitelesítése és a kegyhely kiépítése. Amikor azonban a császár gyermeke is meggyógyult a fővárosban a gyógyító erejű forrás vizétől, hamarosan megindult a kegyhely rohamos fejlődése. — Bernadett Neversben, egy szigorú zárdában fejezte

be életét. Szenttéavatása előtt megnyitották sírját, és holttestét teljes épségben találták. Ma is látható Neversben, üvegkoporsó alatt. — A századforduló idején állandó orvosi bizottságot létesítettek a csodás gyógyulások kivizsgálására. Az egyházi hatóságok alig egyharmadát ismerik el csodaként azoknak a gyógyulásoknak, amelyeket ez a nemzetközi és felekezeti bizottság tudományosan megmagyarázhatatlan gyógyulásként tart számon. — A náci megszállás elől menekülő Franz Werfel, zsidó származású író e városban bújkált, amíg meg tudta szerezni a Portugáliába szóló kiutazási okmányait. A várakozás szorongó idején fogadalmat tett, hogy ha megmenekül, megírja Bernadette történetét. Így született Bernadett című regénye, amelyhez az anyagot Lourdes-ban gyűjtötte, megírására azonban már Los Angelesben került sor.

LÁTNIVALÓK

A *kegytemplom* messziről látszik, amint Lourdes felé közeledünk. Részben Bernadett plébánosának elképzelései szerint épült, neogót stílusban. A kegytemplomtól meredek út vezet le a *jelenések barlangjához*, ahol Bernadett látomásai történtek. A barlangban azon a sziklafokon, ahol a Szűzanya megjelent Bernadettnek, ma a látnok elbeszélése alapján készült szobor

áll. Kora hajnaltól délig szinte minden félórában van szentmise a barlangnál. A *csodatevő forrás* vizét elvezették, és a barlang mellett egyszerre több csapból mindenki díjmentesen maga vehet belőle. A *földalatti bazilika* a jelenések századik évfordulójára, 1958-ra készült el, a későbbi XXIII. János pápa (Roncalli nuncius) szentelte fel. Mintegy 1 millió zarándok befogadására alkalmas. (A jubileumi esztendőben 7 millióan zarándokoltak el ide.) Ne mulasszuk el meglátogatni a városka főutcájában *Bernadett szülőházát*, amelynek emeletén korabeli berendezés érzékelteti azt a szegénységet, amelyben a látnok született. A házból csak a kegyesrúzleten keresztül lehet kijutni, ahol mindent drágábban árúsítanak (részben Bernadett távolabbi rokonai), mint a környező üzletekben. — Nem vallásos jellegű látnivaló a *várban* elhelyezett Pireneus-múzeum. *Egynapos kirándulások*at is szerveznek a környező hegyekbe, a spanyol határon is túl.

MEGKÖZELÍTÉSE

Ha Párizs felől *autóval* akarjuk Lourdes-ot megközelíteni, az A 8-as számú autópályát vegyük igénybe Lyonig. Ha Svájcból, Genfen át érkezünk Franciaországba, az A 40 majd az A 42. sz. autópályán érhetünk Lyonba. Onnan az A 7-es autópályán az Orange melletti nagy elágazótól az A 9-esen folytatjuk

utunkat. Montpellier után, ahol már feltűnnek a Pireneusok vonulatai, jól jelzett elágazás vezet Tarbes illetve Lourdes felé. Franciaországban ugyan fizetni kell az autópályák használatáért, de időben és üzemanyag megtakarítása szempontjából megéri ezt az útvonalat választani. Az *Olaszországból* érkező autósok sokat rövidíthetnek, ha a Genovából Marseille-be közlekedő hajón viszik magukkal kocsijukat, Marseille-től az A 7-es autópályán induljanak észak felé, majd Salon-nál elhagyva az autópályát, Arles-on keresztül országúton juthatnak el Nimes-be. Onnan ugyanaz az út, mintha Lyontól jönnének.

Vasúton rendszerint azok érkeznek, akik Ausztria felől igyekeznek Lourdes-ba. A szervezett zarándoklatok különvonatainak útvonalát az utazási társaságok szabják meg. Bernből, Genfből, Párizsból. Lyonból, Tarbesből közvetlen vonatjáratok is indulnak Lourdes felé.

ISTENTISZTELETI REND

Szinte minden félórában lehet szentmisét hallgatni a barlangnál. Németül, angolul, latinul, franciául lehet koncelebrálni. Előzőleg azonban (legalább egy nappal előbb) személyesen kell jelentkezni koncelebrációs engedélyért az Általános Helynöknél (franciául, olaszul,

latinul, angolul beszél). Egyéni misézésre a kegytemplomban van lehetőség. Akik zarándokcsoporttal anyanyelvű szentmisét akarnak bemutatni a kegytemplomban vagy a földalatti bazilikában, legalább egy nappal előbb jelezzék ezt a szándékukat az Általános Helynök úrnál. Magyar gyóntatás nincs rendszeresen, de a zarándokokkal érkező magyar papok kaphatnak gyóntatási engedélyt. — Minden csütörtökön este fél 9-kor gyertyás szentségi körmenet és a betegek megáldása (előtte közös rózsafüzér) a kegytemplom előtti téren. — Minden d.u. 3-kor nemzetközi rózsafüzér-imádkozás, különböző nyelveken. Be lehet jelentkezni magyarul végzendő imákra is.

MÁRIACELL

A KEGYHELY RÖVID TÖRTÉNETE

Legendák homályába vész az ausztriai kegyhely eredete. Máriacell anyakolostora a Szent Lambrecht bencés apátság, amely 1103-ban kapta birtokul III. Henrik karintiai hercegtől ezt a területet. Egy Magnus-nak nevezett bencés szerzetes 1157. december 21-én, Szent Tamás apostol ünnepén érkezett e helyre, ahol remeteéletet kezdett. Ezt a napot tartják ma is a kegyhely történeti kezdetének. Az első oklevél, amely Máriacellról szól, 1243-ból való, egy 1266-os okmány pedig már a templomot is említi. Már korábban is történtek itt csodás események. Pl. a morvaországi I. Henrik őrgróf és felesége, Ágnes is itt gyógyultak meg. *Nagy Lajos, magyar lovagkirály* (1342-1382) egy sikeres balkáni hadjáratán tett fogadalmát teljesítve, jelentős adományokkal és építkezésekkel emelte a kegyhely fényét. Valószínűleg a ma is látható gótikus rész létrejöttében is jelentős szerepe volt. VI. Kelemen pápa 1346-ban külön búcsút engedélyezett a máriacelli zarándokoknak, Zsigmond királyunk pedig 1429-ben oltalomle-

velet állított ki a celli zarándokoknak. Újabb lendületet adott a kegyhely fejlődésének az ellenreformáció vallási megújulása. A mai templom építését 1644-ben Pierin Benedek, St. Lambrecht-i apát határozta el, de csak 1704-re készült el. Ebből a korból való a két barokk torony, a 12 mellékoltár, a stukkódíszek stb. 1757-ben kerekén 370 ezer hívő ünnepelte a kegyhely fennállásának 600. évfordulóját. A zarándokhely történetének voltak borús korszakai is. II. József (1780-1790) „kalapos király”, az „egyház sekrestyése” e kegyhely működését is szabályozta a maga dilettáns módján. Feloszlatta az anyakolostort, St. Lambrechtet, betiltotta a zarándoklakatokat és még azt is előírta, milyen misén hány gyertya éghet az oltáron. A napóleoni hadjárat elől 1805-ben egy ismeretlen balatonmelléki helyre mentették a kegyhely kincseit. További szomorú esemény volt az 1827-es nagy tűzvész, amelynek a község 111 házából 91 áldozatul esett. A kegytemplom egész tetőzete, a toronysisakok leégtek, a harangok megolvadtak és a földre zuhantak. A 770 éves évfordulóra Ferenc József császár is elzarándokolt feleségével. Ez alkalommal Scitovszky, esztergomi hercegprímás 200 pappal és 30 ezer hívővel zarándokolt Máriacellbe. 1907-ben emelte X. Piusz pápa bazilika rangra a kegytemplomot. A két világháború viszonylag nem sok kárt tett a zarándokhelyen. Nagy felújítási munkálatok ebben az évszázadban

1954-ben és 1983-ban folytak. Ez utóbbi alkalommal II. János Pál pápa is felkereste a kegyhelyet.

LÁTNIVALÓK

A bazilika *középső bejáratánál* Nagy Lajos király és Henrik, morvaországi őrgróf életnagyságú ólomszobra (1757) fogad minket. A főbejárat fölött vörös homokkőbe faragva láthatjuk a kegyhely alapításának történetét (1438). Nagy Lajos király alakja közvetlenül a Szűzanya mellett térdel e domborművön. Erről a magyar királyról megemlékezik a portál latin nyelvű felirata is.

A bazilikába belépve rögtön szemünkbe ötlük a *kegykápolna*. Mai formája 1690-ből való, de a barokk átalakítás meghagyta a Nagy Lajos korából származó keresztboltozatot. Az oromzat közepén ismét találkozhatunk e magyar király és felesége, Erzsébet képmásával. A kegykápolna mai formáját 1727-ben nyerte el. Mozgalmas hatású ezüstdíszeken trónol a *kegyoszobor*. A 47 cm magas, hársfából faragott, román stílusjegyeket magán viselő szobor minden celli zarándoklat végcélja. A hagyomány úgy tartja, hogy a szobor ma is azon a helyen áll, ahová Magnus remete állította. A díszes ruházat csak a Madonna és a gyermek Jézus arcát engedi látni. A 17. század óta általános főnemesi szokás volt díszes és drága ruhát ajándékozni a kegyoszobornak.

Nagy Lajos és felesége, Erzsébet szintén a kegyhelyre hagyták a királyné menyasszonyi ruháját. II. József túlkapásaira jellemző, hogy elkobozta a kegyszobor mintegy félszáz díszöltözékét, hat arany és kilenc ezüst koronáját, és betiltotta a középkori szokást, hogy a kegyszobor koronát viseljen. A kalapos király halálával rögtön újraéledt a koronázási és öltöztetési szokás. A kegyszobron ma látható két korona Rudnay Sándor hercegprímás, az esztergomi bazilika építőjének ajándéka (1821), latin felirattal: „Magyarország királynéjának és a Celli kegyelem kútfejének — Rudnay hercegprímás.”

A *bazilika* két világosan elkülönülő részre osztható: a nyugati, gótikus részre és a keleti, barokk hozzátoldásra. Mindkét rész 42 m hosszú és 30 m széles, a kupola 50 m magas. Az összesen 60 mennyezet-képet 1649-85 között nagyrészt a bambergi Johann Georg Hausen festette.

A *magyar mellékkápolnák*: Balról a második Szent Imre kápolnája, amelyet a mosoni főispán, Draskovich Miklós állíttatott 1670-ben. A mennyezeti festmények Szent Imre életének epizódjait ábrázolják. — A Szent István kápolnát a Wesselényi összeesküvésben lefejezett Nádasdy országbíró állíttatta 1662-ben. A kápolna ablaka alatt van eltemetve Erdély volt kormányzója, Bornemisza János József. — A Szent Katalin kápolnát

Eszterházy Pál herceg építtette 1680-ban, aki Zrínyi Miklós unokaöccse volt, maga is törökverő: részt vett Bécs és Buda felszabadításában. A kápolna állíttatásának évében az ország nádora lett. Két imakönyvet is szerkesztett (felajánló imája a Hozsanna imakönyvben is szerepel), zeneszerzőként is ismert. Őt gyermekével együtt a máriacelli rózsafüzértársulat beiratkozott tagja volt, 58 alkalommal zarándokolt e kegyhelyre. Az 1691-es, zalánkeméni győzelemért hálából párját ritkító zarándoklatot szervezett Kismartonból Máriacellbe: 11 ezer résztvevővel, 665 fehérruhás lány vitte a szentképeket és lobogókat, a rózsafüzér titkait fehér, vörös és aranyszínű ruhákba öltözött jelképes alakok jelenítették meg. — A bazilika barokk részében, baloldalt találjuk *Szent László kápolnáját*, amelyben két esztergomi érsek: Szelepcsényi György és Mindszenty József van eltemetve. Szelepcsényi Pázmány tanítványa volt (ő készítette Pázmány egyik hiteles portréját rézmet-szetként), énekeskönyvének gyöngyszemei ma is fellelhetők az egyházi énektárban. A kápolnát (1662) saját síremlékével (1677) ő állíttatta.

A barokk bazilika legfeltűnőbb látnivalója a kupola alatti, öt méter magas *Mária oszlop*. A Madonna szobra a 16. századból való. A *kupola* ovális alakú, 10-15 m átmérőjű, a hét ablakon beáradó fény megvilágítja

többek között Szent István királyunk festett képét is. A kupolatér északi oldalán három hatalmas olajfestmény függ: a középső Brünn városának visszafoglalását ábrázolja, a két szélső pedig két nevezetes pozsonyi zarándoklat emlékét őrzi a város korabeli látképével.

Megtekintésre ajánlható még a *kincstár*, amelyben számos magyar eredetű emlékkal találkozhatunk, többek között a Nagy Lajos király által ajándékozott kegyképpel. — A 16-18. században épült *rendházban* mindig kérhetünk magyar gyóntatót és magyar felvilágosítást.

PASSAU

A VÁROS RÖVID TÖRTÉNETE

Három folyó (Duna, Inn, Ilz) torkolatánál épült Passau városa Kr. e. kb. 100 évvel. A kelták Boiodorum-nak nevezték, majd Kr. u. 80-ban Castra Batava néven kebelezték be birodalmukba. 739-ben Szent Bonifác püspökséget szervezett Passauban. Részben innen indult ki Magyarország megtérítése is: Esztergomba és a tőle keletre eső országrészekbe a passauai püspök engedélyével indultak hittérítők a magyarokhoz. Ebben a városban van eltemetve Szent István király bajor származású felesége, Boldog Gizella. E városban (a Dóm téren, a Régi Posta épületében) írta alá V. Károly, német-római császár és Móric szász herceg a passauai békét, amely véglegesítette a reformáció vallásháborúinak térhódításait. Napóleon csapatai 1809-ben elfoglalták a várost, a volt ágostonrendi Szent Miklós templomot laktanyának rendezték be. E laktanya helyén nyílt meg 1978-ban az NSzK legfiatalabb egyeteme.

A város elosztását meghatározza a három folyó. A rómaiak a mai Innstadt (Inn melletti városrész) helyén építettek castrumot, a Duna és az Inn között épült a mai óváros, az Ilz torkolatánál fekszik a látnivalókban nem

annyira bővelkedő Ilzstadt. A város csak 1803 óta tartozik Bajorországhoz.

LÁTNIVALÓK

A Dómhoz a Zengergassén jutunk fel. A hangulatos barokk házakkal körülvett Dóm téren I. Miksa bajor király szobra áll (1824). A hagyomány szerint régi pogány szentély helyén épült itt először keresztény templom az V. században, amit a VII. században megnagyobbítottak, a XV-XVI. században átépítettek. Mai formájának kialakítását az 1662-es tűzvész után, 1668-ban kezdték meg, 27 évig építették (Carlo Lugaro tervei szerint), de a két toronnyal csak a múlt század végére készültek el. A XV. századi templomból csak a szentély és kereszhajó falai, valamint a Szent István tornyocska maradt meg. Az 1262-es építkezésekből pedig ma már csak a kriptá látható (a főhajó alatt). A dóm belső díszítése számos olasz mester kezenyomát viseli, az 1772-ben készült szószék (a négy evangélista szobrával) feltehetőleg bécsi mester (Georg Raphael Donner) munkája. Az új főoltár 1953-ban készült, Szent István diakónus vértanúságát ábrázolja. E templomban kapott helyet a világ legnagyobb orgonája (1924-28 között épült), a dóm 7850 kg súlyú nagyharangja pedig a legnagyobb Bajorországban. Középkori emlékek: a VIII. századból való, 1812-ben lebontott kerengőből csak

a kapu maradt meg, a kápolnák közül pedig az Olajfák hegyének kápolnája, valamint a Szentháromság kápolna (ónémet táblaképekkel) a legrégebb.

Boldog Gizella sírját a Szent Kereszt templomban, a Klosterwinkel nevű utcában, a Frauenkloster Niedernburg mellett találjuk, az Innstadtban, vagyis Passau déli részén. A templom még a VIII. században épült. A XI. század emlékét őrzi a gótikus előcsarnok. Gizella királyné (II. Henrik császár huga) Szent István halála után visszatért bajor földre, maga választotta sírhelyéül ezt a kolostortemplomot. Ebből az időből származik ez az előcsarnok is. Gizella királynő kereszttel és két sassal díszített sírköve 1060-ból való.

Ugyancsak az Innstadtban, az Innsteg nevű híd déli hídfőjénél érdemes megtekintenünk a kereszténység egyik legrégebbi műemlékét: a *Szt. Severin templomot*. A névadó szent 460-ban itt remetéskedett, a templom oldalán lévő kápolna az V. századi alapokon épült. A templomhajó a IX. századi állapotában látható ma is, a főoltár Madonna-szobra 1440 táján készült.

Az Innstadtban, a domboldalon messze látszik az 1627-ben épült ferences kegyhely, a *Wallfahrtskirche Mariahilf*. 321 lépcsőjű fedett „utca” vezet hozzá. Francesco Garbanino tervei alapján épült.

RÓMA

*Tájékoztató P. Salamon László OFMCap
ismertetése alapján*

EGY HÉT FŐBB ESEMÉNYEI **MAGYAR ZARÁNDOKOK SZÁMÁRA**

Vasárnap: *Délelőtt 10:30-kor:* Nagymise a Szent Péter bazilikában (olaszul).

Délben: Úrangyala és pápai áldás a Szent Péter téren.

Minden hónap utolsó vasárnapján: Magyar mise d.e. 10:30-kor a Piazza dell Oratorio nevű tér templomában (A Piazza Venezia és a Fontana di Trevi között találjuk).

Kedden: Reggel 9 órakor magyar mise a Szent Péter kápolna kriptájában, a Magyarok Nagyasszonya kápolnában.

Szerdán: pápai kihallgatás, amelyre bárki elmehet. Ingyenes belépőjegy igényelhető a Szent István Zarándokházban.

Csütörtökön: Délelőtt 9:30-kor zarándokok miséje a Szent Péter bazilikában (idegen nyelven).

Pénteken: Délután 3-kor csoportos *katakomba-látogatás* a Callixtus katakombánál, magyar nyelvű vezetéssel és szentmisével. *Találkozás* d.u. 2:45-kor a Colosseum déli (Forummal, Konstantin diadalívével ellentétes) oldalán. *Belépődíj* fejenként 1500 líra. Lehetőleg jelezzük részvételünket telefonon a Szent István Zarándokházban csütörtökön estig. Számítsunk arra, hogy a katakombákban hűvös van. A program kb. 2 órát vesz igénybe.

MAGYAR MISE RÓMÁBAN

Mindennap: a Szent István Zarándokházban (Via del Casaletto 481.), vasár- és ünnepnap reggel 7:30-kor, hétköznap reggel 7-kor. Esetleg este 6-kor, előzetes megbeszélés alapján.

Minden kedden: a Szent Péter bazilika kriptájában, a Magyarok Nagyasszonya kápolnában, reggel 9-kor. Papok koncelebrálhatnak. *Találkozás:* 8:45-kor a bazilika főbejáratánál az előcsarnokban.

Minden pénteken: a katakombalátogatás alkalmával (lásd fent!).

A hónap utolsó vasárnapján: d.e. 10:30-kor a Piazza dell Oratorio tér kis templomában.

Karácsonykor: éjféli mise és karácsony másnapján d.u. ünnepi mise, ünnepély a Szent István Zarándokházban.

Nagyhéten: Nagycsütörtökön, nagypénteken és nagy-sombaton szertartások, szentmise magyar nyelven a Szent István Zarándokházban.

Szent István ünneplése: az augusztus 20-át követő vasárnap d.u. ünnepi szentmise, ünnepély a Szent István Zarándokházban.

Szeptember 12-én, Mária nevenapján d.e. 9-kor ünnepi szentmise a Magyarok Nagyasszonya kápolnában, a Szent Péter bazilikában.

November 6-án: a magyar szentek emléknapiján reggel 9-kor ünnepi szentmise a Magyarok Nagyasszonya kápolnában a Szent Péter bazilikában.

HOL LEHET MAGYARUL GYÓNNI?

A Szent Péter bazilikában a jobboldali kereszthajóban az egyik gyóntatószékre ki van írva: Magyarul. Gyóntatási idők:

Vasárnap 7-9 és 17-19

Kedd 9-12 és 16-18

Csütörtök 7-10

Hétfő 7-10

Szerda 9-12 és 18-19

Szombat 9-12 és 18-19.

Magyarul gyóntató papok Rómában, akik előzetes megbeszélés alapján szívesen állnak rendelkezésre:

P. Kovács Angelus, kapucinus atya, aki az állandóan Olaszországban tartózkodó magyarok lelkipásztora. Általában a hónap második felében található Rómában. Telefonszáma: 47-58-872. Címe: Via Vittorio Veneto 27.
P. Salamon László, kapucinus atya, aki az Olaszországban átmenetileg tartózkodó magyarok lelkipásztora. Telefonszáma: 65-61-368 vagy 53-62-07 vagy 53-73-319. Mindhárom számon beszélnek magyarul, lehet üzenetet hagyni, ha az atya éppen nincs a telefonnál. Címe: Via del Casaletto 481.

MAGYAR NYELVŰ FELVILÁGOSÍTÁS

Magyar Lelkeszi Iroda: (Comitato Cattolico Ungherese) Via della Conciliazione 44. Telefon: 65-61-368.

Szent István Zarándokház: (Casa di Santo Stefano) Via del Casaletto 481. Telefon: 53-62-07 vagy 53-73-319. Megközelítése: Az 27-es vagy a 41-es autóbusz külvárosi végállomásánál átszállni a 144-es autóbuszra. Ennek megállója van a Via Casaletton a Szent István Zarándokház közelében.

Az Isteni Megváltó Leányai nővérek háza: (Villa Mater Redemptoris) Via Francesco Tamagno 38. Telefon: 62-77-953. Megközelítése: a 46-os autóbusszal a belváros

szívéből eljuthatunk átszállás nélkül a ház közelében lévő buszmegállóhoz.

HASZNOS TUDNIVALÓK

1. A templom szent hely: Isten háza. Ezért mindig illően: az erkölcs és jóízlés-követelményeinek megfelelően öltözve lépünk be oda. Szentmiséket, szertartásokat ne zavarjunk járkálással, beszélgetéssel. Mindig vigyünk magunkkal melegebb ruhadarabot (pl. kardigánt), mert a templomok még nyáron is hűvösek.

2. A négy főbazilika (Lateráni, Szent Péter, Szent Pál, Maria Maggiore) **kivételével a templomok általában zárva vannak** déltől délután fél 4 vagy 4 óráig.

3. Papok figyelmébe: a fentiekben említett magyar szentmisék, szertartások alkalmával mindig lehet koncelebrálni. Lehetőleg hozzunk humerálét és kehelykendőt is.

4. A Vatikáni Posta kék színű postaládái csak a Szent Péter térnél találhatók. Vatikáni bélyegekkel ellátott küldeményeket *csak* ezekbe dobjunk. Az olasz állami postaládák piros színűek.

5. Olcsó emléktárgyat, levelezőlapot, képeket, feszületet, szentképet stb. a következő helyeken lehet beszerezni:

SOPRANI, Via del Mascherino 27-29, vagy
COMANDINI, Borgo Pio 151.

Mindkettő a Szent Péter bazilika közvetlen közelében található.

6. Vallásos könyvek után lehet érdeklődni a Szent István Zarándokházban.

7. Óvakodjunk a tolvajoktól: nem tanácsos kezitáskát az úttest felőli kezünkben hordani. Csak annyi pénzt vigyünk magunkkal, amennyi okvetlenül kell. Igazolványt, útlevelet érdemes a szálláshelyen hagyni, igazoltatás ritkán fordul elő, ilyenkor elég szálláscímünket és annak telefonját megmondani. Ha valakit baleset ért vagy megloptak, a következőképpen járjon el: elsősorban jelentse a központi rendőrségen: Via Genova 2. (a Termini pályaudvar közelében), és az ott kapott írásokkal menjen a Magyar Nagykövetségre (Piazza Fabrizio Girolamo 2, telefon: 85-93-53).

8. Egészségügyi tanácsok: Elsősegélyt ingyenesen kaphatnak magyar útlevéllal rendelkezők a San Camillo kórházban: Circonvallazione Gianicolesse 87. Telefon: 53-00-75, 53-02-12, 53-92-15.

A Salvator Mundi kórházban fizetni kell az orvosi ellátásért, viszont magyar nővérek is vannak az ápolók között: Viale delle Mura Gianicolesi 67-77. Telefon: 58-60-51.

A Vöröskereszt telefonszáma: 55-38-55.

9. Szállás: A Szent István Zarándokházban és az Isteni Megváltó Leányai nővérek házában (reggelivel vagy anélkül) lehet a legolcsóbban szállást kapni. Magyarországi vendégeknek kedvezményes árak. Kérik azonban, hogy idejében (levélben vagy telefonon) pontosan jelentsék be igényeiket: hány személy, mettől meddig kér szállást. Ajánlatos 2-3 hónappal a tervezett utazás előtt jelentkezni.

10. Közlekedés: Nincs átszállójegy, viszont ugyanolyan jegyet kell váltani a villamosra, metróra, autóbuszra. Előreváltott jegyek kaphatók bárókban, trafikokban. *Bérletjegyek:* Egyhetes (*Tessera per sette giorni*): a megváltás napjától kezdve érvényes. Annak is érdemes megvenni, aki nem tartózkodik ugyan egy hétig Rómában, de sokat utazik. — Havijegy (*Tessera mensile per interea rete*): egy naptári hónapra érvényes minden autóbusz, metró és villamos vonalon. Általában a hónap első napjaiban kapható. — Mindkét bérletet legalkalmasabb mindjárt a Termini állomásnál megvenni.

Ajánlatos csak hivatalos taxit igénybe venni, mert a magántaxik sokszor háromszoros árat kérnek. Előfordulhat, hogy a hivatalos taxis is többet kér, mint amennyit az óra mutat. Ebben az esetben kérjük el tőle a hivatalos árlistát.

TAIZÉ

RÖVID TÖRTÉNETE

Javában tombolt a 2. világháború Európában — 1940-et írtak akkor —, amikor a fiatal svájci teológus, Roger Schutz letelepedett a majdnem teljesen elhagyatott kis falucskában, Taizében. Menekülteket fogadott be a házába, leginkább zsidókat, akik a nácik által megszállt területről menekültek. Néhány évvel később német hadifoglyokat fogadott be, akik a közelben lévő táborból szöktek meg. Így alakult ki az a különös baráti kör, amelynek tagjai 1949 húsvétján a hagyományos szerzetesi fogadalmakat letették és közösségi életre határozták el magukat. Ez a húsvét számít a taizéi közösség alapítási dátumának.

Fennállásának első húsz esztendejében a közösség viszonylag visszavonultan élt. Aztán a hatvanas évektől kezdve a fiatalok egymást követő nemzedékei jöttek Taizébe Európából és más földrészekről, hogy itt találjanak választ kérdéseikre. A közösség egész éven át egyhetes találkozókat rendez, amelyek arra szolgálnak, hogy a fiatalok hitük forrásait elmélyítsék. Szabályos

időközökben (pl. minden évben a húsvét előtti héten Taizében, minden karácsony és újév között valamelyik európai nagyvárosban) nagyobb találkozókra gyűlnek össze a fiatalok. Ezeken a találkozókra százezrek talál-
nak egymásra a közös úton ugyanannak a Valóságnak keresésében. Taizé sohasem akart mozgalmat szervezni; sokkal inkább az a célja, hogy a fiatalok személyesen elkötelezzék magukat ott, ahol élnek.

Roger testvér, a közösség alapítója, néha egyedül, máskor pedig egy csoport fiatallal elutazik Taizéből, hogy a világ valamelyik pontján osztozzék a legszegényebbek életkörülményeiben. E tapasztalatok után levelet intéz a fiatalokhoz, amely konkrét elkötelezettségre hív fel, és néhány olyan alapvető gondolatot tartalmaz, amelyhez a fiatalok egész életükben tart-
hatják magukat. Általában e levelek adják a karácsonyi nagytalálkozók témáját.

HASZNOS TUDNIVALÓK

1. Programok

Akik Taizébe látogatnak, háromféleképpen vehetnek részt a közösség munkájában: vagy résztvesznek egy hétig az ifjúsági találkozón — vagy csendben és magányban vetnek számot Istennel való kapcsolatukkal — vagy kiséítőként feladatokat vállalnak egy ideig a közösség munkájában.

Aki *először* látogat Taizébe, annak az első részvételi mód ajánlható: vegyen részt a gondolatindító megbeszéléseken, a közös eszmecseréken, szerezzen minél több barátot, ismerkedjék meg más világrészek fiataljainak látásmódjával, problémáival, megoldási kísérleteivel. Mindennap délelőtt és délután egy-egy ilyen megbeszélést tartanak. Természetesen mindenki igyekezzék ahhoz a nyelvi csoporthoz csatlakozni, amelyben nemcsak hallgatni tud, de saját meglátásait is el tudja mondani. Ritkán található tisztán magyarnyelvű csoport.

Aki már *többször* vett részt ilyen találkozón, előbb-utóbb igényét érzi annak, hogy teljes csendben és magányban találkozzék Istennel és ilyen körülmények között kérdezze meg tőle: milyen elkötelezettséget vár tőle. A taizéi közösség erre is lehetőséget ad.

Akik többhetes segítő munkára ajánlkoznak, már rendszerint személyes ismerősei a közösségnek, és így nincs semmi akadálya, hogy személyesen megbeszéljék a segítség mibenlétét és idejét.

2. Érkezés Taizébe

Vonattal Clunyból, autóval Lyon vagy Cluny felől lehet érkezni Taizébe. A vidék közlekedése eléggé gyér, de mindig lehet autóstop-lehetőséget találni, hogy az

utolsó kilométereket ne kelljen okvetlenül gyalog megtenni. Ajánlatos saját hálózsákat, lehetőleg sátrat is vinni. Korlátozott számban egyszerű szobák is rendelkezésre állnak. Ezekre ajánlatos 1-2 hónappal előre jelentkezni, pontos időmegjelöléssel, mikor akarja valaki igénybe venni.

Érkezéskor mindjárt a Reception-nál be kell jelentkezni, megadva a következőket:

hányan érkeztek egy csoporttal,
milyen országból jöttek,
milyen nyelvet beszélnek,
meddig maradnak.

Ennél a jelentkezésnél mindjárt lehet lelkiolvasmányt vagy elmélkedési anyagot is kérni. — Jutányos áron ugyancsak ekkor lehet megvenni a naponta háromszori étkezésre a jegyeket. Elhelyezkedés (sátorverés, tájékozódás stb.) után ajánlatos rögtön bekapcsolódni a közös programba. Amikor először vesz részt valaki a csoport-foglalkozáson, amelybe jelentkezett (nyelvtudása alapján), be szokás mutatkozni: neve, foglalkozása, családi állapota, keresztény elkötelezettségei (ha vannak), mit vár taizéi tartózkodásától. Igen nagy tisztelettel fogadják azokat is, akik még csak keresik a hitet, tehát semmilyen vallásos múltat vagy hovatartozást nem mondhatnak magukénak.

3. Napirend

Naponta háromszor gyűlik össze a közösség zsolozsmára, amelybe a csoportfoglalkozáson résztvevők is bekapcsolódnak: reggel, délben és este. Ezenkívül délelőtt és délután csoportfoglalkozások vannak nyelvi csoportok szerint. Ezek anyagát érkezéskor mindenki megkapja. Az aznapra ajánlott szentírási szakaszt érdemes még az első foglalkozás előtt elolvasni és átgondolni a következő szempontok szerint: Ismerem ezt a szentírási elvet? Elfogadom? Miért igen, miért nem? Mit jelent ez az én életemben, hogy lehet ezt a saját körülményeim között megvalósítani? Mit jelent annak a közösségnek életében, amelyhez esetleg tartozom? Így felkészülve eredményesebben vehet részt mindenki a csoportmegbeszéléseken. A csoportfoglalkozásokat rendszerint a közösség által ajánlott moderátor vezeti, aki főleg arra ügyel, hogy a témánál maradjon a csoport, és hogy mindenki elmondhassa meglátásait.

Étkezésekre a reggeli, déli és esti zsolozsma után kerül sor. Kis sorbaállás után mindenki bőségesen kap az egyszerű ételből. Lehet jelentkezni felszolgálásra is.

Esténként, vacsora után nyelvi csoportok szerint tábortűzet, kötetlen beszélgetést, közös énektanulást

lehet tartani, vagy sétálni is lehet a környék szelíd dombjain.

Minden délután a Kiengesztelődés templomában találkozni lehet a közösség tagjaival, akikkel (különböző nyelveken) meg lehet beszélni a felmerült problémákat. Mindenki röviden szót válthat *Roger testvérral* az esti ima után, a Kiengesztelődés templomában, balra, elől. Rendszerint a közösség egyik tagja rendezi a beszélgetésre jelentkezőket. Aki igényt tart erre a találkozásra, foglalja össze mondanivalóját nagyon röviden. Angolul vagy franciául lehet beszélni Roger testvérral (más nyelven csak tolmács segítségével).

A taizéi szentmise *érvényes* eucharisztikus áldozat, tehát a vásár- és ünnepnap mi sehallgatásnak eleget lehet tenni vele.

Fényképezni a Kiengesztelődés templomában a déli közös zsoltózsa után lehet.

Ajánlatos megtekinteni a falu románkori volt plébániatemplomát, amelyet ma az elmélkedésre szánt csendes helyként használnak.

A közösség boltjában különböző nyelvű könyveket, kiadványokat, képes levelezőlapokat, diáképeket, videokazettákat, hanglemezeket lehet kapni.

A harangtorony melletti téren számos telefonfülke áll a látogatók rendelkezésére, amelyek pénzes automataként működnek.

TARTALOMJEGYZÉK

I. LELKIOLVASMÁNYOK	7
1. Basil Hume: A vándor útja	9
2. Roger testvér — Teréz anya: Mária, a kiengesztelődés anyja	20
3. István király intelmei	30
4. II. János Pál pápa: A kereszt Európa reménye	43
5. Tomka Ferenc: A kereszténység legfőbb kérdései	45
6. Hogyan elmélkedjünk?	116
II. SZENTMISÉK	117
1. A szentmise állandó részei	119
2. Az Oltáriszentség tiszteletére	138
3. Jézus Szíve mise	148
4. Mária mise	159
5. Szent István miséje	169
6. Lelkigyakorlatra	180
III. SZENTGYÓNÁS	189
1. Miért és hogyan gyónjunk?	190
2. Miért gyónjak egy papnak?	191

---

3. Hogyan gyónjunk?	.192
4. Lelkiismeretvizsgálat	.193
5. A gyónás módja	.197
6. Ima gyónás után	.199
 IV. KÜLFÖLDI ZARÁNDOKHELYEK	 .201
1. Altötting	.203
2. Einsiedeln	.206
3. Lourdes	.211
4. Máriacell	.216
5. Róma	.225
6. Taizé	.232

